

Susana Beltran

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

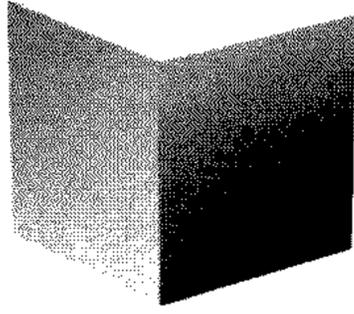
Generalitat de Catalunya
**Escola d'Administració Pública
de Catalunya**

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

Susana Beltran

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

Barcelona, 1996

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP:

Beltran, Susana

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

Bibliografia

ISBN 84-393-3754-X

I. Escola d'Administració Pública de Catalunya II. Títol III. Col·lecció I.

Assemblea de les Regions d'Europa

341.215.2(4)

L'elaboració d'aquest estudi va obtenir un ajut a la recerca en el "III Concurs per a la realització de treballs de recerca relacionats amb la ciència de l'administració, el dret i l'economia", convocat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya (DOGC núm. 1753, de 4 de juny de 1993).

L'AUTORA

Susana Beltran i Garcia

és professora ajudant de dret internacional i públic de la Universitat Autònoma de Barcelona, és llicenciada en dret i màster en dret comparat. Recentment, ha estat becada per realitzar una recerca a l'Institut d'Études Européens de la Universitat Lliure de Brussel·les (ULB), per tal d'aprofundir en les relacions exteriors de les col·lectivitats territorials.

© 1996, Susana Beltran

© D'aquesta edició, 1996, Escola d'Administració Pública de Catalunya

Primera edició: gener de 1996

Tiratge: 750 exemplars

Disseny gràfic: Estudi Propaganda

ISBN: 84-393-3754-X

Dipòsit legal: B- 1.527-96

Fotocomposició: ApG, S. A.

Entença, 218 - 08029 Barcelona

Impressió: Novagràfik, S. L.

Puigcerdà, 127 - 08019 Barcelona

Índex

- 7 **Introducció**

- 9 **I. Una ONG anomenada Assemblea de les Regions d'Europa**

- 9 1. **Consideracions generals**
- 10 2. **Concepte i rellevància de les organitzacions no governamentals (ONG)**
- 10 2.1. *Concepte d'organització no governamental (ONG)*
- 16 2.2. *Rellevància de les organitzacions no governamentals (ONG)*
- 19 3. **El Consell d'Europa i les ONG formades per poders locals i regionals**
- 19 3.1. *La Convenció de 1986 sobre la determinació de la personalitat jurídica de les ONG*
- 26 3.2. *El sistema consultiu previst per a les ONG al Consell d'Europa*
- 28 4. **L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) com a ONG**
- 28 4.1. *L'Assemblea de Regions d'Europa com a ONG*
- 30 4.2. *Constitució de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)*
- 45 4.3. *Objectius*
- 47 5. **Estructura i funcionament de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)**
- 47 5.1. *Estructura interna*
- 45 5.2. *Funcionament de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)*
- 55 5.3. *L'anterior col·laboració del Centre Europeu de Desenvolupament Regional (CEDRE) amb l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)*

- 59 **II. Les accions empreses per l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)**

- 59 1. **Consideracions generals**
- 60 2. **El vessant jurídic i polític de les accions empreses per l'ARE**
- 60 2.1. *El vessant jurídic: els instruments emprats per l'ARE per a la realització de les seves accions*

62	2.2. <i>El vessant polític: els Estats Generals de les Regions d'Europa, punt de referència per a les accions empreses per l'ARE</i>
72	3. Accions empreses per l'ARE respecte a l'extint Consell Consultiu dels Ens Regionals i Locals
72	3.1. <i>El Comitè consultiu de les institucions locals i regionals dels estats membres de la Comunitat Europea</i>
74	3.2. <i>Actuació de l'ARE enfront de la creació del Consell consultiu dels ens regionals i locals</i>
78	4. Accions empreses per l'ARE respecte al Comitè de les Regions
80	4.1. <i>Actuació de l'ARE enfront de la perspectiva de modificació del Tractat de Roma</i>
81	4.2. <i>Resolució aprovada pel buró de l'ARE el 6 de setembre de 1990</i>
83	4.3. <i>El Comitè de les Regions</i>
93	5. Accions empreses per l'ARE en el procés d'obertura dels països de l'Est
93	5.1. <i>L'obertura de les Regions de l'Est en el procés de construcció europea</i>
99	5.2. <i>La cooperació transfronterera com a motor d'integració de les regions de l'Europa de l'Est</i>
101	Conclusions
103	Bibliografia

Introducció

És una tasca plaent presentar aquest estudi de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE): es tracta d'una associació que aglutina tant regions pertanyents a estats europeus com associacions regionals europees, amb objectius i fins més concrets que els que desitja assolir l'ARE en abarcar les màximes aspiracions del moviment associatiu de caire regional a Europa. Si bé és cert que avui dia les regions compten amb fòrums en els quals poden fer valer llurs posicions, sigui el Comitè de les Regions a la Comunitat Europea, o el Congrés de Poders Locals i Regionals en el si del Consell d'Europa, aquests fòrums es diferencien de l'ARE perquè s'integren en organitzacions internacionals formades per la voluntat estatal.

En canvi, l'ARE és una associació que va néixer per iniciativa pròpia de les regions, la qual cosa li confereix un interès particular, sobretot perquè des d'una perspectiva jurídica sorprèn el seu vessant d'actuació exterior tant pel fet d'agrupar regions pertanyents a diferents estats com en relació amb algunes de les seves accions a l'hora d'analitzar què és l'ARE i quin és el règim jurídic aplicable a aquesta associació.

De manera general, es pot indicar que tant l'acte de creació de l'ARE, com les accions que porta a terme, s'emmarquen en el context de les activitats exteriors de les regions: així, tant l'acte de constitució com les activitats que es puguin realitzar en el si de l'ARE, són delimitats per la respectiva capacitat jurídica que tenen les regions per dur a terme accions fora de les fronteres nacionals. En aquest sentit, l'associació aglutina regions, entre les quals es podrien incloure les comunitats autònomes espanyoles, que segons el previst en els respectius ordenaments estatals tenen una capacitat exterior molt minsa o no en tenen, juntament amb d'altres en les quals el dret intern ha previst,

fins i tot, la possibilitat de concloure tractats internacionals en determinats àmbits molt específics.

Aquesta heterogeneïtat de règims jurídics, juntament amb el fet que cap d'aquestes regions posseeix capacitat *strictu sensu* per constituir organitzacions internacionals, segons els requisits establerts pel dret internacional públic, fan que l'ARE sigui exclosa de l'àmbit d'aplicació d'aquest dret i que s'ubiqui en l'àmbit de les organitzacions no governamentals (ONG), per la qual cosa, en principi, la seva naturalesa jurídica serà determinada pel dret intern d'un Estat.

En aquest sentit, l'anàlisi de concepte, composició, objectius i perspectives de les ONG permetrà, a la primera part, conceptual-la com a tal juntament amb les particularitats pròpies que presenta la seva estructura interna, després d'una sèrie de modificacions operades d'ençà la seva creació el 1985, que han servit per adaptar el seu organigrama a les exigències actuals de la col·laboració entre regions a Europa. Igualment, l'estudi de les principals accions empreses per l'ARE, analitzades a la segona part, que han estat marcades pel paper de l'ARE en la creació del Comitè de les Regions de la Comunitat Europea i en el procés d'obertura de les regions de l'est i del centre d'Europa, permetrà una comprensió més global del que ha estat i on podria arribar l'actuació de l'ARE en el procés de construcció europea.

I. Una ONG anomenada Assemblea de Regions d'Europa

1. Consideracions generals

L'Assemblea de Regions d'Europa és una organització que neix el 1985 justament en un moment en què es comença a incentivar d'una manera més seriosa la realitat regional tant en l'àmbit estatal com en l'internacional. De fet, abans d'aquesta data, ja havien començat a sorgir diverses organitzacions compostes per regions que havien decidit posar en comú interessos de diversa índole, com ara la Comunitat de Treball dels Alps Centrals (1972) o la Comunitat de Treball dels Pirineus (1984) a fi de trobar, en la mesura del possible, vies de solució per als seus problemes comuns.³

Del conjunt de diverses d'aquestes organitzacions, va sorgir la idea d'associar-se en ordre a un desig que estava per sobre de la posada en comú d'objectius específics, que era el d'impulsar el moviment regional a Europa. Aquest fet va comportar que de manera gairebé espontània comencessin a aparèixer organitzacions formades per regions, sense que estigués gaire clar, des del punt de vista jurídic, la seva capacitat jurídica d'actuar, sobretot en l'ordre internacional, que semblava topar frontalment amb el protagonisme dels estats.

El Consell d'Europa, tenint present aquesta problemàtica, va

3. Per exemple, la Comunitat dels Alps Centrals té com a objectius principals tractar de cercar solucions als problemes ecològics, culturals, socials i econòmics que s'emmarquen en l'àmbit competencial del conjunt de les regions de l'organització. Igualment, la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) té com a objectiu tot allò que fa referència a la problemàtica transfronterera com medi ambient o transports.

afavorir la realització de diferents tractats internacionals com la *Convenció sobre la determinació de la personalitat jurídica de les organitzacions no governamentals* (ONG), que va tractar d'ubicar jurídicament tota aquesta sèrie d'organitzacions.

En conseqüència, la primera part d'aquest treball fa referència precisament a la problemàtica i la ubicació de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) com una ONG, tant des de la valoració que fa l'esmentada convenció, on entraria el dret internacional públic, com des d'una anàlisi pràctica, per mitjà de l'estudi del funcionament i l'estructura interna de la pròpia organització. Aquest últim punt permetrà d'aventurar si l'ARE, com també totes aquelles ONG que es defineixen per estar compostes per regions, responen a la regulació jurídica en la matèria, o si, per contra, existeixen llacunes i mancances enfront de la realitat que presenta el funcionament de l'ARE, moltes vegades desconegut.

2.

Concepte i rellevància de les organitzacions no governamentals (ONG)

2.1.

Concepte d'organització no governamental (ONG)

Existeix una gran varietat entorn de la denominació d'aquest tipus d'organitzacions: s'utilitzen indistintament termes com "associacions internacionals", "organitzacions transnacionals" o "entitats internacionals autònomes" per identificar una mateixa categoria d'organismes, la qual cosa provoca a la llarga una certa confusió.

Malgrat això, en l'actualitat s'utilitza amb més acceptació el terme d'organització no governamental, enunciat en l'art. 71 de la Carta de Nacions Unides i emprat també per diferents organismes especialitzats de Nacions Unides, el Consell d'Europa i la Comunitat Europea,⁴ encara que cal assenyalar que

4. Això no obstant, algun sector doctrinal entén que encara existeixen reticències respecte a la denominació, per considerar insuficient el terme ONG per expressar la complexitat real d'aquest tipus d'organitzacions. *Vid.* Scheneider, B.; *La révolution aux pieds nus*, Rapport au Club de Rome. Fayard, París, 1985, pàg. 118.

fins a la Resolució del Consell Econòmic i Social núm. 288/VII, de 27 de febrer de 1950, no es troba positivitzada una definició d'ONG.⁵

La Resolució esmentada les conceptua com a organitzacions internacionals que no han estat creades per via d'acord intergovernamental; es tracta, per tant, d'una definició negativa, que únicament es limita a assenyalar el que no són les ONG, però que no en contempla les característiques pròpies. El problema s'aguditzava, a més a més, si s'atén al fet que la denominació d'ONG engloba organitzacions amb estructura, composició i, sobretot, amb finalitats molt variades.

Enfront d'aquesta tessitura, la doctrina ha tractat de trobar una definició genèrica, basada en l'estudi de les resolucions de l'Institut de Dret Internacional i del dret positiu,⁶ de manera que poden considerar-se organitzacions no governamentals:⁷

“Tot grup, associació o moviment creat de manera duradora per particulars pertanyents a diferents països, amb la finalitat d'assolir objectius no lucratius.”⁸

De l'esmentat enunciat es desprenen una sèrie d'elements que permeten conceptualitzar i al mateix temps diferenciar les ONG de les organitzacions internacionals de la manera següent:

5. L'art. 71 de la Carta enuncia el terme d'ONG però no n'estableix una definició.

6. Així, *vid.* Bastid, S.; “Rapport et projet de résolutions sur les conditions d'attribution d'un statut international à des associations d'initiative privée”, *ANIDI*; sessió de Bath, t. 43, I, 1950, pàg. 547 i ss. White, L.C.; *International non governmental Organizations: Their Purposes, Methods, and Accomplishments*, New Brunswick, 1951, pàg. 76 i ss.

7. Al llarg d'aquest treball, les transcripcions d'autors, articles, resolucions, etc., que es facin en el text principal han estat traduïdes per l'autor al català a fi d'homogeneïtzar-ne la redacció. No obstant, en les transcripcions realitzades a les notes a peu de plana s'ha preferit mantenir la redacció originària.

8. Merle, M.; *Sociología de las Relaciones Internacionales*, Ed. Alianza Universidad, Madrid, 1978, pàg. 338.

a) *Composició privada o no exclusivitat estatal*

Les ONG, per regla general, es promouen i són compostes per individus o grups socials de caràcter particular, i hi predomina el principi d'exclusió dels actors estatals. A tal efecte, un sector de la doctrina considera com únic element diferenciador respecte a les organitzacions internacionals, la seva composició privada: individus o grups d'individus en el primer cas, i estats en el segon.⁹

Tanmateix, el problema de la conceptuació de les ONG es planteja quan en el si d'algunes associacions participen o bé components de l'aparell legislatiu o executiu d'un estat (INTERPOL, Lliga Parlamentària) o bé col·lectivitats territorials (locals o regionals).¹⁰ Un sector doctrinal entén que aquestes actuarien en igualtat de condicions respecte als restants membres (individuals o col·lectius), per la qual cosa la participació de les col·lectivitats territorials a les ONG no en variaria la naturalesa jurídicoprivada, tant enfront dels estats com enfront de les organitzacions internacionals.¹¹

Altres autors, en canvi, estableixen que el terme "no governamental" fa referència al fet que les ONG no estan dotades de poders governamentals,¹² en lloc de diferenciar-les de les organitzacions internacionals per la composició de l'organització,

9. Socini, R.; "Osservazione sulla rilevanza delle Organizzazioni Non Governative nella Comunità Internazionale", a *Studi in onori di Giuseppe Sperduti*, Giuffrè, Milà, 1984, pàg. 697 i ss.

10. Aquest és el cas de l'ARE, però també n'hi ha moltes altres com l'Euroregio, Arge-Alps, Alps-Adriàtica o COTRAO compostes íntegrament per regions -tot i que no són les úniques. Malauradament, la particularitat d'aquest treball fa inviable l'anàlisi de cadascuna d'aquestes organitzacions, encara que pel que fa a alguna se'n pot trobar abundant bibliografia.

11. Així, *vid.* Calduch, R.; *Relaciones Internacionales*, Ed. Ciencias Sociales, Madrid, 1991, pàg. 271.

12. Clotet, M.A.; *La cooperació internacional dels municipis en el marc del Consell d'Europa: l'obra de la Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals d'Europa*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991, pàg. 51.

element no definitiu ja que hi poden haver organismes governamentals que participin en aquestes.¹³

Igualment, Pérez González entén que dins de la categoria de les ONG s'han d'incloure aquelles organitzacions integrades per col·lectivitats públiques o semipúbliques de diferents països, encara que això suposi més dificultats atesa la seva classificació.¹⁴ Aquest últim criteri, d'altra banda, sembla ser el més escaient per valorar i tractar de contemplar jurídicament un considerable nombre d'organitzacions ubicades al llarg del territori europeu i que es componen per col·lectivitats territorials.¹⁵ De tota manera, cap d'aquestes aportacions doctrinals no resol la problemàtica que comporta el fet que alguns dels membres d'aquestes ONG tinguin capacitat per realitzar actes que recauen en l'esfera pròpia del dret internacional públic, sobretot quan afecta la capacitat de concloure tractats internacionals.¹⁶

Atesa la manca de poders governamentals, les ONG d'aquest tipus es veuran obligades a realitzar accions limitades a l'àmbit privat, tant pel que fa a les competències de la resta de membres, com per la pròpia naturalesa de l'ONG, llevat d'una prèvia delegació expressa dels seus governs via convencional en què participessin els estats dels quals formen part.

13. *Ibidem*.

14. D'aquesta manera, l'autor assenyala que utilitzar únicament el criteri de la composició per determinar quan es tracta d'una ONG en lloc d'una organització internacional suposa analitzar cas per cas el tipus de representativitat oficial que aquestes entitats detenen. En altres termes, es tractaria d'esbrinar en cada supòsit la capacitat que aquestes tenen per comprometre l'estat en el pla internacional, amb totes les dificultats que això comporta. *Vid.* Pérez González M.; "Las organizaciones no gubernamentales", *REDI*, vol. XXIX, núm. 2-3, 1976, pàg. 312-315.

15. Tendència que a més a més es corrobora amb els treballs elaborats en el si del Consell d'Europa: la *Convenció d'Estrasburg de 1986 sobre la personalitat jurídica de las ONG* ha esdevingut el millor paradigma d'aquesta orientació.

16. Per exemple, les col·lectivitats federades belgues o els *länder* alemanys.

b) *Personalitat jurídica nacional*

La segona característica que determina les ONG és la seva personalitat jurídica, derivada del dret intern dels estats i no del dret internacional públic.¹⁷ La manca de subjectivitat internacional no els permet, per tant, d'equiparar-se amb la subjectivitat que detenen els estats o les organitzacions internacionals. Aquesta mancança no suposa, malgrat tot, menyscabar la rellevància que detenten en les relacions internacionals en sectors tan essencials com la promoció al desenvolupament, construcció i manteniment de la pau, medi ambient o regionalisme, entre d'altres.¹⁸

Això no obstant, el problema més important quant a la seva classificació resideix, novament, en la incorporació de les col·lectivitats a les ONG. Així, Pérez González estableix un criteri que permet distingir-les de les organitzacions internacionals, basat en l'acte de constitució: si aquest acte no neix d'un conveni entre governs, es tractarà, doncs, d'una ONG.¹⁹ Així, s'hauria d'estudiar la naturalesa dels actes portats a terme per a la creació de l'organització,²⁰ la capacitat que tenen de representació estatal, la capacitat de recórrer a la justícia internacional i el *ius legationis*, entre d'altres criteris típics que determinen la personalitat internacional de les organitzacions internacionals.

En aquesta mateixa direcció, Sobrino Heredia inclou dins del

17. Calduch, R.; *op. cit.*, pàg. 274.

18. En aquest sentit, bona part de la doctrina iusinternacionalista espanyola destaca la importància assolida per les ONG en l'àmbit jurídic internacional. Així, *vid.* Carrillo Salcedo, J.A.; *Curso de Derecho Internacional Público*, Tecnos, Madrid, 1991, pàg. 35–36. Pastor Ridruejo, J.A.; *Curso de Derecho Internacional Público y Organizaciones Internacionales*, Tecnos, Madrid, 1994, pàg. 690–691; Sobrino Heredia, J.M.; “La determinación de la personalidad jurídica de las Organizaciones Internacionales no Gubernamentales: Contribución del Consejo de Europa”, *REDI*, vol. XLII, núm. 1, 1990, pàg. 102 i ss.

19. Pérez González, M.; *op. cit.*, pàg. 317 i ss.

20. *Ibidem*.

concepte d'ONG aquelles associacions constituïdes amb caràcter durador, fruit de la iniciativa privada o mixta, però amb exclusió de *tot acord intergovernamental*.²¹ Es tractaria, per tant, d'organitzacions creades de conformitat amb el dret intern d'un estat,²² criteri que, d'altra banda, enllaça amb aquell altre assenyalat per Pérez González.

c) *Caràcter no lucratiu de les seves activitats.*

El caràcter no lucratiu de les accions empreses per les ONG es troba recollit, inicialment, en el projecte de 1923 preparat per l'Institut de Dret Internacional.²³ Aquesta característica ha estat corroborada igualment pel projecte de la Unió d'Associacions Internacionals (UAI), on s'assenyala la seva finalitat "no comercial".²⁴

D'altra banda, en l'àmbit europeu, el treball explicatiu de la Convenció d'Estrasburg de 1986 sobre el reconeixement de la personalitat jurídica de les ONG assenyala que el principal criteri per distingir una ONG d'una empresa transnacional o d'aquelles altres entitats que tenen com a finalitat repartir beneficis econòmics entre els seus membres, és precisament l'absència de lucre.²⁵

Tanmateix, pel que fa a les finalitats que han de perseguir les ONG, el Preàmbul del Conveni d'Estrasburg assenyala que "aquestes organitzacions han d'exercir una activitat útil a la Comunitat Internacional, especialment en el camp

21. Sobrino Heredia, J.A.; *op. cit.*, pàg. 102–103.

22. *Ibidem*.

23. Aquest projecte descriu les ONG com a associacions "*sans esprit de lucre*".

24. Així, *vid.* l'estudi de Pérez González, M.; "En torno al "status" de las asociaciones internacionales en Derecho Internacional Privado y en el Derecho de Gentes", *REDI*, núm. 2–3, 1977, pàg. 315–321.

25. CdE.; "*Rapport explicatif de la Convention Européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des Organisations Internationales non-gouvernementales*", Estrasburg, 1986.

científic, cultural, caritatiu, filantròpic, educatiu, i han de contribuir a la realització dels propòsits i principis de la Carta de Nacions Unides, i de l'Estatut del Consell d'Europa".

Així, les ONG no poden ser creades amb la finalitat d'obtenir beneficis; això, de tota manera, no obsta perquè aquestes puguin promocionar els seus membres o contribuir a millorar-ne la situació econòmica.

2.2.

Rellevància de les organitzacions no governamentals (ONG)

Tal com hem exposat supra, una amplíssima posició doctrinal entén que les ONG no detenen subjectivitat internacional; malgrat tot, això no impedeix que aquestes desenvolupin les seves activitats fora dels límits jurídics i polítics d'un país. La doctrina generalitzada considera, en funció del seu àmbit d'actuació, que les ONG són autèntics actors internacionals²⁶ i en conseqüència, poden propiciar transformacions en l'estat actual de la societat internacional. Així, la teoria sociològica engloba en el concepte "d'actors" aquells individus o col·lectivitats que porten a terme un cert protagonisme en el sistema internacional.²⁷ Igualment, autors com Merle inclouen en aquest concepte, a més a més dels estats, les organitzacions internacionals governamentals i les forces transnacionals formades per ONG i firmes multinacionals.²⁸

Sobre la base d'aquesta idea, diversos són els motius que asseren la rellevància de les ONG, quant a partíceps, de l'escena internacional. D'una banda, funcionen com a agents de flexibilització i canvi en l'estructura internacional, per mitjà de la influència que exerceixen sobre els estats i les organit-

26. Calduch, R.; *op. cit.*, pàg. 272.

27. Per a més detalls, *vid.* Medina, M.; *Las organizaciones internacionales*, Ed. Alianza Universidad, Madrid, 1979, pàg. 23.

28. Merle, M.; *op. cit.*, pàg. 266.

zacions internacionals.²⁹ Esdevenen, així, importants grups de pressió, que mobilitzen l'opinió pública internacional. Des d'un punt de vista jurídic, aquest paper s'accentua quan se'ls atorga l'estatut consultiu enfront d'algunes organitzacions, on comencen a participar, per mitjà de la funció consultiva, en la vida internacional oficial.

Cal destacar, en aquest sentit, l'interès mostrat per dues organitzacions internacionals, quant a l'adquisició de les ONG d'un cert "estatus jurídic":³⁰ en concret l'Organització de les Nacions Unides per mitjà del Consell Econòmic i Social i el Consell d'Europa. En el primer cas, el Consell Econòmic i Social, segons el que disposa l'art. 71 de la Carta, està facultat per efectuar consultes amb aquelles ONG que s'ocupen d'assumptes de la competència del Consell,³¹ fet que suposa un evident intent de col·laboració per part de les organitzacions internacionals, mitjançant la concessió de l'estatut consultiu.

En el segon cas, el Consell d'Europa ha previst igualment un sistema consultiu amb les ONG i a més a més ha procedit a la celebració de la *Convenció europea sobre el reconeixement de la personalitat jurídica de les organitzacions internacionals no governamentals*, adoptada a Estrasburg, el 24 d'abril de 1986. Aquestes dues solucions,

29. Precisament, l'absència d'una legislació rígida que limiti o indiqui canals d'actuació per a les ONG afavoreix un ampli marge de maniobra per a aquestes, especialment pel que fa a la facultat de pressionar i influir en posicions governamentals que afecten matèries que recauen dins de l'àmbit de les seves competències, d'altra banda difícils de valorar de manera objectiva.

30. Malgrat tot, actualment l'estatut consultiu ja és atorgat a les ONG per un gran nombre d'organitzacions internacionals, sigui en l'àmbit de l'Organització de Nacions Unides (Organització Mundial de la Salut) o òrgans de NU (Fons de les Nacions Unides per a la Infància, etc.), sigui en l'àmbit d'organitzacions internacionals de caràcter regional com és el cas de la Comunitat Europea a través dels seus respectius òrgans, i és d'esperar que també ho sigui en el Comitè de les Regions en l'àmbit de la Unió Europea.

31. Detallat a la Resolució 288 B, on es contempla de manera reglada les condicions i el marc en què s'ha de portar a terme la consulta amb aquestes.

especialment la darrera, han contribuït a reconsiderar la importància i la influència de les ONG, sobretot en l'àmbit europeu.

D'altra banda, aquests instruments permeten d'establir un incipient estatut jurídic internacional per a aquelles atribuït per normes internacionals com les anomenades, facilitant, a més a més, la integració de les ONG en aquest marc legal. Això no obstant, algun autor considera que aquesta conclusió té la seva contrapartida negativa, és a dir, el fet que les ONG gaudeixin d'un estatut consultiu en el si d'una organització internacional pot comportar el minvament del seu marge de maniobra, potser en veure's condicionades i limitades davant la perspectiva d'una eventual retirada de l'estatut.³² En canvi, altres autors, no menys encertadament, indiquen, per contra, que la concessió de l'estatut consultiu pot convertir-se en l'embrió d'un autèntic estatut internacional.³³ Malgrat això, resulta difícil conciliar les dues postures, si no és per la pràctica posterior que pugui desenvolupar-se en una direcció o en una altra.³⁴

Així, és evident que, a pesar del paper que poden desenvolupar en un futur, les ONG detenen un caràcter secundari davant els estats i davant les organitzacions internacionals, factor que condiciona en gran mesura les seves actuacions tant des del prisma polític, jurídic o social, i impedeix introduir canvis substancials en l'estructura internacional que no estiguin subordinats a la idea de l'estat, protagonista de la societat internacional.

Això no obstant, com ja s'ha assenyalat en pàgines anteriors, el fet que algunes d'elles detinguin una naturalesa híbrida, ja que estan formades per col·lectivitats territorials, en concret regions amb certa capacitat exterior, deixa el dubte de poder establir taxativa-

32. Vid. per tots, Bettati, M., Dupuy, P.M.; *Les ONG et le Droit International*, Economica, París, 1986, pàg. 13 i ss.

33. Vid. Carreau, D.; *Droit international*, Pedone, París, 1986, pàg. 386.

34. En paraules de L. Bergeron: "S'il y a peu de chances que les États y consentent sur le plan juridique, il est certain que, dans les faits, leur importance devra être prise en compte", a "La souveraineté et les organisations internationales", dins de *La souveraineté au XXIe siècle*, Les Cahiers du CDRE Espace Bellecote, Lió, 1987, pàg. 50.

ment una distinció neta respecte a les organitzacions internacionals, conseqüències totes elles que permeten augurar una incidència internacional més rellevant. Tanmateix, s'identifica com un dels factors determinants de canvis profunds en la societat internacional l'actuació d'actors diferents als estats, substituint-los, fins i tot, en funcions que fins fa poc els eren genuïnes,³⁵ com el *treaty-making-power* o la seva capacitat per concloure tractats.

El resultat negatiu de tot això, però, apareix quan les ONG, en la mesura que desenvolupen les seves activitats en diversos països i davant algunes organitzacions internacionals, es veuen condicionades a realitzar-les de manera indirecta i paral·lela, atès el caràcter de subordinació que presenten, per la qual cosa a vegades resulta difícil esbrinar l'eficàcia real de les seves decisions al marge de les que són pròpiament atribuïbles als estats.³⁶

A més a més, tampoc no es pot minvar la problemàtica que suposa regir-se per la llei on s'ubica la seu de les ONG, amb totes les dificultats que comporta actuar en un estat diferent. Com ja assenyalava Sobrino Heredia: "*es comprensible que desde un primer momento hayan mostrado una clara preferencia por las sociedades plurales, liberales y democráticas de Europa Occidental*".³⁷

3.

El Consell d'Europa i les ONG formades per poders locals i regionals

3.1.

La Convenció de 1986 sobre la determinació de la personalitat jurídica de les ONG

En atenció als criteris exposats *supra*, dins de la categoria de les ONG se situen aquelles compostes per individus o grups

35. Com assenyalava C. del Arenal, l'aparició d'actors no estatals debilita el protagonisme, quasi exclusiu, dels estats. *Vid.* "El nuevo escenario mundial y la teoría de las relaciones internacionales", a *Hacia un nuevo orden internacional y europeo, (Homenaje al Profesor M. Díez de Velasco)*, Tecnos, Madrid, 1993, pàg. 82.

36. Calduch, R.; *op. cit.*, pàg. 273.

37. Sobrino Heredia, J.M.; *op. cit.*, pàg. 103.

d'individus, però també aquelles altres en les quals poden participar col·lectivitats públiques o semipúbliques,³⁸ en alguns casos també denominades ONG de poders locals i regionals.³⁹

Altrament, cal indicar que aquesta categoria d'ONG es circumscriu majoritàriament a l'àmbit europeu, atenent a dues grans línies motrius; en primer lloc, l'estructura descentralitzada que presenten un gran nombre d'estats pertanyents a aquest continent, i en segon lloc, a l'auge del moviment regional europeu, augmentat sobretot en els darrers anys, gràcies a la consecució d'algunes de les aspiracions propugnades, tal com ha estat la creació del Comitè de Regions en el marc de la Unió Europea o el Congrés de Poders Locals i Regionals en l'àmbit del Consell d'Europa.

De tota manera, les dues raons han de considerar-se unitàriament, ja que per contra, resultaria difícil de comprendre quins han estat els motius que han impulsat a la seva proliferació, precisament perquè moltes d'elles reivindiquen uns objectius similars subsumibles en el moviment regional i concretats a assolir un nivell competencial més elevat, tant en els seus respectius ordenaments interns com en el si de les organitzacions internacionals, a fi de solucionar problemes de molt diversa naturalesa.

Tot això comporta, en definitiva, un fenomen autòcton o particularitzat a l'àmbit europeu, sense que, d'altra banda, pugui extrapolar-se a altres espais.⁴⁰ En efecte, ha estat el Consell d'Europa, organització internacional de caràcter regional, una de les que ha contribuït en gran mesura a proporcionar els canals jurídics per a aquest tipus d'ONG a fi que puguin desenvolupar o exercir les seves activitats plenament al llarg del territori dels estats membres de l'organització com també fora dels confins europeus.

La Convenció d'Estrasburg de 1986 sobre el reconeixement de

38. Pérez González, M.; *op. cit.*, pàg. 313 i ss.

39. Clotet, M.A.; *op. cit.*, pàg. 67.

40. Al marge d'alguns supòsits aïllats, com el cas de Quebec al Canadà, que representa un cas diferent.

la personalitat jurídica de les ONG,⁴¹ esdevé una de les aportacions més importants del Consell d'Europa en ordre a afrontar la problemàtica que comporta la seva regulació legal. Aquest conveni, malgrat tot, no és un fenomen aïllat, sinó que respon a una sèrie de projectes tendents a homogeneïtzar i a formalitzar l'estatus jurídic d'una sèrie d'ONG, però que, per diverses raons, van fracassar.⁴²

Al febrer de 1968, sota els auspicis de la XIV Conferència d'Organitzacions Internacionals convocada a París per la Comissió Europea de la FAO, es va adoptar una recomanació que propugnava el reconeixement de la personalitat jurídica de les ONG en l'àmbit europeu per part dels estats membres del Consell d'Europa. Aquesta Resolució va suposar el punt de partida dels treballs preliminars per confeccionar un estatut jurídic per a les ONG.

Les investigacions que van prosseguir analitzaven els problemes concrets que podien ocasionar-se atesa la peculiar naturalesa de les ONG, tals com la seva personalitat jurídica (adquisició, condicions, contingut), activitats de les organitzacions (organització de reunions, control administratiu, publicacions), possibles immunitats del personal de les organitzacions, impostos i taxes entre d'altres.⁴³ Finalment, tots aquests estudis van convergir durant la dècada dels seixanta a la reunió de 1969,⁴⁴ on, si bé no van cristal·litzar en cap conveni concret, les iniciatives portades a terme pel Consell d'Europa per a la consecució de la per-

41. *Convention Européenne sur la Reconnaissance de la Personnalité Juridique des Organisations Internationales non Gouvernementales* de 24 d'abril de 1986.

42. Respecte a la cronologia d'aquestes iniciatives es pot consultar l'estudi publicat per Speeckaert al núm. 3/1986 de la *Revista Associations Transnationals*, pàg. 128 i ss. Sobrino Heredia, J.M.; *op. cit.*, pàg. 114–117.

43. Respecte als estudis realitzats pel Consell d'Europa és interessant el treball de Wiederkehr, M.; "La Convention Européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des organisations internationales non gouvernementales", *AFDI*, 1987, pàg. 749 i ss.

44. En aquest aspecte, cal assenyalar que a les conclusions de la reunió de 1969 es concreta la preferència per adoptar una recomanació abans que un conveni, encara que alguns participants van indicar la necessitat d'elaborar en un futur un tractat internacional.

sonalitat jurídica de les ONG, sí que van servir com a fonament per a la XXXIV Reunió del Comitè europeu de cooperació jurídica celebrada a Estrasburg al novembre de 1980.

En aquesta reunió es va proposar al Comitè de Ministres que inscrivís al programa d'activitats intergovernamentals la qüestió de l'estatut jurídic de les ONG. El Comitè de Ministres, a la vegada, va constituir un òrgan restringit d'experts encarregat de realitzar un examen preliminar dels problemes que comportava l'obtenció de l'esmentat estatut jurídic amb la finalitat d'indicar, posteriorment, al Comitè europeu de cooperació jurídica, totes aquelles qüestions que podien ser objecte d'una actuació a nivell europeu. Això no obstant, en la postura mantinguda pel Comitè eren ja presents els principals problemes assenyalats a la Reunió de 1969⁴⁵ i d'aquí la virtualitat dels estudis elaborats els anys 70.

Aquest Comitè va exposar bàsicament els problemes jurídics que contenia la ubicació i les activitats exteriors desenvolupades per les ONG. En aquest sentit, es van establir, d'una banda, les conseqüències que es podien ocasionar pel fet que la seu fos establerta en un estat diferent d'on es portaven a terme les activitats que trascendien a diversos països, i d'una altra, els efectes resultants, una vegada obtinguda o reconeguda la personalitat jurídica de les ONG. Tanmateix, quant a la forma, es van pronunciar per la conveniència d'adoptar un conveni internacional en lloc d'una recomanació.

Per tot això i en atenció a aquest propòsit, es va instituir un nou Comitè d'experts; en el si d'aquest, durant 1982–1983, es va deliberar sobre els problemes relatius a l'adquisició, pèrdua i reconeixement de la personalitat jurídica, transferència del lloc de la seu, excloent dels debats temes fiscals i duaners.⁴⁶ Resulta

45. Per a més detalls, *vid.* Harremoes, E.; *Le rôle des organisations internationales non gouvernementales (ONG) dans la société contemporaine*, Estrasburg, 1983.

46. El Comitè europeu de cooperació jurídica considerava que el nou Comitè d'experts s'havia de cenyir únicament a aspectes jurídics, és a dir, a totes aquelles qüestions que fessin referència a l'obtenció, el reconeixement de la personalitat, les condicions i les eventuais restriccions d'aquesta.

tat d'aquest esforç sistemàtic que va durar al voltant de divuit anys fou l'adopció de la Convenció d'Estrasburg, pel Comitè de Ministres el 24 d'octubre de 1985, després de l'informe previ favorable de l'Assemblea parlamentària que fou obert a la firma dels estats membres el 24 d'abril de 1986 i va entrar en vigor l'1 de gener de 1991.⁴⁷

La Convenció té per objecte delimitar les normes que permetran d'establir el reconeixement de la personalitat jurídica de les ONG al marc europeu.⁴⁸ No s'hi confereix, per tant, un estatut, sinó que es limita a l'elaboració de les disposicions indispensables per millorar la situació jurídica de les ONG als estats membres del Consell d'Europa.⁴⁹

En altres termes, es pot considerar segons l'art. 2 que la Convenció de 1986 es limita a assenyalar que les ONG detendran en tots els estats contractants la mateixa capacitat i personalitat jurídica que l'obtinguda en l'estat on s'ubica la seva seu, sense haver d'obtenir cap tipus de reconeixement especial.⁵⁰ Això implica, d'una banda, facilitar la continuïtat d'una ONG quan aquesta canvia de seu i, d'una altra, respectar el dret d'un determinat estat part al qual aquesta s'ha sotmès voluntària-

47. Segons l'art. 6 de la Convenció, la seva entrada en vigor s'havia de produir en el moment en què almenys tres estats l'haguessin ratificat, de manera que l'esmentada Convenció va ser ratificada i conseqüentment va entrar en vigor l'1 de gener de 1991, sent inicialment ratificada per Bèlgica (4.9.1990 - 1.1.1991), Grècia (30.6.1989 - 1.1.1991), Suïssa (24.9.1990 - 1.1.1991) i Gran Bretanya (3.2.1989 - 1.1.1991).

48. Cal dir, però, que segons l'art. 6 del Conveni, el Comitè de Ministres pot convidar qualsevol Estat a adherir-s'hi.

49. Així, la Convenció no estableix en cap de les seves disposicions la concessió d'un estatut jurídic internacional per a les ONG, ja que això haguera suposat importants modificacions en matèria fiscal i d'admissió d'estrangers per part dels estats membres, la qual cosa en aquells moments era pràcticament inviable. *Vid.* Wiederkehr, M. A.; *op. cit.*, pàg. 752.

50. L'art. 2.1 de la Convenció disposa: "*La personnalité et la capacité juridiques d'une organisation non gouvernementale telles qu'elles sont acquises dans la Partie dans laquelle elle a son siège statutaire sont reconnues de plein droit dans les autres Parties*".

ment.⁵¹ Tanmateix, el concepte d'ONG en el si de la Convenció ve determinat per les següents característiques:⁵²

a) *La constitució de les ONG ha d'obeir a un acte de dret intern d'una de les parts.*

Es remet, per tant, a les disposicions dels respectius ordenaments interns, sense intervenció directa del dret internacional públic, de la mateixa manera que ha succeït en la Convenció-marc de 1980 sobre cooperació transfronterera i en el projecte de cooperació interterritorial de 1993, tots dos elaborats en el si del Consell d'Europa. Aquest punt esdevé un dels més conflictius atès que no cal tenir dubtes entorn de l'actitud que guarden la immensa majoria dels estats membres del Consell d'Europa amb relació a la naturalesa jurídica dels actes que emanen, no solament de les col·lectivitats regionals sinó també de les ONG que poden constituir per desenvolupar les esmentades activitats a l'exterior. Predomina, clarament, el principi de sobirania estatal i la noció d'excloure de l'àmbit del dret internacional qualsevol acte dimanant de les regions, amb totes les dificultats que comporta la impossibilitat d'adoptar disposicions oposables a tercers, és a dir, en l'esfera del dret públic, per la qual cosa les ONG es veuran molt limitades enfront d'adoptar decisions vinculants per als seus membres, si no és per mitjà d'actes de naturalesa política, en principi sense força obligatòria o per actes de dret privat.⁵³

Malgrat tot, a pesar que un dels principals problemes continua sense resoldre's, la Convenció de 1986 aporta un element positiu: equiparar en dret intern els actes que es poden portar a terme a qualsevol dels estats part. Per tant, les ONG tindran a tots els estats contractants idèntica personalitat jurídica que

51. Sobrino Heredia, J.M.; *op. cit.*, pàg. 119-120.

52. Art. 1 de la Convenció.

53. A no ser que es configuren mitjançant acord interestatal òrgans comuns que participin de l'estatut de dret públic que cada estat confereix a les seves entitats, *cfr.* Pérez González, M.; "Algunas observaciones sobre el empleo de la técnica convencional en la cooperación transfronteriza entre colectividades territoriales", *Hacia un nuevo orden internacional y europeo (Homenaje al Profesor M. Díez de Velasco)*, Tecnos, Madrid, 1993, pàg. 561.

l'adquirida a l'estat on s'ubiqui la seu. Així, se soluciona qual-sevol eventualitat que pugui sorgir de la creació d'una institució o òrgan conforme al dret privat d'un estat, però que, en canvi, no ho sigui respecte a d'altres.⁵⁴

Aplicant les regles de la Convenció de 1986, aquests trastorns no haurien de tenir lloc, amb la qual cosa s'afavoriria així la cooperació transfronterera entre col·lectivitats territorials.⁵⁵ De tota manera, l'escàs nombre de ratificacions o d'adhesions fins al moment, per part dels estats membres del Consell d'Europa,⁵⁶ fa preveure un desplegament mínim dels avantatges que podria presentar la Convenció, en aquest sentit.⁵⁷

b) *Tenir un objectiu no lucratiu d'utilitat internacional*

Com hem indicat supra, aquesta és la característica que permet diferenciar-les de les associacions mercantils que persegueixen l'obtenció de beneficis. Amb relació al criteri d'utilitat internacional, cal interpretar-ho d'acord amb el Preàmbul de la Convenció que assenyala que les ONG amb les seves activitats han de contribuir a la consecució dels principis i propòsits de la Carta de Nacions Unides i del Consell d'Europa.

c) *Exercir una activitat efectiva almenys en dos estats*

En aquest cas, és important que almenys actuïn en un dels estats part del Consell d'Europa; els altres poden ser aliens a aquest.⁵⁸

54. Amb caràcter excepcional, l'art. 4 estableix els motius pels quals pot rebutjar-se el reconeixement de la personalitat jurídica de les ONG en altres estats membres, és a dir, la seguretat nacional, la seguretat pública, la defensa de l'ordre i la prevenció del crim, la protecció de la salut o de la moral i la protecció dels drets i les llibertats dels altres. D'altra banda, un estat també pot invocar circumstàncies d'índole internacional referents al manteniment de la pau i la seguretat internacional.

55. *Ibidem*.

56. Amb data del mes de juliol de 1995, la Convenció de 1986 ha entrat en vigor per a Àustria, Bèlgica, Grècia, Portugal, Eslovènia, Suïssa i Gran Bretanya.

57. De manera similar al que va succeir amb l'aplicació de la Convenció de 1980 sobre cooperació transfronterera.

58. Supòsit més determinat per a aquelles ONG preocupades, per exemple, per la cooperació al desenvolupament. En aquest sentit, l'ARE també actua fora dels confins europeus, sobretot en alguns països del tercer món.

En efecte, l'art. 6 permet que l'àmbit d'aplicació de la Convenció s'estengui més enllà dels estats membres del Consell d'Europa.⁵⁹

*d) La seu estatutària ha d'estar ubicada sobre el territori d'una part i la seva seu real sobre el territori d'aquesta part o en el d'una altra part*⁶⁰

Aquesta característica ve condicionada pel fet de protegir aquells que contracten amb les ONG, de manera que poden ser localitzables els seus béns, quan es tracta de la seu real, a qualsevol dels estats part. D'altra banda, si bé l'elaboració de la Convenció de 1986 no suposa encara la creació d'un estatut internacional per a les ONG, no per això deixa de ser un pas important en aquesta direcció.⁶¹ Això no obstant, cal assenyalar que la seva adopció havia contrariat les aspiracions d'algunes ONG, que propugnaven un abast més ampli, malgrat que algun sector doctrinal contrarestava aquesta limitació enfront del fet positiu de facilitar la seva entrada en vigor.⁶²

3.2.

El sistema consultiu previst per a les organitzacions no governamentals (ONG) al Consell d'Europa

El sistema de col·laboració ordinari que s'ha seguit entre les organitzacions internacionals i les ONG ha estat la via de l'estatut consultiu. El mateix es va formalitzar inicialment mitjançant l'art. 71 de la Carta de NU i es va desenvolupar posteriorment per la pràctica d'algunes organitzacions internacionals, entre les quals, el Consell d'Europa. Així, a pesar que aquesta organització internacional va contribuir des dels seus inicis a

59. Així, el Comitè de Ministres pot convidar qualsevol Estat a adherir-se a la Convenció.

60. Per a més detalls respecte a la noció d'ONG de la Convenció de 1986, *vid. CdE.; "Rapport Explicatif..."*

61. Sobrino Heredia, J.M.; *op. cit.*, pàg. 120.

62. Així, *vid. Smith, S.D.; "La personnalité juridique des organisations internationales non gouvernementales". Rapport à l'Assemblée Parlementaire du Conseil de l'Europe. Associations Transnationales*, núm. 3, 1986, pàg. 138-141.

enfortir el moviment associatiu regional europeu, no serà fins al 1951 quan el Comitè de Ministres reconeixerà formalment el paper de les ONG, i establirà les bases per a un sistema de consulta.⁶³

De tota manera, posteriorment es van produir diverses modificacions, en atenció als requisits per a l'obtenció de l'estatut consultiu que dificultaven l'accés d'aquestes organitzacions, com també pel fet que solament se'n preveia la col·laboració a través d'aquest sistema. A més, es donava la circumstància que, paral·lelament, determinades ONG que no tenien l'esmentat estatut mantenien relacions amb serveis del Consell d'Europa i fins i tot formaven part dels comitès d'experts governamentals en qualitat d'observadors.⁶⁴

Tenint en compte aquesta sèrie de dificultats, es va procurar adaptar el sistema consultiu a la pràctica que es venia portant a terme, convergent a la Resolució (72) 35 del Comitè de Ministres, per la qual s'adopta un nou Reglament de 16 d'octubre de 1972. Avui en dia aquest Reglament, juntament amb la Resolució 754 (1981) de l'Assemblea Parlamentària, esdevenen els dos instruments pels quals es continua regulant aquesta matèria.

Els drets que confereix l'estatut s'estableixen a l'art. 5 de la Resolució en atenció a les següents característiques:

- a) Possibilitat de presentar memòries i informes al secretari general, el qual ho comunica, si ho creu escaient, a una comissió de l'Assemblea o a un comitè d'experts governamentals;
- b) Oportunitat d'exposar de manera escrita o oral, amb la invitació prèvia d'una comissió de l'Assemblea, aquelles opinions sobre qüestions inscrites a les ordres del dia de les diverses comissions.
- c) Recepció de l'ordre del dia i dels documents no oficials de l'Assemblea, com també la invitació d'enviar observadors a les sessions públiques de l'esmentada Assemblea;

63. Per a més detalls, *vid.* Sobrino Heredia, J. M.; *op. cit.*, pàg. 104 i ss.

64. *Ibidem.*

d) Recepció tres vegades l'any, des de 1978, del llistat d'activitats de les comissions de l'Assemblea, i a partir de 1980, el cap de secció de les ONG del Consell d'Europa rep còpia de les ordres del dia d'aquestes comissions. Cal assenyalar, d'altra banda, que el secretari general convida regularment les ONG a assistir a les sessions de l'Assemblea.

D'altra banda, la col.laboració entre el Consell d'Europa i les ONG aviat va desbordar el marc previst, i es va ampliar a diferents serveis, per la qual cosa van començar a aparèixer col.laboracions espontànies amb diferents direccions operacionals de la Secretaria General, de manera que a la pràctica habitual es troben dos sistemes de participació de les ONG. En primer lloc el que podríem considerar oficial, via estatut consultiu, amb tots els requisits abans enunciats. En segon lloc, mitjançant la via oficiosa, al marge de la possibilitat que ofereix l'estatut consultiu, però que troba el seu desenvolupament a través dels contactes bilaterals de les ONG amb les direccions operacionals i la seva presència en els comitès d'experts, que vénen a ser una constant en la pràctica del Consell d'Europa. Les dues possibilitats són perfectament compatibles, tendències que a més evidencien la flexibilitat que caracteritza la tasca de les ONG no solament en l'àmbit europeu sino també en l'internacional.

4.

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) com a ONG

4.1.

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) com a ONG

D'acord amb les idees exposades abans, es pot considerar que l'ARE reuneix les característiques necessàries per poder-la conceptualitzar com una ONG: es compon d'entitats públiques –les regions– i d'associacions regionals. La seva seu es troba a Estrasburg, per la qual cosa la personalitat jurídica es determina d'acord amb el que preveu l'ordenament francès i les seves activitats, en principi, no tenen un objectiu lucratiu.

Pel que fa a la primera de les característiques, tot i que l'ARE aplega entitats públiques que presenten diferents graus de capacitat per realitzar activitats a l'exterior (segons el que pre-

veuen els ordenaments interns dels estats als quals pertanyen), en el moment en què s'agrupen per a la posada en marxa activitats en comú s'han de constrènyer a col·laborar entre elles a nivells molt elementals a fi de no córrer el risc que els actes que portin a terme siguin declarats inconstitucionals o nuls en aquells països que deixen poc marge d'actuació exterior a llurs regions,⁶⁵ que són la majoria.

Respecte a la segona característica, l'ARE gaudeix de personalitat jurídica interna; en concret, es regeix pels art. 21 a 79 del codi civil local alsacià (França),⁶⁶ que li permeten, bàsicament, d'administrar lliurement els seus béns, poder acudir en demanda o en defensa davant la justícia interna, o adquirir béns a títol oneros o gratuït.⁶⁷

Pel que fa al tercer requisit, i d'acord amb el que han previst els seus estatuts, es pot assenyalar que l'ARE no té un objectiu lucratiu:⁶⁸ el fet que l'associació pugui servir com a fòrum per promocionar els recursos i les possibilitats d'una regió envers els altres membres, no desvirtua el caràcter no lucratiu predicable per a les ONG.

De tota manera, tot i que l'ARE gaudeix de personalitat jurídica interna, no es pot obviar l'element exterior que presenten algunes de les seves accions, en la mesura que van dirigides a les pròpies regions, els estats o a determinades organitzacions in-

65. L'ARE és coherent amb aquesta premissa ja que l'art. 2.1 dels estatuts preveu que l'objecte de l'associació es realitzi *en el respecte a les Constitucions dels diferents estats*. Això no obstant, s'hauria d'estendre també al dret intern en general, ja que, en alguns països, la capacitat exterior de les regions no es preveu en la Constitució sinó en lleis internes, com és per exemple el cas de França, que regula aquesta matèria per mitjà de la Llei d'orientació 92-125, de 6 de febrer de 1992. De tota manera, sembla que en els documents de treball presentats amb motiu de la darrera reunió de l'Assemblea General de l'ARE a Anvers, 19-20 d'octubre de 1995, ja s'ha previst aquesta possibilitat.

66. Art. 1.3 dels estatuts.

67. Per a més detalls, *vid.* Balibrea, S.; *L'Assemblée des Régions d'Europe*, Memòria inèdita, Louvain la Neuve, 1992.

68. Art. 2 dels estatuts.

ternacionals. Almenys, el fet que se li hagi atribuït l'estatut consultiu en el si del Consell d'Europa afavorirà la seva presència en fòrums europeus.⁶⁹

4.2.

Constitució de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE), per tant, és una ONG composta per col·lectivitats regionals,⁷⁰ integrada per regions europees i per organitzacions interregionals, i el seu àmbit d'actuació abraça no solament l'àmbit europeu, sinó també altres zones d'influència com Amèrica Llatina i els països anomenats del Tercer Món.

D'altra banda, de la mateixa manera que el Congrés de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa (CPLRE),⁷¹ l'ARE pretén constituir-se com a òrgan representatiu de totes les regions europees, propugnant la creació d'una segona cambra o senat regional. Malgrat tot, la diferència entre totes dues rau en el fet que la CPLRE és un òrgan oficial del Consell d'Europa, mentre que l'ARE s'ha creat tant gràcies a les iniciatives d'algunes organitzacions interregionals, com també de les pròpies

69. L'ARE té l'estatut consultiu en el Consell d'Europa des del 13 d'agost de 1986.

70. Tot i que ja es tindrà ocasió d'analitzar la particularitat que suposa la definició que defensa l'ARE respecte al concepte de regió.

71. L'anterior Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals ha estat substituïda per l'actual Congrés de poders locals i regionals d'Europa —tot i que les sigles continuen sent les mateixes: CPLRE. La diferència bàsica respecte a l'anterior Conferència és que s'ha creat en el seu si una cambra de Regions, separant en dues cambres els poders locals d'una banda i els poders regionals d'una altra. A títol orientatiu després de la *Résolution statutaire (94) 3 relative à l'institution du Congrès des pouvoirs locaux et régionaux de l'Europe* (adoptada pel Comitè de Ministres, el 14 de gener de 1994), la primera sessió del nou Congrés va tenir lloc del 31 de maig al 3 de juny de 1994.

72. Així, el seu objectiu principal és determinar aquells aspectes que poden repercutir en els poders locals i regionals i donar-los a conèixer al Comitè de Ministres i a l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. *Vid.* Clotet Miró, M. A.; *op. cit.*, de forma general, *vid.* Otaola, J.; "El Consejo de Europa y las Regiones", *Revista Vasca de la Administración Pública*, núm. 21, 1988, pàg. 167 i ss.

regions. A més, la CPLRE institueix un diàleg vertical,⁷² és a dir, possibilita la col·laboració entre regions i el Consell d'Europa, a diferència de l'ARE, que estableix un diàleg horitzontal entre regions, a fi de poder determinar posicions comunes. Igualment, la CPLRE abraça tant els poders locals com els regionals, mentre que l'ARE solament engloba les regions i les seves organitzacions, excloent, per tant, les col·lectivitats locals. Igualment, a pesar que en el si de la CPLRE s'integren les col·lectivitats regionals, aquesta s'ha caracteritzat per predominar fins a la data en més mesura les exigències locals.⁷³

a) *El Consell de Regions d'Europa (CRE)*

La creació del CRE (Consell de les Regions d'Europa),⁷⁴ primera denominació de l'actual Assemblea de les Regions d'Europa, la va decidir a Trieste (Friül-Venècia-Júlia), a l'octubre de 1984, la Conferència de les Regions Perifèriques i Marítimes

73. Entorn de les discrepàncies i les vicissituds entre els poders locals i regionals en el si de la Conferència fins a la creació del Congrés de poders locals i regionals, *vid.* De Castro, J. L.; *La emergente participación política de las Regiones en el proceso de construcción europea* (Col. Tesis doctorales), IVAP, Vitoria-Gasteiz, 1994, pàg. 153-156. De tota manera, en l'ànim del nou Congrés reposa la idea d'incentivar molt més l'impuls regional que havia estat en la Conferència permanent de poders locals i regionals minvat en favor de les col·lectivitats locals. Respecte a aquest impuls renovador dels poders regionals, *vid.* Pinto.; *Rapport sur les Régions au Conseil de l'Europe et la mise en place du Congrès des Pouvoirs Locaux et Régionaux de l'Europe*, a *Assemblée Parlementaire, CdE.; Documents, Session de 1995 (30 janvier-3 février 1995)*, Doc. 7220.

74. L'ARE s'anomenava Consell de les Regions d'Europa (CRE) fins al 1987, data en què a partir dels II Estats Generals d'Europa va passar a anomenar-se amb la nomenclatura actual. En aquest treball, a efectes aclaridors i per evitar confusions, es tractarà l'organització amb la denominació actual (ARE).

75. La Conferència de les Regions Perifèriques i Marítimes de la Comunitat Europea (CRPM) és una associació fundada el juny de 1973, integrada per regions perifèriques marítimes de la CEE amb la finalitat de solidaritzar les regions més aïllades del continent per tractar d'assolir un paper actiu en la construcció d'Europa. Per a més detalls *vid.* Galinsoga, A., Blanc, A., Novell, A.; "La autonomía local en el marco jurídico-internacional europeo", *Revista de estudios de la administración local y autonómica*, núm. 237, 1988 pàg. 66-99. Pierret, G.; "La CRPM se décentralise", *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990, pàg. 24-26. Romus, P.; *L'Europe Régionale*, Labor, Bruxelles, 1990, pàg. 114 i ss.

de la Comunitat Europea (CRPM).⁷⁵ Aquesta decisió no fou espontània, sinó que responia a un procés d'institucionalització de les relacions entre regions, a través d'organitzacions interregionals europees creades a partir dels anys 70, per tractar de resoldre problemes comuns.⁷⁶

Des d'aquesta perspectiva, un primer esbós de cooperació tècnica interregional va sorgir el 1979, després de la constitució de l'Oficina d'enllaç de les Organitzacions Regionals Europees (BLORE),⁷⁷ establerta finalment a Estrasburg el 1981. Les seves finalitats es basaven principalment en l'intercanvi d'informació i en l'elaboració d'estudis comparatius referents al desenvolupament regional a Europa i a permetre la representació de les associacions regionals davant les institucions europees.

Aquesta oficina acollia associacions regionals com l'Associació de Regions Frontereres Europees (ARFE), la Comunitat de Treball dels Alps, la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), la Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes (CRPM) entre d'altres, totes elles integrades posteriorment a l'ARE. En efecte, és aquesta la idea que sembla que es desprèn del Preàmbul dels Estatuts del CRE, quan s'assenyalava el següent:

“Són precisament les organitzacions regionals existents, reunides en el si del BLORE, les que han pres elles mateixes la inicia-

76. Cal citar, per exemple, com a associacions regionals més antigues, la Unió Internacional de Poders Locals (IUALA), creada el 1913, i la Conferència de Poders Locals i Regionals (CPLRE), creada el 1961. A partir dels anys 70, apareixen successivament l'Associació de Regions Frontereres (ARFE), el 1971; l'Associació de Regions dels Alps Centrals (Arge-Alps), al 1972, i la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), el 1983.

77. L'Oficina d'enllaç de les Organitzacions Regionals Europees (BLORE) tenia com a principal objectiu informar les associacions que la integraven a través d'un butlletí. Per a més detalls respecte al moviment associatiu regional des dels seus inicis, *vid.* Baloup, G.; “El Senado de las Regiones” (traducció de Vizan Ferro) a *Revista de Estudios Regionales*, núm. 14, 1984, pàg. 187 i ss.

tiva; en tant que “membres fundadors”, esperen fer beneficiar el nou Consell de les Regions d'Europa de la seva experiència i participar activament en la seva animació”.⁷⁸

L'estudi i les realitzacions efectuades per aquestes organitzacions van mostrar des d'un principi quin podia ser el paper promotor de les regions en el si de la Comunitat Europea i del Consell d'Europa, fent paleses en aquells moments les iniciatives que provenien del Parlament Europeu. D'aquesta manera, el 1984, el Parlament Europeu va organitzar la *Primera Conferència de les Regions*, comptant també amb la participació de les d'Espanya i Portugal, davant la proximitat de l'adhesió d'aquests dos estats a la Comunitat Europea.

En aquella ocasió, gran part de les organitzacions regionals van acceptar la iniciativa de la Comissió de Política Regional del Parlament Europeu, i van participar a la convocatòria de la Conferència de les Regions realitzada a Estrasburg, el gener de 1984. Els problemes que es van abordar en el si de la Conferència, entorn de la consecució d'un protagonisme més gran en la construcció europea, van ser principalment els següents:⁷⁹

a) La infinitat d'obstacles en el moment d'institucionalitzar la representació oficial dels poders locals i regionals, tant davant la Comunitat Europea com davant d'altres organismes internacionals, distingint, en aquest sentit, les característi-

78. Preàmbul dels primers estatuts adoptats per l'Assemblea General Constitutiva de 14 de juny de 1985.

79. En el si de la Conferència es van analitzar les possibilitats que tenien les regions en el procés de construcció d'una Europa democràtica en un sentit més ampli que cobria aspectes de política regional comunitària, competències regionals en els estats membres, desenvolupament econòmic, controls socials, iniciativa popular, referèndum, entre d'altres. *Vid.* a tal efecte; *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique* (Document de travail sur la Conférence des Régions de la Communauté européenne et des pays candidats, Espagne et Portugal), Estrasburg, 1984.

ques pròpies de les col·lectivitats locals respecte de les regionals.⁸⁰

b) La necessitat de millorar les relacions entre les regions d'Europa i les institucions europees a dos nivells; en primer lloc, a través del contacte individual dels poders regionals amb les institucions europees i, en segon lloc, amb la representació col·lectiva dels interessos locals i regionals en el si de la Comunitat.⁸¹

c) La urgència d'efectuar propostes encaminades a prendre mesures amb la finalitat d'assegurar un sistema d'intercanvi d'informació entre les autoritats locals i regionals, i les institucions comunitàries, mentre no existís una cambra europea de les regions.

d) Les possibilitats entorn de sol·licitar el reconeixement oficial de la comissió consultiva de les institucions locals i regionals de la Comunitat Europea, com també assegurar el recolzament administratiu i financer necessari per al seu funcionament.⁸²

e) Tractar de reforçar la presència regional a les delegacions nacionals oficials participants en la Conferència Permanent de Poders Locals i Regionals (CPLRE) en l'àmbit del Consell d'Europa.⁸³

80. Pottering.; "Les relations entre des Régions avec les Institutions de la Communauté Européenne", *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984, pàg. 107-110.

81. *Ibidem*.

82. Pourchon.; "La démocratisation de la politique régionale au niveau des pays membres et au niveau de la Communauté Européenne", *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984, pàg. 31 i ss.

83. Per a més detalls, *vid.* Pancheri.; "L'autonomie régionale et la décentralisation: Clés pour une integration européenne?", *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984, pàg. 95 i ss.

f) La necessitat d'elaborar una Carta Europea, on es poguessin definir els principis comuns d'organització i funcionament de les col·lectivitats locals i regionals autònomes en els estats membres.⁸⁴

La rellevància de les bases establertes en el si de l'esmentada Conferència van prevaler a posteriori, atès que l'ARE, després de la celebració d'aquesta el 1984, va tractar en la mesura del possible de posar en pràctica les conclusions que s'hi havien suscitat, no solament com a principis inherents en l'articulat dels Estatuts o en el contingut de les seves declaracions, sinó també en el marc de les seves actuacions.⁸⁵

Els membres del buró provisional de l'ARE, sota la presidència del francès Edgar Faure, es van reunir a Barcelona el 23 de març de 1985 amb la finalitat d'elaborar els estatuts que portarien a la seva definitiva creació. Els propòsits més importants que s'hi van tractar van ser, d'una banda, facilitar el desenvolupament de la política econòmica comunitària i aprofundir en el caràcter plural de la institució que pretenia obrir-se a totes les regions europees sense cap excepció. El tema de fons, però, continuava sent la participació de les regions en el marc de la construcció europea, ja que es qüestionava la funció que havia tingut fins aleshores el Consell d'Europa.

b) Règim estatutari

Els estatuts de l'organització es van adoptar per l'Assemblea General Constitutiva el 14 de juny de 1985, i posteriorment es va elaborar el reglament de Règim intern pel Comitè Permanent, el 29 d'abril de 1986. Malgrat tot, tant els estatuts com el

84. Així, *vid.* Kyrkos.; "La démocratisation de la politique régionale au niveau des pays membres et au niveau de la Communauté Européenne", *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Strasbourg, 1984, pàg. 22-24.

85. Cal assenyalar, en efecte, que el preàmbul dels primers estatuts contempla específicament la importància d'aquesta Conferència en el sentit següent: "les fondateurs du Conseil des Régions d'Europe ont voulu apporter une réponse, d'une part, aux conclusions de la Première Conférence des Régions de la Communauté Européenne".

reglament han estat objecte de diverses modificacions; la darrera versió, vigent en l'actualitat, ha estat l'adoptada a Mannheim per l'Assemblea General Extraordinària el 5 de febrer de 1992⁸⁶ pels primers, i l'adoptada a Santiago de Compostel·la el 3 de juliol de 1992, pels segons. De tota manera, en l'actualitat existeix una proposta de modificació d'algunes de les disposicions dels estatuts que previsiblement seran adoptades en la reunió de l'Assemblea General que s'ha celebrat a Anvers (Bèlgica) del 19 al 20 d'octubre de 1995.⁸⁷

En efecte, prenent com a punt de partença les reunions que es van celebrar els dies 13, 14 i 15 de juny de 1985 a Louvain la Neuve, cal assenyalar els dos grans problemes que va haver d'afrontar l'Assemblea Constituent, abans de l'aprovació definitiva dels Estatuts: d'una banda, la participació de les regions en el procés de construcció d'Europa i, de l'altra, el concepte de regió i la seva representativitat.

Pel que fa a la participació de les regions en el procés de construcció d'Europa, la Comunitat Autònoma de Catalunya va proposar que l'ARE fos, en principi, l'embrió d'un futur senat europeu que reunís els representants de totes les Regions;⁸⁸ tanmateix, respecte a aquesta iniciativa es van oposar les comunitats autònomes de Madrid i d'Aragó, que no van acceptar el terme "senat" per les seves connotacions polítiques.⁸⁹

86. Anteriorment, els Estatuts de l'ARE s'han vist modificats per les Assemblees Generals Extraordinàries de 21 de novembre de 1987, 28 de novembre de 1989 i 5 de desembre de 1990 respectivament. Igualment, la darrera versió s'ha vist modificada per les assemblees generals extraordinàries de 3 de juliol de 1992, 2 de desembre de 1993 i 1 i 2 de desembre de 1994.

87. Modificacions que afectaran, bàsicament, la composició de les comissions i el càlcul de les cotitzacions dels membres de l'Assemblea de Regions d'Europa.

88. Proposta que va tenir una bona acollida per part dels *länder* alemanys.

89. Així, van insistir que, acceptar la idea d'un senat europeu, podria comportar la contradicció de no haver fet del Senat espanyol la cambra de representació autonòmica. A títol informatiu, *vid. Avui*, 15/6/1985 i 19/6/1985. Amb relació a l'estat de la qüestió, *vid. Calzada, R.*; "El Senado español ¿una auténtica cámara de representación territorial?", *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 5, 1988, pàg. 123-132.

Finalment es va adoptar una fórmula intermèdia, propiciada pel president en aquell moment de l'ARE, Edgar Faure, segons la qual l'organització emprendria a partir d'aquell moment el seu camí fins a assolir la seva institucionalització, que es va establir en els estatuts de la següent manera:⁹⁰

“Aquesta acció comporta la perspectiva d'una representació regional institucionalitzada en els marcs europeus.”⁹¹

Així, es presentava inicialment l'ARE com una organització de concertació, tendent a reforçar la representació de les regions davant les institucions europees i a facilitar la seva participació en el procés de construcció d'Europa, en la perspectiva d'un futur Senat de les Regions.⁹²

En segon lloc, respecte a la complexa noció de *regió* i la seva representativitat en el si de l'ARE,⁹³ van haver de conciliar-se, inicialment, dos sectors de l'organització, encapçalats per

90. Cal destacar, però, l'evolució històrica, suscitada en l'àmbit europeu fins en aquell moment, respecte a la construcció d'una cambra representativa de poders regionals, on la *Declaració Final* de la Convenció de Bordeus de 1978 sota els auspicis del Consell d'Europa va esdevenir un dels primers esglaons cronològics. *Vid.* Baloup, G.; *op. cit.*, pàg. 187-203.

91. Art. 2.2 dels estatuts de 1985.

92. Des del punt de vista polític, un dels motius fonamentals segons els quals la cooperació entre regions es du a terme en l'àmbit europeu, és contribuir a la construcció d'una Europa amb una participació regional més activa, que tindria com a exponent màxim la creació d'una segona cambra de composició regional. Entorn d'aquesta idea, *vid.* Ricq, Ch.; “Les Régions d'Europe et la construction européenne”, *Cadmos*, núm. 36, 1986, pàgs. 38-44. Suinen, Ph.; Les relations et l'action extérieures de la Region Wallone: une ambition Wallone pour le monde”, *Colloque sur les relations et l'action extérieures des Régions européennes*, Institut Universitaire d'Études Européennes, Genève, 1986.

93. Conceptuar el terme *regió* en el marc de l'ARE era problemàtic atesa la composició dels seus membres, col·lectivitats de molt diversa índole jurídica, sobretot pel que fa als nivells competencials de què disposen; per exemple, comparar les regions franceses amb altres com els *länder* alemanys.

dues comunitats autònomes espanyoles. D'una banda, els representants de la Comunitat Autònoma de Madrid, que pretenien que es considerés *regió* tota col·lectivitat territorial que estigués per sota d'una nació.⁹⁴ L'altra postura, en canvi, encapçalada per la Comunitat Autònoma de Catalunya, preferia les definicions establertes per la Comunitat Europea.⁹⁵

En últim extrem, es va adoptar el terme *regió* pensat des d'una perspectiva molt àmplia, oferint la possibilitat d'integrar-se en el si de l'ARE a un considerable nombre de col·lectivitats territorials⁹⁶ amb objectius i trets comuns,⁹⁷ de manera que, segons estableix l'art. 3 dels estatuts originals, el terme *regió* fa referència a les següents consideracions:

“Entitat situada al nivell immediatament inferior de l'estat central, dotada de representativitat política, garantida per l'existència d'un Consell Regional electe o, si no, per una associació o organisme creat a nivell de la regió per les col·lectivitats del nivell immediatament inferior.”⁹⁸

94. Acceptar aquesta postura haguera suposat negar en l'àmbit internacional que Catalunya era una nació. Entorn del concepte de *nació* sota una òptica catalana *vid.* Vallvé, J.; “La projecció de Catalunya al món”, *La Nació*, 1989, pàg. 72-75.

95. Hi ha una àmplia bibliografia entorn de les definicions de *regió* en el marc europeu. Des d'una perspectiva comparativa pel que fa al concepte establert per l'ARE *vid.*, amb més detalls, Montserrat, T.; “L'Europa de les Regions”, *Funcionari de la CEE* (Primavera de 1989), pàg. 279-286. En l'àmbit de la Comunitat Europea: Romus, P.; *L'Europe et les Régions*, Labor, Brussel·les, 1979, Luchaire, Y.; *Lés régions et l'Europe*, Niça 1990.

96. En l'actualitat, el nombre de regions membres de l'ARE gira al voltant de les 282. *Vid.* *Lista de las Regiones miembro*, Estrasburg, 1 de desembre de 1994.

97. Englobats en sectors com la cultura, economia, llengua, tradició històrica, geogràfics, etc.

El concepte de regió establert a l'art. 3 ha estat objecte de fortes crítiques, per raó de la imprecisió que comporta una definició tan àmplia; això no obstant, aquesta aporta les característiques necessàries per poder diferenciar-la d'altres col·lectivitats territorials a nivell subestatal –els ens locals– que operen igualment fora de les fronteres nacionals, però que per la seva naturalesa i competències són objecte d'altres camps d'actuació en l'àmbit europeu.⁹⁹ Tanmateix, aquest concepte permet d'englobar, com ha fet palès el prof. De Castro, totes aquelles col·lectivitats que, a pesar de les seves diferències, són operatives atès que gaudeixen d'una sèrie de demandes caracteritzades com de “fet regional”, incloent si-

98. Així, el concepte de regió establert a l'art. 3. dels estatuts de 1985 de l'ARE apareixia igualment determinat per la Comunitat Europea (Direcció de Política Regional), el Consell d'Europa (Comitè de Cooperació per a Assumptes Municipals Regionals de l'anterior CPLRE) i pel Centre Europeu de Desenvolupament Regional (CEDRE). Altrament, el tractament donat a la regió segons els estatuts modificats a Mannheim el 1992, no s'allunya gaire de l'esmentada definició:

“Col·lectivitats territorials existents en el nivell immediatament inferior de l'estat central i dotades d'una representació política exercida per una assemblea electoral electa; si no, es pot substituir per una reagrupació existent a nivell de la regió o per un òrgan de la col·lectivitat territorial, sempre que es compleixin les altres condicions d'admissió de conformitat amb els estatuts” (art. 3.2).

99. En aquest sentit, sense ànim d'enfatitzar quins són els trets positius de les regions enteses com a col·lectivitats territorials respecte a d'altres, com poden ser els ens locals, cal assenyalar diferències de conceptualització. En primer lloc, a nivell intern, generalment el grau competencial per a les segones és menor en aquells casos en què les dues s'integren en un mateix estat, per exemple Espanya. A més a més, quant a les matèries sobre les quals tenen competències encara que a vegades coincideixen, fan referència a sectors distints en atenció a les seves característiques, elements que s'evidencien per les diferents ONG que operen en l'àmbit europeu, unes integrades per col·lectivitats locals i altres exclusivament per col·lectivitats regionals. D'altra banda, aquesta qüestió ha estat, i de fet continua essent, un dels principals problemes, que encara resten sense resoldre, com ha quedat plasmat en la composició de l'actual Comitè de les Regions en el marc de la Unió Europea, integrat pels dos tipus de col·lectivitats territorials amb les dificultats que això comporta, tot i que la tendència pel que fa a la propera reunió intergovernamental de 1996 és que aquestes continuïn en les mateixes condicions enfront d'altres reivindicacions que precisen una posició comuna en el si del Comitè.

multàniament reivindicacions històriques (regions ètniques) i/o imperatius de l'economia moderna (regionalització funcional), a més a més que aquesta definició, a diferència d'altres, inclou un altre tret significatiu, és a dir, la ubicació administrativa del nivell regional.¹⁰⁰

En efecte, una noció de regió tan àmplia suposa incloure en un mateix gènere col·lectivitats com els *länder* alemanys o els cantons suïssos, que tenen més competències que d'altres,¹⁰¹ com les comunitats autònomes espanyoles, les regions franceses o portugueses: aquest fet pot suscitar dubtes entorn de l'oportunitat d'efectuar una definició tan extensa amb un marcat caràcter polític.¹⁰² Malgrat tot, cal assenyalar que aquesta definició afavoreix la cohesió i el tractament comú d'una sèrie d'actuacions exteriors que realitzen les regions entre elles,¹⁰³

100. Element necessari, atès que permet analitzar i valorar els diferents graus competencials de les regions respecte a d'altres col·lectivitats territorials. Tanmateix són interessants les observacions que assenyala l'esmentat autor per conceptualitzar i diferenciar el terme *regió*. *Op. cit.*, pàg. 27-62. Això no obstant, hi ha diverses maneres de conceptualitzar el terme *regió* per la doctrina; *vid.* entre d'altres, Engel, Ch.; "Rapport général de synthèse", *Les Régions de l'espace communautaire*, Presses Universitaires de Nancy, Nancy, 1992, pàg. 17-18.

101. Constantinesco, V.; "La subsidiarité comme principe constitutionnel de l'intégration européenne", *Working paper*, St. Gallen, 1991, pàg. 15. Aubert, J.F.; "El règim constitucional actual de la Confederació helvètica" (Seminari sobre el règim polític de la Confederació helvètica), *Quaderns de Treball*, núm. 40, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1992.

102. Petschen, S.; "La Región como ámbito de identificación con el grupo básico y su exigencia de proyección internacional", *Afers Internacionals*, núm. 22, 1991, pàg. 81-91.

103. Com va assenyalar J. L. De Castro: "Esta definición pretende obviar las diferentes denominaciones existentes en cada estado, a la vez que incluir en su seno todas aquellas entidades que, a pesar de sus diferencias, sean operativas a objeto de satisfacer una serie de demandas y necesidades, caracterizadas comúnmente como de «hecho regional»" *op. cit.*, pàg. 33.

independenment de la consideració i del nivell competencial que tinguin en els seus estats.¹⁰⁴

Així doncs, i tenint present l'esmentada definició, poden ser membres actius de l'ARE totes aquelles regions dels països membres de la Comunitat Europea o del Consell d'Europa, com també altres regions europees que detinguin els criteris d'admissió del Consell d'Europa.¹⁰⁵ Igualment, poden adherir-s'hi les reagrupacions de regions en el si d'un estat, llevat de si els seus membres s'adhereixen a l'ARE a títol individual.¹⁰⁶

Altrament, poden adherir-se a l'ARE com a membres consultius, les associacions regionals de regions europees;¹⁰⁷ de totes elles, les que van participar en la creació de l'ARE, també denominades *Organitzacions Fundadores de l'ARE*, poden concretar-se en les següents:

- Associació de Regions Frontereres Europees (ARFE),
- Conferència de les Regions Perifèriques Marítimes (CRPM),
- Comunitat de Treball de les Regions dels Alps Occidentals (COTRAO),
- Associació de les Regions dels Alps Centrals (ARGE-ALP),
- Associació de les Regions dels Alps Orientals (ALP-ADRIA),
- Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP),
- Comunitat de Treball de les Regions del Jura,

104. En la pràctica, no sorprèn ni la col·laboració que es porta a terme entre per exemple un *land* alemany amb regions franceses o comunitats autònomes espanyoles, ni la participació d'aquestes en organitzacions interregionals com l'ARE: sí que sorprèn, en canvi, que sota el mateix tractament de *regió* s'incloguin tot aquest tipus de col·lectivitats, la qual cosa no deixa de ser contradictòria.

105. Art. 3.1 a) dels estatuts vigents.

106. Art. 3.1 a) dels estatuts vigents. Aquests últims criteris d'admissió estan en relació amb la participació de l'ARE en el procés d'obertura dels països de l'Est. Tanmateix, aquesta idea es va consolidar inicialment en la reforma dels estatuts de 28 de novembre de 1989, en els quals s'incorporava la figura de membre "associat" per a aquelles regions europees pertanyents a països no membres de la Comunitat Europea i del Consell d'Europa.

107. Art. 3.1 b) dels estatuts vigents.

- Comunitat de Treball de les Regions de Tradició Industrial (RETI),
- Associació de les Regions de Capitals Nacionals.

Pot assenyalar-se que el paper que tenen les organitzacions interregionals en el si de l'ARE és representar els interessos col·lectius de les regions a les quals pertanyen. Participen activament en totes les instàncies en qualitat de membres consultius, contribuint a l'estímul de les accions específiques i als treballs de l'ARE, principalment per mitjà de les comissions de treball, encarregades d'aprofundir sobre aquells aspectes més rellevants per a l'organització.¹⁰⁸

Això no obstant, les disposicions que fan referència a les associacions regionals semblen tenir certa contradicció, per exemple, l'art. 3.3 assenyala que s'entenen com a tals "les Organitzacions Fundadores de l'ARE com també d'altres associacions interregionals"; en primer lloc, l'esmentat article no estableix una definició d'associació regional, la qual cosa pot contribuir a incrementar encara més els dubtes que existeixen entorn no solament del concepte de *regió* sinó també de les activitats que aquestes porten a terme, una de les quals seria precisament la constitució d'organismes de cooperació.¹⁰⁹

En segon lloc, igualment sorgeixen dubtes en funció dels termes emprats, ja que l'article citat, en voler establir el que són les "associacions regionals" indica –a part de les organitzacions fundadores– altres "associacions interregionals", la qual cosa, llevat d'una definició precisa que en aquests moments no exis-

108. Art. B. 2 del reglament intern vigent. En un principi, es partia de la idea que les organitzacions interregionals tindrien un paper secundari respecte a l'activitat individual que podien desenvolupar les regions. Tot i així, aviat es van adonar que en el moment de diversificar les matèries objecte d'estudi, a través dels respectius grups de treball, era molt més fàcil nodrir-se de les aportacions realitzades per les pròpies organitzacions que ja estaven especialitzades en sectors concrets, en lloc de designar com a responsable d'un grup de treball una única regió. Aquestes experiències van donar lloc a la creació posterior de comitès permanents, en què es comptava amb l'experiència de les organitzacions interregionals, i flexibilitzar així la tasca immensa de l'ARE.

109. Bàsicament en forma d'ONG.

teix de manera pacífica, ni en els ordenaments interns europeus, ni en l'ordenament internacional, semblen sinònimes. Això planteja una sèrie d'interrogants que s'emmarquen en la problemàtica de delimitar la naturalesa jurídica de les accions que porten a terme les regions fora de les fronteres nacionals.

En aquest sentit, de la mateixa manera que des d'un vessant horitzontal –diàleg entre regions– s'ha establert una definició del que es consideren elles mateixes, seria oportú que avances- sin un esglaió més en el sentit de definir igualment el que enten- nen per associacions interregionals. De fet, si ja han marcat un primer pas per establir “un cert dret” o unes pautes de con- vivència en el moment que estableixen relacions de tot tipus entre regions pertanyents a diferents estats, i que la definició establerta per aquestes no deixa de ser un exemple d'aquesta premissa, haurien d'aventurar-se més, en el sentit de concep- tuar les modalitats d'acció, contribuint així, a aclarir la gran in- certesa jurídica que existeix en aquest àmbit.¹¹⁰

D'altra banda, s'estableix la possibilitat que puguin participar, en general, totes les regions o associacions regionals en quali- tat d'observadors,¹¹¹ per un temps limitat.¹¹² Aquest estatut els ofereix, tanmateix, la possibilitat d'assistir a l'Assemblea Gene- ral i a les reunions de les comissions sense tenir, però, dret de vot.¹¹³

110. Tot i que és fàcil preveure que, d'elaborar-se aquestes definicions, se- rien objecte de ferotges crítiques, tant des del punt de vista jurídic com polí- tic. En altres terrenys col·laterals, en què els estats han tractat de trobar defi- nicions i solucions per mitjà de la conclusió de tractats internacionals com la Convenció-marc de 1980 sobre cooperació transfronterera, s'ha constatat el recel dels estats a cedir protagonisme en l'ordre internacional. Les ambi- güitats que han trascendit, com a conseqüència d'aquest recel, s'han mani- festat a l'hora de cercar solucions jurídiques que emparin aquestes pràcti- ques, com són la necessitat de les regions d'associar-se en organismes comuns.

111. Art. 3.1 c) dels estatuts vigents.

112. Art. 3.4 dels estatuts vigents. Igualment, segons l'art. C.4 del Regla- ment intern, la durada serà d'un any renovable.

El problema de l'atribució de l'estatut d'observador resideix en el fet que no especifica si s'ha de tractar de regions o associacions europees o, si s'escau, de qualsevol col·lectivitat regional o associació arreu del món. La solució d'aquesta qüestió parteix de l'art. 3.4 dels estatuts, que remet la determinació "dels detalls" al reglament intern, tot i que no sembla correcte que l'atribució de l'estatut d'observador a una regió o associació pertanyent o no a l'àmbit europeu sigui comprès en els detalls que es fixaran per l'esmentat Reglament. De fet, el procés és complex ja que preveu, com a condicions per admetre la petició de l'estatut d'observador,¹¹⁴ que es tracti d'una regió segons els criteris establerts a l'art. 3.2 de l'estatut que fa referència, tal com s'ha exposat abans, al que s'entén per regió i que sense especificar si han de ser o no d'àmbit europeu, ho complica encara més, atès que torna a remetre a "altres condicions d'admissió de conformitat amb els estatuts". Finalment, de tot el conjunt de remissions, es pot deduir que l'atribució de l'estatut d'observador correspondrà a aquelles regions dels països membres de la Comunitat Europea o del Consell d'Europa, així com també d'altres en la mesura que compleixin amb els criteris d'admissió del Consell d'Europa.¹¹⁵ La mateixa premissa es pot establir pel que fa a les associacions regionals; aquestes han de reagrupar regions –que reuneixin els criteris de l'art. 3.2– d'almenys dos països diferents.¹¹⁶

Altrament es permet a les regions que puguin participar independentment de la seva qualitat o no com a membres de l'organització, mitjançant els anomenats *Estats Generals*,¹¹⁷ terme que han

114. Art. C.3 del Reglament intern.

115. Amb relació a l'art. 3.1 a) dels estatuts vigents, tot i que torna a remetre, en aquest cas, a les condicions establertes pel Consell d'Europa, complica excessivament els requisits d'atribució de l'estatut d'observador.

116. Art. C.3 del Reglament intern.

117. Art. 5.8 dels estatuts vigents.

utilitzat per designar una sèrie d'assemblees o conferències,¹¹⁸ amb la finalitat de tractar, sobretot, els grans objectius de l'ARE.¹¹⁹ El fet que hi puguin participar totes les regions és un exemple de la capacitat de crida que podria tenir l'ARE per globalitzar el conjunt de les iniciatives de les regions, si més no les europees.

4.3.

Objectius

Tal com estableix l'art. 2 dels estatuts modificats de 1992, l'organització té per objecte:

— Organitzar el diàleg, la concertació, l'estudi i les accions comunes de les regions pertanyents als països membres de la Comunitat Europea i del Consell d'Europa, sempre respectant els tractats i les constitucions dels diferents estats.

— Cooperar amb les organitzacions europees representatives de poders locals.

— Mantenir l'acció de les organitzacions interregionals fundadores i la d'aquelles altres que poden adherir-s'hi ulteriorment.

Finalment, l'objectiu que revesteix especial significació a efectes d'aquest estudi és el que estableix el següent:

“Reforçar la representació de les regions enfront de les institucions europees, i facilitar la seva participació en la construcció d'Europa i en la vida comunitària, per a tot el que les afecti. Aquesta acció comporta la perspectiva d'una representació regional institucionalitzada en els marcs europeus.”¹²⁰

118. Terme que recorda aquelles altres assemblees plenàries celebrades durant la Revolució francesa, vinculades a la idea de llibertat i d'igualtat entre els ciutadans.

119. Normalment, els Estats Generals es convoquen per intervals de dos anys a petició del Buró o executiu de l'ARE.

120. Art. 2.2 dels estatuts modificats de 1992. De tota manera, als documents de treball de la darrera reunió de l'Assemblea general de l'ARE a Anvers, es constata un canvi d'actitud en determinar que la participació institucional de les regions es farà, en particular, en el Consell d'Europa, l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa i la Unió Europea.

En efecte, el resultat final perseguit per l'ARE no és cap altre que el d'esdevenir un grup de pressió que globalitzi el conjunt de les regions davant les instàncies europees.¹²¹ Des d'aquesta perspectiva, solament si l'ARE esdevingués un grup de pressió important, aquest objectiu, inicialment, podria assolir una significació plena. Així i tot, part de la doctrina considera que s'hauria d'arribar més lluny a fi que el diàleg i la concertació interregional en el si de l'ARE poguessin permetre un desenvolupament més ampli de les relacions multilaterals de les regions europees,¹²² cosa que segons el nostre parer escauria millor amb els objectius de l'ARE,¹²³ ateses les possibilitats que es van presentant en la pràctica pel propi desenvolupament regional.

Així, la realització dels objectius de l'ARE no solament s'haurien de centrar en les noves perspectives que s'han iniciat amb la creació del Comitè de les Regions, sinó que resultaria igualment operatiu l'exercici per part d'aquesta de tasques de coordinació respecte a l'immens nombre d'organitzacions regionals ubicades a Europa, especialitzades en sectors de molt diversa índole, i que únicament tenen com a aglutinador l'ARE, a fi d'assolir graus més elevats d'influència.¹²⁴

121. Fet que s'evidencia després de la creació del Comitè de les Regions, auspiciat en gran mesura per la intervenció de l'ARE. Entorn de la valoració dels grups de pressió, *vid.* Montserrat, T.; *op. cit.*, pàg. 284. Restringit a l'àmbit comunitari, *vid.* Mazey, S. Richardson, J.; "La formación de políticas y los grupos de presión en la Comunidad Europea. El reto de Bruselas", (Traducció R. Gomà) a *Documentación Administrativa*, núms. 224-225, 1991, pàg. 317 i ss.

122. Per a més detalls, *vid.* Ricq, Ch.; "Rapport introductif" a *Colloque sur les relations et l'action extérieures des Régions européennes*, Institut Universitaire d'Études Européennes, Ginebra, 1986, pàg. 1-3.

123. Reforçat a més a més per la participació cada vegada més activa de les organitzacions interregionals en el si de l'ARE.

124. Tasques de coordinació, que serien perfectament subsumibles en els objectius enunciats en els estatuts de l'organització.

5.

Estructura i funcionament de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

5.1.

Estructura interna

L'ARE es compon dels següents òrgans:

a) Buró

Correspon a l'executiu de l'organització, que basa la seva tasca en la representació dels interessos dels seus membres, la coordinació de les activitats de les comissions i l'establiment de la cooperació amb les organitzacions interregionals.¹²⁵ Igualment, du a terme les decisions de l'Assemblea General, i també se'l faculta per prendre decisions en els intervals de les assemblees generals.¹²⁶ Es compon d'un president,¹²⁷ un vice-president,¹²⁸ els presidents de les comissions permanents, el tresorer, i la resta de membres; el total no comprèn més de 40 membres ni menys de 30.¹²⁹

b) Secretari general

El secretari que es tria per l'Assemblea General a proposta del Buró, per un mandat de 5 anys,¹³⁰ s'encarrega de la direcció

125. Art. 6 dels estatuts vigents.

126. Art. 6 dels estatuts vigents.

127. Actualment, el càrrec correspon al president de la Generalitat de Catalunya, J. Pujol.

128. Art. 6.1 dels estatuts vigents. Això no obstant, en l'Assemblea General Extraordinària celebrada a Estrasburg el 13 de desembre de 1994, es va adoptar la creació de dues noves vice-presidències en el si del Buró, de manera que els més alts responsables polítics del Congrés de poders locals i regionals (CPLRE) —Cambra de Regions— i del Comitè de Regions hi fossin representats. Aquesta innovació es va basar en les decisions preses en l'Assemblea General de Santiago de Compostel·la de 1992. Així, s'han nomenat vice-presidents de l'ARE: Claude Haegi, president de la Cambra de Regions de la CPLRE, i Jacques Blanc, president del Comitè de les Regions de la Unió Europea.

129. A diferència dels estatuts originaris, que contemplaven un màxim de quinze membres. Aquestes variacions responen a l'increment del nombre de regions en el si de l'ARE.

130. Art. 11 dels estatuts vigents.

dels serveis de l'ARE i de desenvolupar les tasques ordinàries de l'organització. A més, en aquells àmbits que fan referència a l'exercici de les seves funcions, representa l'ARE a l'exterior, i ha de presentar un informe de les activitats anuals a l'Assemblea General.¹³¹

c) *Assemblea General*

Es compon dels més alts representants polítics de les regions, cadascuna de les quals disposa de dos escons.¹³² Tanmateix, detenen escó els presidents de les associacions regionals i els representants dels membres que tinguin un estatut d'observador.¹³³ Altrament, es reuneix, almenys una vegada a l'any sota la convocatòria del Buró; això no obstant, a petició d'aquest o d'una quarta part dels seus membres actius, el president estarà obligat a convocar una Assemblea General Extraordinària.¹³⁴

L'Assemblea General elegeix el president de l'ARE i els membres del Buró per dos anys.¹³⁵

d) *Finançament*

Malgrat que l'ARE compta amb fonts de finançament pròpies, aquest continua esdevenint un dels problemes bàsics de les organitzacions interregionals, que es distingeixen, precisament, per la precarietat dels mitjans disponibles.¹³⁶ Així, l'ARE obté els seus ingressos d'aquells que procedeixen de les cotitzacions dels membres, les subvencions d'institucions públiques o privades, les que deriven d'actuacions pròpies o del patrimoni de l'organització, com també d'aquells que la llei autoritzi a obte-

131. *Ibidem*.

132. Art. 5.1 i 2 dels estatuts vigents.

133. *Ibidem*.

134. Art. 5.4 dels estatuts vigents.

135. Art. 5.7 dels estatuts vigents.

136. De tal manera que per efectuar determinades tasques, es prenen, en nombroses ocasions, les ofertes d'alguns dels programes realitzats per la Comunitat Europea. *Vid.* Petschen, S.; *La Europa de las Regiones*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1992, pàg. 227.

nir.¹³⁷ Tanmateix, la suma de la cotització anual dels membres es fixa en el marc del pressupost.¹³⁸ L'ARE, d'altra banda, respon dels seus compromisos en la mesura del seu patrimoni. Els membres actius de l'ARE són igualment responsables dels compromisos adquirits. Si un creditor es dirigeix a un membre, els altres membres es comprometen a indemnitzar-lo.¹³⁹

Això no obstant, en aquests moments existeix una proposta per modificar el càlcul de les cotitzacions que previsiblement serà aprovada per l'Assemblea General que es reunirà a Anvers el proper mes d'octubre de 1995, en el qual es contempla la situació financera difícil d'algunes regions i també la situació particular que presenten algunes d'aquestes, com les regions-ciutats.¹⁴⁰

5.2.

Funcionament de l'ARE

a) *La desaparició dels grups de treball de l'ARE*

L'Assemblea de Regions d'Europa, a través del Buró i de l'extint Comitè Permanent, disposava de grups de treball per assistir als òrgans polítics, respecte a la presa de decisions o a la pronunciació de temes concrets. En particular, els grups de treball havien de basar-se en els estudis ja realitzats o en vies de realització per part dels esmentats òrgans.¹⁴¹

Tanmateix, estaven oberts a totes aquelles regions membres de l'organització que desitjaven participar, havent de notificar-ho per escrit a través de la Secretaria General. El Comitè Permanent designava per cada grup un president (membres del

137. Establert a l'art. 12 dels estatuts vigents, en les mateixes condicions que els de 1985.

138. *Ibidem.*

139. *Ibidem.*

140. Per a més detalls, *vid. Decisions prises par l'Assemblée Générale Ordinaire*, Estrasburg, 13 de desembre de 1994.

141. Art. 7 del Reglament intern.

Buró o del Comitè Permanent) i un secretari, que informava periòdicament de les tasques del grup el president de l'ARE.

Malgrat tot, com a conseqüència de la manca de suficients recursos i per l'actual recomposició de l'organització, aquests es van veure inclosos en les diferents comissions permanents. Així, les seves aportacions han servit per enriquir i enfortir la tasca de les segones, institucionalitzades oficialment, després de la modificació dels estatuts el 1992. Els grups de treball eren els següents:

a) Grup de Treball núm. 1: Estratègia global

Aquest s'estructurava com un grup que englobava la síntesi dels treballs de la resta dels grups de l'ARE, com també de les seves organitzacions fundadores. En aquest sentit, va resultar interessant la investigació portada a terme en el seu si, entorn de la realització d'un qüestionari adreçat a unes 40 regions membres de l'ARE, que estaven inscrites per participar en les tasques del grup. Aquest formulari comprenia qüestions enfocades a analitzar el mètode de treball, i a fixar els objectius que afectaven l'estratègia posterior per al desenvolupament a Europa; les respostes obtingudes van convergir en les conclusions següents:

D'una banda, el fet que cap política regional no podia mantenir-se de manera permanent sense tenir una visió prospectiva del territori europeu, és a dir, incidint en la necessitat que la política urbana havia de sustentat-se sobre la base de la solidaritat entre els mitjans urbans i rurals, com també a través de la coordinació dels mitjans de transport, terrestres, marítims i aeris. A més a més, havia de valorar-se en detall l'especificitat geogràfica o transfronterera de cada àrea i, d'altra banda, la necessitat de millorar la coordinació dels tres nivells competencials, europeu, nacional i regional.

Havent obtingut aquestes respostes, promogudes per les regions, es va arribar a l'acord que aquest grup de treball es convertiria en la seu on s'haurien d'elaborar les proposicions per ser sotmeses per l'ARE a les institucions europees i al Consell d'Europa.¹⁴²

142. Així, *vid.* Pierret, G.; "Le Group de Travail n.º 1, Stratégie globale", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 42-43.

b) Grup de Treball núm. 2: Participació regional en la innovació tecnològica

Aquest grup de treball comprenia 28 regions pertanyents a Àustria, Bèlgica, Espanya, França, Irlanda, Portugal, Gran Bretanya, RFA i Suïssa. Les tasques que es duïen a terme s'estructuraven entorn de l'estudi de la incidència dels diferents aspectes tecnològics en l'àmbit regional. En efecte, es partia del principi segons el qual la majoria d'accions comunitàries al camp tecnològic estaven bàsicament consagrades a grans empreses, amb la qual cosa es feia necessària la participació regional, a fi d'incorporar noves tecnologies a empreses de menys magnitud. A més, proposaven la possibilitat de cooperar amb les institucions comunitàries, per tal de facilitar la inserció de les regions en el context econòmic futur.

D'aquesta manera, el grup esmentat es va reunir en diverses ocasions per emprendre accions específiques, com l'elaboració d'un inventari d'ajudes regionals per a la innovació tecnològica, o la celebració de trobades per analitzar diferents sectors de la tecnologia.¹⁴³

c) Grup de Treball núm. 3: Creació de llocs de treball i tornada a Europa dels Joves

En el seu si, es contemplava la possibilitat d'emprendre accions, encaminades a la formació i a l'ocupació dels joves a través de l'intercanvi d'experiències regionals. Així, les regions que hi participaven aportaven les seves respectives reflexions, tenint en compte, en particular, la integració de les regions dels països de l'Europa de l'Est.¹⁴⁴

d) Grup de Treball núm. 4: Regions i Cultura

Estava compost per 24 regions que tractaven de cercar el diàleg i la creació de mecanismes interregionals, a fi de realitzar pro-

143. En el decurs de 1990, quatre regions van proposar organitzar aquestes jornades: el País Basc es va encarregar del sector de l'energia, Nord-Pas de Calais de la informàtica, Astúries del sector agro-alimentari i la Wallònia, en últim lloc, del sector dels nous materials metàl·lics. *Vid.* ARE; "Les groupes de travail de l'ARE", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 44-45.

144. *Vid.* ARE; *op. cit.*, pàg. 45-46.

jectes comuns de caràcter cultural en el marc del respecte a la identitat de cada regió. Des d'aquest punt de vista, consideraven que el pluralisme en aquest sector era indispensable per assegurar la llibertat, la democràcia i l'equilibri social. La participació de les regions a la política cultural era indispensable per poder assolir aquests objectius. Així, analitzaven en particular aspectes relatius als drets de les minories, la conservació dels monuments, establiment de xarxes interregionals d'intercanvis culturals en matèria artística i desenvolupament del turisme cultural, entre d'altres.

e) Grup de Treball núm. 5: Solidaritat de les Regions d'Europa

La cooperació per al desenvolupament és una constant entre les activitats que duen a terme les regions i algunes de les seves respectives organitzacions interregionals, com el cas de l'ARE, a través inicialment del Grup de Treball núm. 5. Les raons que evidencien una clara vocació regional en aquest àmbit d'actuació poden resumir-se en més flexibilitat i agilitat respecte a l'acció exercida pels estats, en el moment d'aplicar mesures concretes, sobretot en matèria de cooperació industrial.¹⁴⁵ Fins i tot respondrien a un consentiment tàcit per part estatal, entorn de la possibilitat que detenen les regions per desenvolupar aquest tipus d'accions a l'exterior, a diferència d'altres matèries que compten amb un grau més elevat d'oposició.¹⁴⁶

Altrament, al Grup de Treball núm. 5 li correspondria la tasca d'aprofundir en l'estudi al voltant de les relacions existents entre les regions d'Europa i valorar-ne la col·laboració amb el tercer món. Així, aquest grup ha participat en l'organització de les "Primeres trobades Europa-Àfrica dels Operadors del De-

145. ARE; "Le rôle des Régions européennes dans l'essor économique des pays en développement", *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991, pàg. 52.

146. Així, J. L. de Castro assenyala que "*dentro de la ambigüedad e identificación jurídica que caracteriza la acción exterior de las Regiones, sería menos digerible la oposición por parte de los poderes centrales a una práctica prendada de compromiso ético y altruista*", *vid.* "La política exterior de las regiones: el caso vasco", *Comunicación presentada en las Jornadas celebradas por la Asociación Española de Profesores de derecho internacional y relaciones internacionales*, Màlaga, setembre de 1993.

senvolupament descentralitzat” a Dakar, on es van contemplar les mesures necessàries per afavorir el diàleg i la concertació d'Àfrica i Europa.¹⁴⁷

f) Grup de Treball núm. 6: Cooperació transfronterera
El grup següent estudiava la problemàtica que comportaven les zones frontereres de la Comunitat Europea i de les regions de l'Europa de l'Est. En aquest sentit, analitzava aspectes relatius a la promoció del comerç, exportacions, desenvolupament d'estructures democràtiques tant locals com regionals, foment de relacions amb petites i mitjanes empreses, i, finalment, valoració de la cooperació econòmica de caràcter transfronterer. Tanmateix, el Grup VI ha estat el responsable de l'elaboració de l'anomenat *Livre Blanc de l'Assemblée des Régions d'Europe*, relatiu als aspectes problemàtics i possibles solucions, que presenta la cooperació regional de caràcter transfronterer a Europa.¹⁴⁸

g) Grup de Treball núm. 7: Establiments rurals i agricultura de muntanya

En aquest grup s'analitzaven els diferents aspectes econòmics que incidien en les regions de muntanya, a fi d'emprendre accions dirigides a preservar aquest espai i millorar la qualitat de vida dels seus habitants. De fit a fit amb la resta de grups de treball, se servien per portar a terme els seus objectius, de la realització d'estudis i investigacions en la matèria.¹⁴⁹ Tanmateix, fomentaven els contactes amb altres organitzacions interregio-

147. Vid. Muñoa Ganuza, J. M.; “L'Assemblée des Régions d'Europe et la solidarité avec les Tiers-monde”, *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991, pàg. 40 i ss. Respecte a qüestions concretes, Randin, W.; “Technologies appropriées au Tiers-monde: une organisation suisse fait oeuvre de pionnier”, *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991, pàg. 71 i ss.

148. La confecció del *Llibre Blanc* es va confiar al Centre d'Observació Europeu de les Regions (COEUR), sota la direcció del prof. Ch. Ricq. Vid. *Les Régions frontalières et l'intégration européenne. Livre Blanc de l'Assemblée des Régions d'Europe*, Diputació General de Aragón, Saragossa, 1992.

149. Per a més detalls, vid. ARE; “Le Groupe de Travail n.º 7 de l'ARE-Monde rural et Agriculture de montagne” *Régions d'Europe*, núm. 5, 1992, pàg. 46-49.

nals especialitzades en aquest sector per recabar informacions, celebraven conferències entorn d'aquesta problemàtica i canalitzaven les seves proposicions a la presidència de l'ARE, perquè aquestes poguessin canalitzar-les a les diferents institucions europees i als governs centrals.

b) Les Comissions de l'ARE

L'Assemblea General és la competent per decidir els programes de treball i els objectius de les comissions segons les partides pressupostàries que s'atorguen a aquest efecte.¹⁵⁰ Respecte a les segones, els correspon, en definitiva, la responsabilitat de realitzar estudis respecte als següents àmbits:¹⁵¹ Comissió I: *Qüestions institucionals: – Consell d'Europa i Unió Europea. Constitució europea. Revisió del Tractat de Maastricht.* Comissió II:¹⁵² *Cooperació Nord–Sud. Relacions amb les Regions extraeuropees* Comissió III:¹⁵³ *Cohesió social, serveis socials, salut pública.* Comissió IV:¹⁵⁴ *Cooperació Est–Oest. Conferència sobre Seguretat i Cooperació en Europa CSCE. Programa Centurio. Co-*

150. Vid. art. F. del Reglament intern, d'acord amb allò que disposa l'art. 5.5 dels estatuts vigents.

151. En els estatuts de 1992, s'havia previst inicialment la creació de quatre comissions, però segons el seu art. 9.3 l'Assemblea General pot decidir la creació i les competències d'altres comissions, i, si s'escau, la seva supressió; així i fins a la data —*Décision prise par l'Assemblée Générale Ordinaire, Estrasburg, 1-2 de desembre de 1994*—, el nombre d'aquestes és de sis, tenint en compte que fàcilment poden ser objecte de variacions o de creació de noves comissions atenint-se a les necessitats i orientacions futures de l'ARE.

152. En aquests moments, existeix una proposta de modificació d'aquesta Comissió que s'encarregaria de: *Cooperació Est-Oest. OSCE. Programa Centurio.* Vid. *Estructura y numeración de las Comisiones —propuesta—*, 25 de gener de 1995.

153. Tanmateix, en aquesta Comissió s'ha proposat la modificació següent: *Cooperació Nord-Sud. Relacions amb les Regions extraeuropees.* *Estructura y numeración de las Comisiones —propuesta—*, 25 de gener de 1995.

154. La modificació proposada per aquesta Comissió és la següent: *Cohesió social. Serveis socials. Salut pública.*

missió V:¹⁵⁵ *Política regional, Ordenació del territori, Infraestructures, Medi Ambient i Turisme* i Comissió VI:¹⁵⁶ *Cultura, Educació i Formació, Joventut i Programa Eurodyssée*.

Igualment, aquestes estan obertes al conjunt dels membres de l'ARE i a les associacions interregionals membres, en el si de les quals, i en el marc de les seves competències, poden efectuar proposicions de resolució i elaborar dictàmens per iniciativa pròpia que presentaran al Buró. Aquest últim adoptarà les esmentades resolucions en aquells casos en què procedeixi, excepte quan la decisió final correspongui a l'Assemblea General.¹⁵⁷ Altrament, les comissions poden crear en el seu si grups de treball, per tal de preparar les decisions i els dictàmens.¹⁵⁸

Tanmateix, les organitzacions interregionals poden sotmetre a les respectives comissions qüestions que facin referència a les activitats de l'ARE,¹⁵⁹ i així contribuir al seu enfortiment.

5.3.

L'anterior col·laboració del Centre Europeu de Desenvolupament Regional (CEDRE) amb l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

Malgrat la seva recent desaparició a principi de 1995, la importància del CEDRE ha estat en funció de la relació amb l'ARE, i d'aquí la raó, almenys breument, de valorar aquesta tasca conjunta duta a terme durant aquests darrers anys. L'esmentada relació entre les dues organitzacions prové de la signatura d'un *Protocol de Col·laboració*, segons el qual el CEDRE funcionava respecte a la primera com a suport tècnico-científic, mentre que l'ARE vindria a ser la representació política de les regions.

155. En principi no hi ha prevista cap modificació.

156. *Ibidem*.

157. Art. F del reglament intern.

158. D'aquí les raons per les quals els existents grups de treball es podien anar integrant en les respectives comissions permanents, aportant els treballs i els estudis que fins aleshores havien elaborat.

159. Art. B del reglament intern.

D'aquesta manera, l'adhesió a l'ARE implicava simultàniament l'adhesió al CEDRE.¹⁶⁰

Així, el CEDRE era una organització regida pel dret local, sense ànim de lucre, que tenia la seva seu a Estrasburg;¹⁶¹ a més a més, es tractava d'una organització dedicada a l'estudi i a la investigació al servei de les regions, amb l'objectiu d'analitzar l'impacte regional respecte als canvis socio-econòmics, i proporcionar els canals escaients per aconseguir un desenvolupament de les regions en l'àmbit econòmic, tècnic i financer.¹⁶² Tanmateix, les principals activitats que va portar a terme poden desglossar-se de la següent manera:

a) *Intercanvi d'informació de les regions i organismes membres per mitjà de:*

— La creació d'un sistema d'informació sobre polítiques europees, les quals provenen de fonts diverses, diaris oficials, documents publicats per instàncies europees, contactes personals etc., dirigits a les regions per mitjà d'una xarxa de missatgeria electrònica o de butlletins monogràfics.¹⁶³

— Creació d'una xarxa interregional de missatgeria electrònica, solució que permet, d'una banda, l'intercanvi de missatges i informacions entre la totalitat dels usuaris i, d'una altra, suposa un cost més baix que el del telèfon o el tèlex.

— Difusió d'informacions sobre polítiques comunitàries.

160. Entorn del Protocol de col·laboració, *vid.* Paesa, M.; "Las Instituciones Europeas y la problemática de las regiones transfronterizas (II). El Parlamento Europeo. El Consejo de Europa. Las Organizaciones Interregionales", *Revista de las Cortes Generales*, núm. 15, 1988, pàg. 384 i ss.

161. Art. 1 dels estatuts del CEDRE, adoptats el 19 de gener de 1985 a Estrasburg.

162. Art. 4 dels estatuts del CEDRE. Entorn als objectius i al funcionament amb caràcter general *vid.* "CEDRE (Centre Européen du Développement Régional)" *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990, pàg. 41 i ss.

163. Per a més detalls, CEDRE; *Informe sobre les actividades del CEDRE*, Estrasburg, 1987.

b) Realitzacions d'estudis, investigacions i assistència tècnica a les regions i organismes membres a través de:

— Estudis generals, amb la finalitat d'elaborar treballs comparatius sobre estructures, competències i activitats de les regions en els diferents països europeus.¹⁶⁴

— Estudis específics, com l'execució d'un treball sobre l'eix vial, per detectar les zones que podien necessitar millores a petició del Comitè Internacional pro Transeuropea (CIATE).

c) Promoció i ajuda a les iniciatives interregionals a través dels següents mecanismes:

— La creació de la Comissió Interregional per al transport a la conca mediterrània (CITRAME) i recolzament al seu programa de treball.

— Creació d'una xarxa de cooperació de les universitats insulars, amb l'objectiu de fer que el desenvolupament de les regions més desfavorides d'Europa obtingués un suport referent a activitats universitàries.

— Participació en les reunions de les organitzacions interregionals.

— Suport dels diferents programes de l'ARE.

D'aquesta manera, en el marc del Protocol de col·laboració entre les dues organitzacions, es va elaborar per citar-ne tan sols alguns: d'una banda, un programa de treball per la Delegació de Turisme de l'ARE sobre els diferents reglaments comunitaris en matèria de turisme i, d'una altra, dins el Grup de Treball de l'ARE "Tornada a Europa dels joves", el CEDRE va contribuir a aquesta activitat en el sentit de posar en contacte els responsables del grup amb els membres del Parlament Europeu encarregats d'aquest tipus d'activitats.

d) Promoció i suport a les iniciatives regionals

164. Així, l'ARE va signar un contracte amb el CEDRE per realitzar conjuntament un estudi exhaustiu sobre el tema.

e) *Foment de la cooperació amb les institucions europees i als governs nacionals*¹⁶⁵

En conseqüència, el CEDRE ha pogut contribuir a la realització o al seguiment de projectes multiregionals o transfronterers, en temes d'interès, com la modernització tecnològica, possibilitats de creació de treball i infraestructures, protecció dels recursos naturals, mobilització de recursos endògens, entre d'altres. En síntesi ha pogut promoure d'una manera integrada el desenvolupament regional.

El CEDRE, en efecte, no ha funcionat únicament com un centre de documentació o com una institució d'investigació, sinó que a més a més ha intervingut en la recerca de mitjans financers (en particular comunitaris), aportant una ajuda en la realització de memòries dirigides a les instàncies comunitàries a manera de finançament i esdevenir el suport tècnic de les operacions de l'ARE de tal manera que:

— L'adhesió a l'ARE implicava al mateix temps l'adhesió al CEDRE, sempre que la regió que pretengués adherir-s'hi no declarés expressament la seva oposició.¹⁶⁶

— El Protocol de col·laboració va preveure la possibilitat de posar a disposició mitjans materials i personals.¹⁶⁷

Això no obstant, com a conseqüència de la dissolució del CEDRE, l'ARE ha fet front a la gestió que fins aleshores havia portat a terme l'anterior organització respecte a alguns programes comunitaris.¹⁶⁸

165. De manera més detallada, *vid.* Robert, J.; "Les activités du Centre Européen du Développement Régional (CEDRE)", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 52 i ss. "CEDRE. A technical Organization at the Service of the European Regions", *Regional Contact*, núm. 1, 1988, pàg. 15 i ss.

166. Art. 4 del *Protocolo de colaboración entre el Consejo de las Regiones de Europa y el Centro Europeo de Desarrollo Regional*.

167. Art. 3 del Protocol.

168. Per exemple, l'ARE va decidir reprendre les gestions que havia realitzat el CEDRE amb relació al programa comunitari *Pacte-Échange d'Expériences*. Per a més detalls, *vid.* *Décisions prises per l'Assemblée Générale Extraordinaire*, Estrasburg, 13 de desembre de 1994.

II. Les accions empreses per l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)

1.

Consideracions generals

La celebració dels Estats Generals ha comportat el disseny de les grans directrius de l'actuació de l'ARE a Europa, seguint un *iter* evolutiu que, paulatinament, ha donat els seus fruits en un espai de temps relativament curt. Per tant, cal esbrinar quines hi han estat les idees mantingudes, a fi de valorar els resultats obtinguts fins en aquest moment, com també qüestionar-se quines han estat les accions empreses per l'organització seguint les pautes marcades als esmentats Estats Generals.

Tanmateix, l'anàlisi de l'actuació de l'ARE passarà per tots els instruments que li hagin servit per posar en pràctica els seus objectius, per tal de determinar-ne l'eventual valor jurídic, tenint present les evidents connotacions polítiques. Aquest instruments, d'altra banda, s'han constret, en general, a l'elaboració d'estudis sobre diversos temes d'interès regional, contactes amb altres organitzacions existents, conferències-simpòsiums-seminaris, canalització de proposicions a través de la Presidència de l'ARE dirigides a la Comunitat Europea, Consell d'Europa, governs centrals, edició d'una revista, *Régions d'Europe*, informatius, etc.

El conjunt de tots ells, en definitiva, serà el que pugui atansar-nos a una idea més precisa del paper que juga l'ARE, no tan sols en el procés de construcció europea, sinó també quant a la cooperació de caràcter regional desenvolupada en aquest àmbit.

2.

El vessant jurídic i polític de les accions empreses per l'ARE

2.1.

El vessant jurídic: els instruments emprats per l'ARE per a la realització de les seves accions

Des d'una perspectiva jurídica, es pot partir de dos elements de judici previstos en els estatuts per tal d'analitzar els actes o instruments emprats per l'ARE per a la realització de les seves accions: d'una banda, els actes interns, que vindrien regulats pels art. 21 a 79 del Codi civil alsacià, i de altra, els actes externs que estan sotmesos a les regles previstes en els respectius ordenaments interns estatals, i, si escau, als tractats internacionals, pel que fa a la capacitat exterior de les regions.

En el primer dels casos –els actes interns–, es podrien incloure tots aquells actes que afecten l'organització i el funcionament de l'ARE. Entre els més importants es poden destacar: l'elaboració i les possibles modificacions de l'Estatut i del Reglament intern, el finançament, l'aprovació del pressupost anual, l'elecció dels membres de l'ARE i la dissolució i la liquidació de l'associació. Totes aquestes qüestions estaran sotmesos al previst pel Codi civil alsacià en matèria d'associacions de dret privat local i que bàsicament afecten els requisits per adquirir l'estatus de societat civil local i la capacitat jurídica per poder administrar i adquirir béns a títol onerosos o gratuït.

En el segon dels casos –els actes externs–, s'inclourien tots aquells que es dirigeixen als membres de l'ARE, als estats, i, si escau, a determinats òrgans de les organitzacions internacionals, sobretot el Comitè de les Regions de la Comunitat Europea i el Congrés de Poders Locals i Regionals (CPLRE) del Consell d'Europa. Aquests actes, que prenen la forma de resolucions, declaracions i dictàmens, provenen principalment de l'Assemblea General i del Buró de l'ARE, tot i que també es podrien incloure en aquest grup les declaracions finals dels Estats Generals de les Regions d'Europa. A primer cop d'ull, pot semblar

difícil valorar l'abast jurídic d'aquest grup d'actes, en la mesura en què el Codi civil alsacià no regula la capacitat exterior dels membres de l'ARE i que, en tot cas, s'ha de prendre en consideració el previst en els ordenaments estatals i en alguns tractats internacionals per trobar una resposta satisfactòria. En altres paraules, es tractaria de determinar si els membres de l'ARE estan habilitats per realitzar actes que prenen la forma de declaracions, dictàmens o resolucions i que es dirigeixen als mateixos membres de l'ARE, a estats o, si escau, a organitzacions internacionals.

Malgrat tot, no es tracta en aquest apartat de realitzar una anàlisi exhaustiva dels actes que poden fer les regions fora de llurs fronteres nacionals, si no és perquè incideixen en la pròpia constitució i en accions que deriven de l'ARE. En aquest sentit i de forma general es pot assenyalar que les regions membres d'aquella posseeixen diferents graus de capacitat per portar a terme accions exteriors, segons el previst en els respectius ordenaments estatals; però en la mesura en què es van constituir en una associació regida pel dret privat, aquesta darrera característica serà la que determinarà la naturalesa de les accions empreses en el si de l'ARE. Una qüestió distinta és valorar si aquestes accions, instrumentades per mitjà de resolucions, declaracions o dictàmens, excedeixen del marc legal previst, per la qual cosa s'haurà d'estudiar el contingut que presenten aquests actes. Així, seran conformes a dret en la mesura en què no contreguin obligacions que comportin aplicar aquests actes en els espais territorials de les regions (vinculants per a la pròpia regió o per a les persones que s'estableixen en aquest territori), per una raó bàsica: el contingut d'aquests actes escaparia de l'àmbit del dret privat i toparia frontalment amb una categoria d'actes que es prediquen únicament per als subjectes de dret internacional públic. En termes generals, únicament els estats, i si s'escau les organitzacions internacionals, poden realitzar actes en el pla exterior que vinculin els propis estats i siguin d'obligat compliment en llurs esferes competencials.

Els actes externs que porta a terme l'ARE tampoc no es poden considerar constitutius d'un dret innovador aplicable als seus membres: els estatuts de l'ARE preconitzen un respecte a les

constitucions dels diferents estats i als tractats internacionals. D'això, se'n deriva no només la submissió a les regulacions estatals pel que fa a la capacitat exterior de les regions o a tractats com la Convenció-marc sobre cooperació transfrontera de 1980, sinó que a més a més implica que la realitat de la regió se supedita a l'existència prèvia de l'estat en concepatuar l'art. 3.2 dels estatuts a la regió com a col·lectivitats situades en el nivell *immediatament inferior al d'estat*. L'existència de l'estat comporta admetre les prerrogatives derivades de la seva subjectivitat internacional (conclusió de tractats, establiment de la guerra i la pau, representació diplomàtica, etc.), les quals no es poden predicar per a les regions en gairebé cap cas.

De tota manera, encara que els actes externs de l'ARE no tinguin caràcter vinculant, no se'ls pot negar un cert valor a l'hora de servir com a instruments per influenciar i reivindicar la realitat regional envers els estats i les institucions europees, contràriament al que podria semblar d'acord amb la seva naturalesa jurídica: de fet, pot dependre d'aquesta capacitat de comunicar la problemàtica regional, que motivi als estats envers l'elaboració de tractats internacionals que emparin i regulin un marc jurídic més coherent amb una pràctica que es fa palesa gairebé pels fets.

2.2.

El vessant polític: els Estats Generals de les Regions d'Europa, punt de referència per a les accions empreses per l'ARE

a) *Primers Estats Generals de les Regions d'Europa*

A la reunió que es va celebrar a Lille (França) a final de setembre de 1985, l'Assemblea General va preparar per primera vegada els temaris per a les sessions deliberatives, previstes per als dies 25 i 26 de novembre de 1985 a Estrasburg. En la reunió esmentada, es va ressaltar l'estudi de la proposta catalana per a la creació d'un Senat europeu amb participació de les regions. Finalment, en les dates indicades, es va reunir l'ARE en l'hemicicle del Parlament europeu, ubicat a Estrasburg. Fruit d'aquesta primera macro Assemblea General en la qual van participar 122 representants, es va adoptar una Declaració final en la qual es van tenir en compte les comeses següents :

— Necessitat que l'ARE esdevingués un interlocutor vàlid per a la Comunitat Europea quant a les polítiques comunitàries:

“Observen que l'Assemblea esdevé susceptible d'expressar, d'una manera global, pluralista i democràtica, el punt de vista de les regions europees, especialment amb relació als problemes que els afecta en el marc de la construcció europea i de les polítiques comunitàries.”¹⁶⁹

— La importància que les regions fossin escoltades i participessin en el procés de presa de decisions:

“Subratllen igualment que aquestes assemblees demostren que el Consell de les Regions d'Europa respon així no solament a la necessitat d'una cooperació interregional permanent i plurisectorial, sinó també a la necessitat institucional d'un organisme realment representatiu.”¹⁷⁰

— Es consagra oficialment el principi d'un futur Senat de les Regions d'Europa:

“Decideixen crear un grup d'estudi institucional encarregat d'estudiar els problemes plantejats per l'evolució de les institucions públiques europees i especialment les condicions jurídiques requerides per a la creació d'una Cambra o Senat de les Regions.”¹⁷¹

Altrament, es van tractar temes d'abast general, com les regions enfront del problema de l'ocupació dels joves, el programa europeu de les regions relatiu a la investigació, la formació i la cultura, solidaritat de les regions d'Europa amb altres parts del món, com a més significatius.

169. Extracte de la *Declaración Final de los Primeros Estados Generales de las Regiones de Europa*, Estrasburg, 1985.

170. *Ibidem*.

171. *Ibidem*.

b) *Segons Estats Generals de les Regions d'Europa*

Abans de la celebració dels Segons Estats Generals van tenir lloc diverses reunions, en les quals es van perfilar l'estratègia política amb relació a la Comunitat Europea i al Consell d'Europa. D'aquesta manera, el 1987 es va obtenir l'estatut consultiu per part del Consell d'Europa i la qualitat d'observador davant l'anterior CPLRE.¹⁷²

Això no obstant, en aquells moments, l'ARE va determinar els seus objectius enfront de la perspectiva de la creació d'un Consell Consultiu de les Col·lectivitats Regionals i Locals, en el si de la Comunitat Europea, atès que li permetria per primera vegada assolir-hi una participació oficial. En aquest sentit, com havia fet palès M. Bernand, una participació col·lectiva de les regions europees davant les instàncies europees esdevindria un instrument eficaç, atès que els permetria d'actuar com a força de pressió, com a *lobby*, davant les instàncies de predecisió i globalitzaria, així, una posició conjunta de les regions.¹⁷³

En aquest estat de coses, es van convocar els II Estats Generals a Brussel·les el 19 i 20 de novembre de 1987. Allí, van ser-hi presents 9 ONG regionals, l'ARE i el CEDRE, 116 regions europees, el Consell d'Europa i, per part de la Comunitat Europea, la Comissió, el Parlament europeu, el Consell Econòmic i Social i el BEI. En aquest marc es va tractar de reestructurar les fites aconseguides fins en aquell moment, a fi de dissenyar una política de les regions respecte al gran repte que suposava el Mercat Únic de 1992 i la seva eventual participació.

A aquest efecte, es van perfilar dos àmbits d'acció quant a la intervenció de les regions davant les institucions europees. D'una banda, en el si del Consell d'Europa a fi de realitzar un nombre més gran d'accions atès que ja havien obtingut l'estatut consultiu, i d'una altra, davant les comunitats europees amb relació a la imminent creació d'un Consell Consultiu.

172. CdE; CPLRE. Doc. CPL/P (25)6.

173. Bernad, M.; "Evaluación de las posibilidades de intervención de las regiones en las decisiones europeas", a *La inserción de las regiones en la Europa de mañana*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1987, pàg. 54 i ss.

Tanmateix, es van elaborar les consideracions següents:

— Propostes per sol·licitar que s'incrementés la col·laboració entre el Consell d'Europa i la Comunitat Europea, a fi d'evitar que, després de l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea, es produís un nou desequilibri entre les regions frontereres, intracomunitàries i extracomunitàries. Igualment, es reclamava accentuar la col·laboració entre elles, per atenuar esforços en l'àmbit principalment tècnic.

— Proposta encaminada a recolzar la creació conjunta pel Consell d'Europa i la Comunitat Europea d'un "organisme de servei europeu" per a la cooperació de les diferents col·lectivitats territorials d'Europa.¹⁷⁴ Així, concebien que la cooperació interregional era necessària a efectes d'un bon desenvolupament per part de totes les regions:

"Després dels Estats Generals, els delegats de les regions d'Europa volen subratllar la importància capital de la cooperació interregional com a element motor del creixement europeu i com a instrument de solidaritat, especialment entre les regions de nivell econòmic diferent."¹⁷⁵

Tanmateix, els Segons Estats Generals mereixen especial interès atès que l'Assemblea General, reunida el 21 de novembre de 1987 a Estrasburg, i en atenció a l'art. 14 dels estatuts inicials, on es contemplava la modificació d'aquests, va decidir canviar de nom i esdevenir l'actual *Assemblea de les Regions d'Europa* (ARE).¹⁷⁶

174. Respecte a aquest tema concret, *vid.* Ruder, R.; "La cooperación transfronteriza intracomunitaria y en las fronteras entre la CEE y el AELE", a ARE; *Segundos Estados Generales de las Regiones de Europa*, Brussel·les, 1987.

175. *Declaración Final de los II Estados Generales de las Regiones de Europa*, Brussel·les, 20 de novembre de 1987.

176. En aquest aspecte, es modifica l'art. 1.1 dels estatuts de la següent manera: "Il est formé entre les organisations interrégionales dont la liste est donnée en annexe et les régions définies à l'article 3 ci-après, qui adhèrent au présent Status, une Association dénommée: "Assamblée des Régions d'Europe".

Diverses raons van influir en el canvi de denominació: d'una banda, la modificació responia al confusionisme derivat de les denominacions de les associacions europees, especialment pel que feia al Consell dels Municipis d'Europa (CCE) i al Consell de les Regions d'Europa, atès que, el primer el 1984, per la nova assumpció de competències regionals, va passar a denominar-se CCRE (Consell dels Municipis i Regions d'Europa).

Així, davant la perspectiva de creació d'un Consell Consultiu en les Comunitats Europees, això exigia un enteniment entre les dues organitzacions, cosa que va impulsar l'elaboració d'un "*gentlemen's agreement*" (*pacte entre cavallers*) pel qual es va arribar a un acord segons el qual, a canvi de modificar la denominació de l'organització, el CCRE es consagraria d'ara endavant a tractar únicament els problemes que podien sorgir entre les diferents col·lectivitats territorials, mentre que l'ARE es dedicaria als problemes interregionals, nacionals i internacionals, com també a les relacions entre les regions i les institucions europees.¹⁷⁷

D'altra banda, en atenció a les intervencions que es van suscitar en el si dels Segons Estats Generals, tendents a la consecució d'una segona cambra representativa de les regions, es desprenia que el canvi de denominació de l'organització implicava apropar-se més a aquesta idea.¹⁷⁸ Tanmateix, el terme actual és més suggerent respecte a un dels fonaments de l'ARE, que és el de permetre d'integrar en el seu si totes les regions d'Europa.

c) *Tercers Estats Generals de les Regions d'Europa*

Després d'Estrasburg (1985) i Brussel·les (1987), els Estats Generals de les Regions d'Europa es van reunir per tercera vegada els dies 27 i 28 de novembre de 1989 a Viena, elegida com

177. Reunió celebrada el 25 de febrer de 1987. *Vid.* Sobrino Heredia, J.A.; "Participación de las regiones en la política regional comunitaria", *Noticias CEE*, núm. 38, 1988, pàg. 140-143.

178. Així, *vid.* Galinsoga, A.; Blanc, A.; Novell, A.; *op. cit.*, pàg. 910.

a lloc de celebració per haver estat la seu de la CSCE i per constituir la seva ubicació geogràfica, com també la seva història, el punt de trobada entre l'Est i l'Oest.

Dos temes van impregnar les sessions: l'aportació de les regions en el procés d'obertura dels països de l'Est, i el regionalisme, com a alternativa a qualsevol forma de centralisme europeu. Totes aquestes tendències van quedar reflectides en una Declaració final, la *Declaració de Viena*, adoptada pels representants de 135 regions de tot el continent europeu.

Malgrat tot, prèvia a la celebració dels Tercers Estats Generals, cal assenyalar la reunió mantinguda pel Comitè Permanent de l'ARE, a Venècia el 4 i el 5 de maig de 1987, atès que es va acceptar una moció segons la qual es convidava les regions dels països de l'Europa Central i Oriental a participar en diversos treballs de l'ARE desenvolupats durant l'any del Bicentenari de la Revolució Francesa.¹⁷⁹

Un altre esdeveniment fou la reunió de l'Assemblea General que va tenir lloc a Madeira, el novembre de 1988, on s'acceptava l'adhesió d'Eslovènia en qualitat d'observador permanent. Mesos més tard, davant la imminent celebració dels Tercers Estats Generals, es van intensificar els treballs relatius a l'obertura de l'Europa Central i Oriental, de tal manera que en el marc de la reunió anual del "World Economic Forum" celebrada a Davos el gener de 1989, l'ARE va organitzar a la ciutat de Klosters la *Première rencontre multilatérale des Régions Européennes*, a la qual van assistir, curiosament, representants de les repúbliques de Sèrbia, Croàcia i Eslovènia, pertanyents encara a l'Estat iugoslau.¹⁸⁰ Tanmateix, van acordar amb

179. Així, es van valorar exhaustius treballs entorn de l'actualitat de la Declaració dels drets de l'home i del ciutadà, potenciant el fet regional com a solució alternativa als problemes del món contemporani. *Vid.* Suinen, Ph.; "Maison Commune Européenne et Régions", *Regional Contact*, núm. 3, 1989, pàg. 18 i ss.

180. En la resolució adoptada per l'esmentada reunió formada pel conjunt de representants, s'identificava l'ARE com "un lieu privilégié dans lequel peuvent être confrontés, discutés et solutionnés les problèmes communs aux régions appartenant aux pays non alignés, du COMECON, de l'AELE et de la CEE".

aquestes, diverses enteses o declaracions per col·laborar en diferents camps relatius a la cultura, medi ambient, política social, economia.¹⁸¹

La principal virtualitat, en efecte, dels Tercers Estats Generals es va manifestar perquè, per primera vegada, no solament estaven representades les regions adherides a l'ARE pertanyents a la Comunitat Europea i al Consell d'Europa, sinó també regions de països europeus de l'Europa de l'Est i del Centre.¹⁸² Es va tenir en compte, tractant-se d'aquesta qüestió, la importància que havien tingut les regions per estimular el desenvolupament dels països de l'Est i així ho van voler constatar en la Declaració final de la següent manera:

“En efecte, es tracta, per a aquestes, d'una evolució esperada i d'alguna manera anticipada pels contactes bilaterals, i sobretot, per l'experiència d'associacions interregionals les quals, en tant que comunitats de treball, han organitzat col·loquis, confrontacions, enteses relatives a terrenys concrets d'interès comú”.

La idea que presentaven oferia la possibilitat que aquestes regions poguessin elegir la seva reintegració en el procés de construcció europea. Tal com assenyalava Arday, la funció de les fronteres hauria de reduir-se i la comunicació hauria de ser afirmada, tant políticament com econòmicament.¹⁸³ A més a més, respecte a la idea del regionalisme com a alternativa a qualsevol forma de centralisme europeu, es van tractar aquelles qüestions relacionades amb la funció de les regions a l'Europa futura, fent palès el paper del Consell Consultiu de les Col·lectivitats Regionals i Locals, emmarcat en la línia d'ante-

181. Curiosament, algunes de les primeres regions de l'Est que van col·laborar amb l'ARE van ser els recents estats de Croàcia i Eslovènia, *vid.* ARE; “Le Group de Travail n.º 3”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 45.

182. “Réunis pour la première fois dans l'Histoire, les représentants des régions de l'Europe entière”. *Déclaration Final de Vienne*, Viena, 1989.

183. Arday, L.; “Réflexions sur le régionalisme en Europe Centrale”, a *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991, pàg. 368 i ss.

riors trobades, destacant-ne la importància com a mecanisme de participació regional.

“El Consell Consultiu de les Col·lectivitats Regionals i Locals, instituït per la Comissió de la CEE, es presenta com un instrument nou en el qual les regions són cridades a explotar les potencialitats per participar en l’elaboració de polítiques comunitàries influïent en els territoris i en les competències de les regions; i també en els projectes relatius a les zones regionals veïnes o exteriors a la Comunitat.”

La idea que es desprenia en aquesta Declaració es manifestava, pel que feia referència a la funció de les regions, en el procés democratitzador de l’Europa de l’Est. Una potenciació més elevada del Consell Consultiu possibilitaria una influència més gran en les polítiques comunitàries i repercutiria tant sobre aquelles de procedència comunitària com indirectament respecte a aquelles extracomunitàries, a més a més que es va fer al·lusió al principi de subsidiarietat entès a tres nivells, la qual cosa tindria una incidència més gran en trobades posteriors i també en la pròpia Comunitat Europea.

Aquest principi, des de l’òptica de l’ARE, apareixia en la Declaració final, atenint-se a la presa de consciència del nivell regional, en aquests termes:¹⁸⁴

“El principi de subsidiarietat de tota intervenció implica que sigui respectat i ampliat en els nivells locals i regionals dins del gran objectiu de la col·laboració i de l’apropament entre els estats i els pobles.”

184. Cal assenyalar, però, el fet que aquest estudi no és aliè a la noció del principi de subsidiarietat, tal com s’ha utilitzat després de la signatura del Tractat de Maastricht, entorn del qual s’ha obert un complex debat europeu amb posicions no sempre conciliadores. Atesa l’específica anàlisi i pels objectius concrets d’aquest treball, s’enfocarà exclusivament com ho contempla l’ARE sense entrar, en cap moment, en altres valoracions que no siguin les pròximes a l’organització. De tota manera, per a una visió general del principi de subsidiarietat, *vid.* Piñol, J.L.; Pi, M.; Cienfuegos, M.; “El principi de subsidiarietat i la seva aplicació a les entitats subestatal: conseqüències en el desenvolupament de les Comunitats Europees”, *Quaderns de Treball*, núm. 33, IEA, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

d) *Quarts Estats Generals de les Regions d'Europa*

La celebració dels Quarts Estats Generals a Mannheim el 4 de febrer de 1992 s'emmarcava en un context on ja s'havien fet algunes passes de caràcter regionalista, en la mesura en què es preveia en el Tractat de la Unió Europea la creació d'un *Comitè de les Regions*. Tanmateix, l'acceleració dels conflictes bèl·lics, sobretot a l'ex-Iugoslàvia, de conseqüències cada vegada més greus, comportaven noves reflexions en el si de l'ARE respecte a l'obertura dels països de l'Est i de l'Oest d'Europa.

Quant a la imminent creació d'un Comitè de les Regions, l'organització sol·licitava que estigués compost exclusivament per representants electes de les regions i que la delegació de representants d'altres col·lectivitats s'efectuaria solament en el cas que en un estat membre no existís el nivell regional.¹⁸⁵

Tanmateix, reiteraven, tal com ho havien indicat a la celebració dels anteriors Estats Generals, que el principi de subsidiarietat contemplés el nivell regional:

“Constaten en aquest sentit que el principi de subsidiarietat ubicat en el tractat és vàlid no solament entre la Comunitat Europea i els estats membres, sinó també en les relacions amb el nivell regional; que aquest exigeix una aplicació que es recolzi sobre el principi de la preeminència del nivell més proper i que permeti a cada nivell (comunitat–estat membre-regió) exercir tasques conformes a les atribucions que li han estat destinades.”¹⁸⁶

Altrament, pel que fa a la situació creada a l'ex-Iugoslàvia, van considerar que tenien l'obligació de concedir un cert ajut amb relació a la solidaritat que calia mantenir entre les regions europees. Igualment, van exhortar les parts en conflicte que finalitzés tot acte de violència:

185. Idea present, d'altra banda, en posteriors resolucions de l'organització.

186. Apartat 2 de la *Declaración Final de los IV Estados Generales de las Regiones de Europa*, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

“Fan un crida a totes les parts implicades perquè renunciïn a tota utilització de violència en el territori de l’antiga Iugoslàvia i perquè aprofitin totes les oportunitats que se’ls brinden per a una reconstrucció en les regions implicades i per a la posada en marxa d’estructures democràtiques, en el respecte del dret a l’autodeterminació com també del dret a la llibertat dels ciutadans i de la protecció de les minories; fan una crida a les regions europees per proporcionar un ajut adient a la reconstrucció.”¹⁸⁷

En aquest sentit, l’ARE, a més d’incentivar les regions perquè col·laborin per restablir la pau a l’ex-Iugoslàvia, va preconitzar un model d’estat de caràcter federal o regionalista, com a baluard per assolir la pacificació en aquests països mantenint el principi que la cooperació interregional n’accelera la integració.¹⁸⁸

Finalment, en el decurs dels Quarts Estats Generals de les Regions d’Europa, es van modificar els estatuts, vigents en l’actualitat, permetent noves figures d’adhesió com la incorporació de membres formats per reagrupacions de regions d’un mateix estat.

187. Apartat 14 de la *Declaración Final*.

188. A diferència d’algunes realitzacions interestatals, la cooperació transfronterera de caràcter regional amb països de l’Est i Centre d’Europa es venia realitzant sense complicacions a partir dels anys 70 en el si d’algunes organitzacions com l’Alp-Adrià. No és estrany reflexionar entorn al fet que les regions, a pesar d’estar limitades pels seus respectius ordenaments interns pel que fa a la seva capacitat exterior, podien tenir més similituds i idèntics conflictes fos quin fos el lloc on estiguessin ubicades, cosa que va permetre la continuació d’aquest tipus de relacions a pesar de les transformacions tan dràstiques que es van donar en alguns d’aquests estats. Així, l’ARE, a través de diverses resolucions, ha recolzat la idea de prosseguir en aquest intent: “*Reconocen su misión de promover la cooperación con las regiones de Europa Central y del Este y de conceder su ayuda en un espíritu de solidaridad entre las regiones europeas*”. Apartat 12 de la *Declaración Final de los IV Estados Generales*.

3.

Accions empreses per l'ARE respecte a l'extint Consell Consultiu dels Ens Regionals i Locals

3.1.

*El Comitè consultiu de les institucions locals i regionals dels
estats membres de la Comunitat Europea*

Fins al 1977, la Comunitat Europea no havia posat en marxa cap procediment oficial de caràcter consultiu per a les autoritats regionals. Malgrat tot, les consultes amb aquesta es van mantenir durant alguns anys en el marc d'estructures no oficials, situades en el si de diverses organitzacions de poders locals, on les autoritats regionals sempre havien tingut una posició minoritària.¹⁸⁹

Altrament i enfront de la problemàtica que suposava la manca d'un canal escaient per què les regions poguessin accedir davant les instàncies comunitàries, es va celebrar el 24 d'abril de 1970, a Brussel·les, la primera reunió d'un nou organisme, el *Comitè consultiu de les institucions locals i regionals dels estats membres de la Comunitat Europea*, organitzat pel Consell dels Municipis d'Europa (CCE) i per la Unió Internacional de Ciutats i de Poders Locals (IULA). En el decurs d'aquesta reunió ja es va fer palès el fet que un desenvolupament regional equilibrat no podia deixar-se a la competència exclusiva dels estats nacionals i que, per tant, s'havia de cercar els instruments adients perquè les regions poguessin ser escoltades.¹⁹⁰

Tot i així, es va haver d'esperar fins al 1977 a fi que el Comitè comencés a reforçar-se i a reestructurar-se, i permetés la participació en l'elaboració dels seus treballs al Consell d'Europa a través de l'anterior CPLRE,¹⁹¹ a la CRPM, a l'ARFE i a l'Organitza-

189. Entorn de la participació no oficial, *vid.* Robert, J.; "Évaluation des possibilités d'intervention des régions dans les décisions communautaires". *La inserción de las regiones en la Europa de mañana*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1987, pàg. 66 i ss.

190. Comunicat final de la reunió de 24 d'abril de 1970.

191. El reglament intern elaborat el 1978 contemplava la "unió personal" entre els membres de l'anterior CPLRE i els del Comitè consultiu.

ció de Regions Alpines. D'aquesta manera, per un acord signat el 1982, es va permetre la participació efectiva d'aquestes organitzacions regionals per mitjà del BLORE.

Els objectius del Comitè consultiu van consistir a mantenir contactes permanents entre les institucions locals i regionals de la Comunitat Europea, organitzar consultes i elaborar informes tant entre aquestes col·lectivitats com davant les instàncies comunitàries, sobretot, per a totes aquelles qüestions relatives a la política regional.¹⁹²

Així i tot, la durada de l'esmentat Comitè fou breu, això determinat, en primer lloc, per la manca d'un reconeixement oficial –cosa que implicava que el valor dels seus informes fos molt relatiu–, en no existir cap norma que obligués la Comissió o el Parlament Europeu a tenir-los en compte i menys encara a adoptar-los. Igualment, sota els auspicis de la *I Conferència de les Regions*, el 1984, s'havia sol·licitat la seva institucionalització.¹⁹³ En segon lloc, les relacions tenses i difícils entre les ONG regionals i les locals va comportar que l'esmentat Comitè, en la pràctica, fos inoperant. Per tot això, es va fer necessària una posterior reconsideració a fi de constituir un vertader Consell Consultiu.¹⁹⁴

En aquest sentit, no fou fins al 1986 quan el president aleshores de la Comissió de la Comunitat Europea, el Sr. Delors, amb

192. Per a més detalls, *vid.* Letschert.; “Les relations des communes et régions avec les institutions de la Communauté Européenne”, *Le rôle des régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984, pàg. 121-127.

193. De la mateixa manera que s'elogiava l'existència del Comitè consultiu de les institucions locals i regionals en la mesura que suposava una via de contacte entre aquestes entitats i la Comunitat Europea, al mateix temps es demanava la seva institucionalització oficial, o si s'escau la creació d'un veritable òrgan representatiu dels poders locals i regionals. *Vid.* Pancheri.; *op. cit.*, pàg. 95 i ss. Pourchon.; *op. cit.*, pàg. 34 Pottering.; *op. cit.*, pàg. 118-119, o la *Déclaration finale de la Conférence des régions de la Communauté Européenne et des pays candidats, Espagne et Portugal*, Estrasburg, 1984.

194. Sobrino Heredia, J. M.; *op. cit.*, pàg. 135.

vistes a la futura reforma dels fons estructurals comunitaris, va encomanar al comissari responsable de Política Regional instituir un consell consultiu, compost per una comissió de poders regionals i per una comissió de poders locals.

En l'elaboració d'aquest projecte van intervenir la Comissió de la Comunitat Europea i tres ONG interregionals: per una part el Consell dels Municipis i Regions d'Europa (CCRE), la Unió Internacional de Poders Locals (IULA), i, per l'altra, el Consell de les Regions d'Europa (CRE/ARE), comptant a més amb l'ajut del Consell d'Europa. En efecte, va ser a partir d'aquell moment quan es va començar a dissenyar l'estructura definitiva del proper Consell consultiu.

3.2.

Actuació de l'ARE enfront de la creació del Consell consultiu dels ens regionals i locals

a) El Consell consultiu dels ens regionals i locals

Finalment, el 24 de juny de 1988, mitjançant una decisió de la Comissió Europea, es va constituir el *Consell consultiu dels ens regionals i locals*, òrgan consultiu d'aquella,¹⁹⁵ de tal manera que el ple reconeixement del Consell consultiu responia afortunadament a una aspiració llargament volguda per les regions.

La Comissió podia consultar aquest nou òrgan sobre qualsevol qüestió relacionada amb el desenvolupament regional i, en particular, respecte a l'elaboració i aplicació de la política regional de la Comunitat, incloses les repercussions tant regionals com locals de les altres polítiques comunitàries.¹⁹⁶ Quant a la seva composició, el conjunt del Consell consultiu reunia 42 membres i un tant de suplents, organitzats en dues seccions distintes, una per als 21 representants de les regions i l'altra per als 21 representants de les col·lectivitats locals amb mandat

195. *Decisión de la Comisión de 24 de junio de 1988 relativa a la creación de un Consejo consultivo de entes regionales y locales (88/487/CEE)*, publicada al DOCE 6.9.88 N.º L 247/23.

196. Art. 2 de la Decisió.

electiu, fos a títol regional o a títol local.¹⁹⁷ Els nomenaments els efectuava la Comissió per tres anys, a proposta de l'ARE, de l'IULA i del Consell d'Ajuntaments i Regions d'Europa.¹⁹⁸

Pel que fa a la modalitat de consulta, el Consell conjuntament, o una de les seves seccions, podia ser consultat a petició de la Comissió; aquest, igualment, podia sol·licitar a la Comissió que li fes una consulta sobre assumptes de la seva competència.¹⁹⁹

A partir de la creació del Consell consultiu es van succeir diferents posicions per valorar quina importància podia tenir la seva creació, pel que fa al desenvolupament regional; diversos autors entenien que es tractava d'un òrgan de naturalesa consultiva, sense cap facultat d'iniciativa, al qual tampoc no se li reconeixia representativitat respecte als poders locals i regionals, ja que es triaven els seus membres per la seva qualitat d'experts en lloc de per la seva representativitat —regional o local.²⁰⁰ Altres, en canvi, consideraven que la creació del Consell consultiu, més que una oficialització de les relacions amb les institucions regionals, implicava el reconeixement polític i institucional que, per mitjà d'aquest, rebien diverses ONG europees.²⁰¹

De qualsevol manera, la problemàtica respecte a les relacions regions–Comunitat Europea continuava sense ser directa,²⁰²

197. Art. 3.1 de la Decisió.

198. Art. 3.2 de la Decisió.

199. Art. 5 de la Decisió.

200. Per exemple, M.A Clotet equiparava la composició d'aquest Consell consultiu amb els primers inicis de l'anterior CPLRE. *Op. cit.*, pàg. 171.

201. Bullain, I.; *Las regiones autónomas de la Comunidad Europea y su participación en el proceso de integración*, IVAP, Oñati, 1990, pàg. 171.

202. Així, O. Casanovas assenyalava que ateses les seves funcions consultives i la seva vinculació orgànica únicament amb la Comissió, ocupava una posició més tangencial que de fòrum idoni i per a l'aplicació del principi de *partenariat* o de cooperació amb les regions. *Vid.* "La proyección autonómica en la Comunidad Europea", *Comunidades Autónomas y Comunidad Europea*, Cortes de Castilla y León, Valladolid, 1991, pàg. 154.

malgrat que la creació del Consell consultiu en l'àmbit comunitari va suposar, fins en aquell moment, el màxim nivell d'institucionalització.²⁰³

b) Posició de l'ARE enfront del Consell consultiu dels ens regionals i locals

Anteriorment, en el preàmbul dels estatuts de l'ARE, es reafirmava la necessitat de distingir la funció de les regions d'aquella altra corresponent a les col·lectivitats locals.²⁰⁴ A pesar d'aquesta idea auspiciada per l'organització, el Consell consultiu va passar a englobar ambdós poders, i va permetre que el sistema de composició provoqués divergències des dels seus inicis.²⁰⁵

Es va fer palès, davant d'aquesta situació, l'oposició d'interessos entre les col·lectivitats locals i les regionals en la reunió que es va celebrar el novembre per canalitzar el procés de constitució d'aquest Consell, la qual cosa va impedir, si més no a curt termini, el funcionament racional de l'organisme.²⁰⁶ De tota manera, malgrat les repercussions que podia ocasionar aquest obstacle inicial, es van posar grans expectatives al Con-

203. *Ibidem.*

204. "L'action spécifique des organisations régionales a montré également, concrètement, qu'il était nécessaire de mieux distinguer, au plan européen, la fonction des régions et celle des Pouvoirs Locaux". *Préambule des Statuts de l'ARE.*

205. Cal esmentar el fet que, al mateix temps que es tractava de decidir la creació d'aquest Consell consultiu, es recalca la necessitat de supeditar la decisió de la Comissió a un enteniment previ entre les organitzacions representatives sobre l'estructura i el tipus de designació dels seus membres, ja que per una part mentre l'ARE era partidària de la creació de dos òrgans diferents, un per a les regions i un altre per a les col·lectivitats locals, el CCRE qüestionava l'existència d'estructures regionals pròpies en els països comunitaris per crear un òrgan representatiu de les regions.

206. En efecte, la divergència de preocupacions entre administracions locals i regionals va ocasionar que ni tan sols la presidència del Consell fos exercida per a un representant vàlid de les regions. *Vid. Montserrat, T.; op. cit., pàg. 283 i ss.*

sell per motius obvis: per primera vegada es permetia d'actuar aquestes col·lectivitats enfront de les institucions comunitàries.²⁰⁷

Per altra banda, en les sessions que van tenir lloc durant el decurs de 1989–1990 en el si de l'ARE es va insistir en el paper que haurien de desenvolupar en el Consell consultiu, com una constant en tots els temes a tractar. Així, en les reunions de la Comissió Permanent a Madrid l'1 i 2 de juny de 1989 i a Stuttgart el 7 de setembre de 1989 es va debatre com un dels punts prioritaris la institucionalització del paper de les regions a Europa.

Respecte al resultat final d'aquestes reunions, es va tenir present la necessitat d'activar l'estratègia per tal de rellançar-ne el protagonisme al Consell i establir punts de col·laboració amb els ens locals, encara que els seus interessos no sempre fossin equiparables.²⁰⁸ Així, de l'experiència obtinguda per l'ARE en aquests primers anys de funcionament, se'n poden deduir les següents consideracions: en primer lloc, la creació del Consell consultiu representava, per a aquesta, l'inici d'una etapa important, atès que per primera vegada les regions disposaven d'una instància de representació oficial en el si de la Comunitat Europea. Des d'aquesta perspectiva, malgrat la lentitud dels èxits, com es va fer palès infinitat de vegades des d'instàncies de l'organització, l'objectiu d'institucionalitzar la participació de les regions semblava, en principi, haver obtin-

207. *“La ARE tiene ante sí en estos momentos dos desafíos importantes: su presencia en el Consejo consultivo de la Comisión de la Comunidad Europea, la aportación que puede hacer en la Comisión y por otra, aunque íntimamente unido al anterior, el constituirse en portavoz de la inquietud regional en la evolución europea”*, article de J. Vallvé.; *“La ARE: mayoría de edad”*, publicat a *La Vanguardia*, 4/1/1989.

208. Durant la reunió celebrada a Lió, el 31 de març de 1989, un dels temes que es van tractar fou precisament l'estratègia que havia de seguir-se al Consell consultiu, amb relació a dues postures; d'una banda, aquella que pretenia dissenyar una estratègia separada de les dels ens locals i, d'altra, aquella que, per contra, es mostrava favorable a accedir a un front comú entre els ens locals i les regions per raons de convivència -és a dir, per exercir més pressió davant les institucions comunitàries.

gut un canal escaient per a la seva realització. En efecte, s'havia aconseguit reforçar la representació de les regions en el si de les institucions europees, amb la qual cosa la perspectiva d'una representació regional institucionalitzada de la manera en què s'instava feia set anys en els estatuts continuava el seu curs.

En segon lloc i en relació amb l'esmentat *supra*, les idees relatives a la construcció d'una Europa *amb les regions* tenien sentit si es posaven fonaments sobre la base d'una participació regional,²⁰⁹ de manera que, en el si del Consell consultiu, si més no eren presents.

En tercer i darrer lloc, el fet d'englobar en un únic organisme les col·lectivitats locals i les regionals, semblava no haver estat una bona fórmula per cercar posicions comunes, tenint en compte que els interessos de les dues col·lectivitats cada vegada estaven més distanciats.²¹⁰

4.

Accions empreses per l'ARE respecte al Comitè de les Regions

De les qüestions que l'ARE va abordar en el decurs de 1990–1991, se'n pot extreure una de bàsica, de la qual directament o indirectament es derivarien totes les altres, és a dir, les possibilitats d'integració de les regions en el procés de presa de decisions de la Comunitat Europea a partir de la reforma del Tractat de Roma.

Així, si bé el Consell consultiu dels ens regionals i locals va suposar un primer pas per l'ARE per a la participació oficial en l'elaboració de les polítiques regionals, no per això des

209. Per a més detalls, *vid.* Bernad Alvarez de Eulate, M.; *op. cit.*, pàg. 54.

210. Problemàtica que es va manifestar aviat en la I Conferència de les regions de 1984. *Vid.* Pottering.; *op. cit.*, pàg. 109-111.

d'instàncies de l'organització van deixar de reclamar un pes més específic respecte a la construcció d'una nova Europa.²¹¹

D'altra banda, l'estratègia política de l'ARE es basava principalment en un objectiu final: la creació d'un Senat de les regions d'Europa, decisions i idees que van recuperar més protagonisme davant la incipient modificació del Tractat de Roma. Tot i que les reivindicacions sobre aquest punt es remuntaven, substancialment, als orígens de l'organització.²¹²

Així, l'objectiu que girava entorn d'una representació regional institucionalitzada es va posar de manifest en els I Estats Generals, on es consagrava oficialment el principi d'un futur Senat de les regions d'Europa. En aquest sentit, es va anar dissenyant un procés d'actuació que va tenir les següents característiques: en primer lloc, la creació del Consell consultiu dels ens regio-

211. Jacques Blanc, membre del buró de l'ARE, expressava la seva inquietud en els següents termes: *"En effet, tant que nous n'aurons pas un organe de représentation spécifique, le conseil consultif restera notre seul moyen d'assurer les relations des régions avec la Commission Européenne et notre seul instrument privilégié pour justifier notre démarche en faveur d'une chambre régionale autonome reconnue par le Traité de Rome."* Vid. "Conseil Consultatif: una étape importante dans la participation des régions au processus de décision de la CEE" a *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990, pàg. 20.

212. En un discurs pronunciat pel president de l'ARE, C. Bernini, amb motiu de la seva elecció a Fonchal (Madeira-Portugal) el 28 de novembre de 1988, va expressar el desig de constituir un Senat europeu en aquests termes:

"Recuerdo una reunión extraordinaria de la Mesa de París en la Asamblea Nacional, donde se encontraban presentes el Presidente Chaban Delmas y Simone Veil, bajo la dirección de Edgar Faure. En el transcurso de la reunión buscábamos una sigla para nuestra asociación: la misma que tenemos en el día de hoy: «Asamblea de las Regiones de Europa». Llegamos a fantasear sobre los poderes de una segunda Cámara, de un Senado Europeo de las Regiones [...]. Cuando el regionalismo sea más amplio y más uniforme se podrá pensar en una segunda Cámara. Debemos en consecuencia trabajar, preparar y realizar nuestras iniciativas de presencia y de proposiciones. El reconocimiento institucional, en caso de necesidad, por si sólo vendrá." Vid. "Las Regiones en Europa", *Boletín de Información sobre las Comunidades Europeas*, núm. 25, 1990, pàg. 8.

nals i locals i, en segon lloc, la creació del Comitè de les Regions.

La constitució d'aquests dos organismes ha permès valorar quines han estat les aportacions polítiques de l'ARE per portar fins a les seves darreres conseqüències uns objectius plasmats d'ençà de la seva creació, titllats en aquell moment, almenys per alguns, d'irrisoris o d'utòpics.

4.1.

Actuació de l'ARE enfront de la perspectiva de modificació del Tractat de Roma

L'ARE va anar intensificant els treballs amb la finalitat de presentar una proposta unitària per a la creació d'un Senat europeu de caràcter regional enfront del repte que representava la proximitat de la cimera de Roma.²¹³ En la reunió del Comitè Permanent que va tenir lloc a Winchester, l'11 i 12 de juny de 1990, es va acordar sota la responsabilitat del *land* de Baden-Württemberg, la formulació d'una moció sobre la participació institucional del nivell regional en el procés de presa de decisió de la Comunitat Europea, amb l'objectiu d'estudiar totes aquelles modificacions que es consideressin escassants a fi d'incloure-les als textos constitutius de la Comunitat Europea per augmentar la participació regional.

213. El difícil equilibri de forces en el si de l'ARE amb concepcions regionals diverses va provocar durant un temps una defensa de les regions poc concreta. En aquest ordre d'idees, mentre uns proposaven una representació més gran dels nivells regionals a les institucions europees, cas per exemple dels *länder* alemanys, Catalunya o Euskadi, altres, per contra, veien el perill que establir una competència regional més gran i en conseqüència minvar el paper de l'estat, podria anar en detriment de les regions més pobres.

Això no obstant, Carlo Bernini, en la reunió que va tenir lloc a Winchester, expressava l'esperit de l'organització amb una frase conciliadora: "los buques insignia del movimiento regional europeo no deben avanzar dejando atrás al resto de la flota". *Vid. El Correo Español, 13.6.1990*. Altra ment, aquesta idea d'augmentar les diferències entre regions pel fet d'atribuir un nombre més gran de competències a unes respecte a d'altres, es fa palesa també en la doctrina actual; així, *vid. Serignan, M.; "L'évolution des relations entre la CEE et les collectivités territoriales", Problèmes économiques, núm. 2151, 1989, pàg. 14-15.*

El model bàsic girava entorn de la modificació del Tractat de Roma des d'una òptica federal emparada pel principi de subsidiarietat; en concret, les propostes oscil·laven entre la creació de circumscripcions electorals al Parlament europeu que responguessin a l'articulació regional, la constitució d'un Senat europeu de representació regional i l'accés directe de les regions tant als òrgans de decisió com davant els tribunals europeus.

Els informes del grup de treball auspiciats pel *land* de Baden-Württemberg van derivar en la Resolució de 6 de setembre de 1990 on van quedar compreses totes aquestes qüestions que configuraven un model de representació regional a diferents nivells, tot i que posteriorment aquestes demandes van romandre escassament plasmades en el marc de la Unió Europea.

4.2.

Resolució aprovada pel Buró de l'ARE el 6 de setembre de 1990

a) Les 5 proposicions de la Resolució de 6 de setembre de 1990

El Buró de l'ARE es va reunir a Roma el 5 i 6 de setembre de 1990 amb la finalitat d'aprovar la I Resolució sobre la participació institucional del nivell regional en el procés de decisió de la Comunitat Europea. Aquesta Resolució, posteriorment, va ser sotmesa a la consideració de la III Assemblea General en la reunió celebrada a Estrasburg el 5 i 6 de desembre de 1990, on per unanimitat la va adoptar i la va trametre als dotze estats membres de la Comunitat Europea i a les institucions comunitàries, per tal que fos sotmesa a la Conferència de Caps d'Estat i de Govern dels països membres de la Comunitat Europea a Roma, el 13 i 14 de desembre de 1990.

Quant a la Resolució, aquesta s'articulava entorn de cinc proposicions, desglossades de la següent manera: principi de subsidiarietat, participació en el Consell de Ministres, dret d'apel·lació, eleccions al Parlament europeu, òrgan regional.

a) Principi de subsidiarietat

Es feia referència a una aplicació coherent d'aquest principi a

tots els nivells de govern en l'àmbit comunitari, països membres i regions.

b) Participació en el Consell de Ministres

A través d'aquest òrgan, s'establia la possibilitat de participació en el si d'aquest en aquells casos en què hagués de deliberar o hagués de decidir sobre matèries que afectessin a nivell nacional la competència exclusiva dels *länder*, les regions o les comunitats autònomes, o els seus interessos fonamentals.

c) Dret d'apel·lació

Es concedia la possibilitat de beneficiar-se d'un dret d'apel·lació propi contra decisions del Consell i de la Comissió.

d) Eleccions al Parlament europeu

Proposaven que l'elecció dels membres del Parlament europeu es formés en el marc de circumscripcions electorals regionals.

b) Òrgan regional

En funció dels principis establerts a la Resolució de 6 de setembre de 1990, l'ARE va proposar com a model d'òrgan regional, en primer lloc, la consideració que totes les regions pertanyents a la Comunitat Europea havien de tenir la possibilitat de participar, des de la fase inicial, en el procés de presa de decisions comunitàries. A aquest efecte, van assenyalar que el Consell consultiu no era suficient per a aquesta finalitat, per la qual cosa, en una primera etapa, caldria crear un *Consell consultiu de les regions* sota la forma d'una institució comunitària independent, en la qual totes les regions tindrien un escó i un vot.

Per això, es va proposar la creació d'un Comitè que estigués format únicament per regions, i que eludís la participació de les col·lectivitats locals.²¹⁴ Al mateix temps sol·licitaven un sistema representatiu equiparable amb el sistema de la pròpia

214. Amb relació als problemes que fins en aquell moment anaven sorgint amb les col·lectivitats locals i que no semblaven tenir més solució que la de crear organismes distints.

ONG. A mig termini, consideraven que s'hauria de tenir en compte, en el marc de la Unió Europea, la creació d'una *Cambrà regional* en la qual les decisions solament poguessin ser adoptades per una majoria qualificada. En últim extrem, van suggerir d'establir un sistema pel qual es modificaven alguns dels articles del Tractat CEE, de forma que es pogués preveure el sistema assenyalat.

4.3.

El Comitè de les Regions

a) *Composició i funcionament*

El Tractat de la Unió Europea va ser adoptat pels caps d'Estat i de Govern dels dotze països membres de la Comunitat Europea l'11 de desembre de 1991 i fou signat a Maastricht el 7 de febrer de 1992. Després de la firma i posterior entrada en vigor, s'ha obert un període incert de conseqüències encara ara impensables, pel que fa a la creació del Comitè de les Regions i a la valoració futura del seu funcionament, a més a més de tenir en compte la propera Conferència intergovernamental de 1996.

En l'esmentat Tractat (TUE),²¹⁵ es va preveure la creació d'un *Comitè de les Regions*, definit en els arts. 198.A/198.B/198.C (Capítol 4). La primera característica que pot induir a error és la seva pròpia denominació, "Comitè de les Regions", ja que del seu articulat es desprèn que està compost tant per representants de col·lectivitats regionals com per col·lectivitats locals. En aquest aspecte, les propostes presentades per l'ARE no han tingut resposta en el TUE, per la qual cosa inicialment es presenten dubtes entorn de la possible equiparació dels problemes que plantejava la composició del Consell consultiu dels ens regionals i locals respecte a l'actual Comitè de les Regions. D'altra banda, el nombre de membres tampoc no s'identifica amb els proposats per l'ARE, que establia un vot per regió.

El Comitè té naturalesa consultiva, i pot ser consultat pel Con-

215. D'ara endavant, TUE.

sell o per la Comissió.²¹⁶ Igualment, l'entrada en funcionament d'aquest Comitè ha suposat la finalització del Consell consultiu dels ens regionals i locals.²¹⁷

b) *Actuació de l'ARE respecte al Comitè de les Regions*

Atenent a les circumstàncies que van propiciar la constitució del Comitè de les Regions i que en gran mesura van ser fruit del tarannà de l'ARE d'ençà de la seva constitució,²¹⁸ es van perfilar inicialment dues postures encapçalades pel Consell de Municipis i Regions d'Europa (CRPM), en el sentit de mostrar-se favorables a un equilibri de forces entre ens locals i regions en el si del futur Comitè i per la de l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE), on les primeres manifestacions sol·licitaven que el Comitè estigués compost exclusivament per representants regionals, o si s'escau, per representants locals situats en el nivell immediatament inferior de l'estat Central mentre no existissin regions en un estat membre.²¹⁹

Es tracta, per tant, d'una de les primeres divergències d'interpretació resultants de la relació ambigua de l'art. 198 A del TUE, que estableix literalment el següent: "Es crearà un comitè compost per representants dels ens regionals i locals, denominat «Comitè de les Regions»". El terme escollit per designar el citat comitè ha donat peu a incentivar les aspiracions del movi-

216. A diferència de l'anterior Consell Consultiu, que solament podia ser consultat per la Comissió.

217. L'entrada en funcionament del Comitè va tenir lloc el 9 de març de 1994, sota la presidència del candidat regional Jaques Blanc. Pascual Maragall, per la seva banda, ocuparà aquest càrrec dins de dos anys, fruit del pacte subscrit entre els grups socialista i popular europeus i amb el recolzament de l'ARE. *Vid.* "Municipios y regiones, una convivencia difícil", *BANDO (Revista del Ministerio para las Administraciones Públicas)*, núm. 25, març/abril 1994, pàg. 16-19.

218. Per a més detalls, *vid.* Du Granrut, C.; *Europe, le temps des régions, Collection décentralisation et développement local*, LGDJ, París, 1994, pàg. 1985.

219. *Resolución de la Asamblea de las regiones de Europa (ARE) sobre los resultados del Consejo Europeo del 9 y 10 de diciembre de 1991 en Maastricht*, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

ment regional en general, i és l'ARE una de les organitzacions que més ha treballat en aquest sentit.²²⁰

De tota manera, diverses són les objeccions que es presenten de l'enunciat transcrit: en primer lloc, el títol *de les regions*, malgrat la interpretació inicial pretesa per l'ARE, no presenta dubte quant a la seva representació per ens locals i regionals,²²¹ amb la qual cosa part de la doctrina ha assenyalat que hauria estat preferible una altra denominació que englobés també els ens locals, tipus "Comitè de les regions i dels ens locals".²²²

Igualment, la composició del Comitè ha esdevingut un dels principals problemes per resoldre; el seu precedent, el Consell consultiu, estava compost per un nombre igual de representants locals i regionals, és a dir, 21 cadascun, elegits sota la proposta comuna de l'ARE, la IULA i el CCRE. Actualment, sobre la base de l'art. 198 A del TUE, s'estableix que els representants locals i regionals hauran de ser nomenats pel Consell, a proposta dels respectius estats membres.

Aquest nomenament comporta una sèrie de consideracions: en primer lloc, el fet que els membres siguin elegits pels estats a diferència de l'anterior Consell consultiu suposa desacreditar, en certa manera, la tasca realitzada fins ara per diverses ONG per globalitzar el conjunt dels interessos regionals o locals, de tal manera que ni tan sols es preveu informar les respectives organitzacions.

En segon lloc, el fet que cada estat membre no tingui el mateix nivell territorial pot provocar problemes quant als procediments de nomenament; les disposicions del tractat deixen als

220. En diverses resolucions, l'ARE ha fet constar la necessitat que se la consideri com a representant política de les regions europees. *Vid.*, entre d'altres, *Memorandum sobre el papel de las regiones y su participación en los procesos de decisión comunitarios*, 4 de febrer de 1992.

221. Tal com es dedueix del propi art. 198 A del TUE.

222. Així, el títol adoptat pel seu immediat precedent el "Consell consultiu dels ens regionals i locals" s'apropava millor a aquesta idea. *Vid.* Aykac, A.; "Le Traité de Maastricht, le Comité des Régions: Pour le meilleur ou pour le pire?", *Régions d'Europe*, núm. 6, 1992, pàg. 328.

estats membres la iniciativa de nomenar les autoritats locals i regionals. Així, un estat federal pot nomenar un ens local en lloc d'un de regional, precisament perquè segons les disposicions del tractat no es preveuen dos grups diferents, sinó tan sols s'estableix que estarà compost per 189 membres, assignant a cada estat un nombre determinat de representants sense seguir cap tipus de criteri respecte a la distribució interna entre els ens locals i regionals.²²³

Des d'un punt de vista estratègic–polític, l'elecció per unanimitat també pot afegir encara més problemes, ja que cada estat no podrà actuar per ell mateix, sinó que haurà de tenir present l'elecció que realitzin els altres estats, amb la qual cosa es propicia la influència que poden exercir els estats en el Comitè de les Regions; el fet positiu, però, respecte al Consell consultiu, és que el nombre de representants quadruplica l'anterior.

D'altra banda, l'ARE, atenint–se al principi de subsidiarietat, assenyala que aquest imposa una obligació jurídica, per la qual cosa sol·licita que el paper que hagi de desenvolupar en el futur el Comitè de les Regions tingui una rellevància més gran per tal d'assolir, amb la seva participació, un acord interinstitucional entre els òrgans comunitaris, a fi de desenvolupar l'esmentat principi.²²⁴

Respecte a l'organització interna, amb anterioritat el Consell consultiu havia sol·licitat, sense aconseguir–ho, l'elaboració del seu propi reglament intern, que estava fixat per la decisió de la Comissió que el creava. En canvi, el Comitè de les Regions està facultat per establir el seu propi reglament intern

223. Així, aquesta disposició pot contribuir a fer que el concepte de regió sigui encara més complex en atenció a la falta de rigor per contemplar la distribució regional en els estats membres. J. L. de Castro es pronunciava en els següents termes: “*se ha estipulado un reparto por estados según una racionalidad estatal, sin tener en cuenta la fragmentación regional interna, lo que puede originar algunas dificultades a la hora de realizar la asignación de los miembros; sobre todo en aquellos estados en los que concurran mayor número de regiones que de puestos asignados*”, *op. cit.*, pàg. 545-546.

224. *Vid. ARE; Resolución sobre la aplicación del principio de subsidiariedad en la Comunidad Europea*, Bonn, 22 de gener de 1993.

amb l'aprovació per unanimitat del Consell.²²⁵ Aquest avantatge respecte a l'altre sistema resta feble, atès que a la pràctica el Consell pot rebutjar el reglament si no s'adapta a les seves exigències, fet que subordina una altra vegada la capacitat de les regions amb relació als estats.

D'altra banda, respecte a les matèries que han de ser objecte de consulta, l'art. 198 C del TUE contempla l'obligatorietat de consultar aquest òrgan pel Consell i per la Comissió en aquells supòsits establerts en l'esmentat tractat de la següent manera: adopció de mesures de foment en matèria d'educació,²²⁶ de cultura²²⁷ i de protecció de la salut,²²⁸ adopció d'orientacions i de projectes previstos en l'art. 129.C quant a l'establiment i al desenvolupament de xarxes transeuropees en els sectors de les infraestructures de transports, de telecomunicacions i de l'energia,²²⁹ adopció d'accions específiques al marge dels fons de finalitat estructural quant a l'objectiu de reforçar la cohesió econòmica i social,²³⁰ determinació de les funcions, els objectius prioritaris i l'organització dels fons amb finalitat estructural com també de les normes generals aplicables als esmentats fons i de les disposicions necessàries per garantir la seva eficàcia i la coordinació entre si i amb els altres instruments financers existents²³¹ i la presa de decisions d'aplicació relatives al FEDER.²³²

225. Art. 198 B del TUE. El reglament intern del Comitè de les Regions va ser aprovat pel Consell de la Unió Europea el 25 de maig de 1994, DOCE 27.5.94. N.º L 132/49.

226. Art. 126.4 del TUE.

227. Art. 128.5 del TUE.

228. Art. 129.4 del TUE.

229. Art. 129. D del TUE.

230. Art. 130 del TUE.

231. Art. 130. D del TUE.

232. Art. 1309. E del TUE.

A més a més dels casos de consulta preceptiva, l'esmentat art. 198 C preveu que el Comitè sigui consultat en qualsevol cas en què una de les dues institucions –el Consell i la Comissió– ho considerin adient. Igualment, preveu que quan el Comitè Econòmic i Social sigui consultat, les esmentades institucions informaran el Comitè, i ell mateix podrà emetre un dictamen sobre el tema quan consideri que hi ha interessos regionals específics en joc; i, a part, contempla la possibilitat que el Comitè emeti un dictamen per pròpia iniciativa quan ho consideri escaient.²³³

Igualment, és una institució que deté un dret d'iniciativa propi, a més a més d'un dret d'elecció respecte al seu reglament intern, com també el dret a reunir-se cada cop que ho estimi adient. Per tant, encara que no sigui de consulta obligatòria, els representants regionals i locals que anteriorment establien contactes amb la Comissió esdevindran avui dia legalment consultats pel Consell i podran publicar les seves resolucions.²³⁴

Globalitzant l'exposat abans, el Comitè de les Regions suposa atènyer una de les aspiracions més grans del moviment regional atès que per primera vegada es reconeix als poders locals i regionals una participació oficial establerta pel TUE,²³⁵ mentre sigui de difícil realització un veritable Senat regional; encara ara, en el si de l'ARE es delibera entorn de la possibilitat que el Comitè de les Regions esdevingui en el futur la desitjada Cambra regional.²³⁶

De tota manera, els antics problemes s'arrosseguen sense eventuais solucions, ja que continuen agrupant-se en el mateix si

233. Per a més detalls, *vid.* Gordon, A.; "El Comité de las Regiones: una nueva creación del Tratado de Maastricht", *Noticias CEE*, núm. 99, 1993.

234. Art. 41 del Reglament intern del Comitè de les Regions.

235. Entorn d'aquesta idea, *vid.* Trujillo, R.; "Reflexiones sobre las oficinas de las comunidades autónomas en el seno de la Unión Europea y papel que han de jugar las CCAA en la Europa nacida en Maastricht", *Revista de Estudios Europeos*, núm. 9, 1995, pàg. 107-108.

236. Durant una Conferència celebrada a Barcelona, el 3 de març de 1994, J. Raffarin, membre del Buró de l'ARE, postulava entorn d'aquesta idea; quant al Comitè de les Regions, encara ara és una incògnita amb un ampli marge de possibilitats.

en representants locals i regionals amb totes les dificultats que això ha comportat tant en el Consell Consultiu com en l'anterior Comitè Consultiu creat el 1977, sense que, d'altra banda, sembli que hi hagi indicis de modificar aquest plantejament. Això permet amb certa facilitat pensar que les posicions conjuntes que es poden adoptar en el seu si resten malauradament, en certa mesura, afeblides.

Davant d'aquest estat de coses, el Comitè de les Regions hauria d'utilitzar el seu àmbit d'influència en tots aquells aspectes que permet el TUE i impulsar un enteniment més gran entre les diferents organitzacions de poders locals i regionals, particularment l'ARE, atès que en el seu si engloba tant regions com organitzacions interregionals europees, a fi d'aspirar a quotes competencials més importants.

c) *Actuació de l'ARE respecte al Comitè de les Regions en vistes a la propera Conferència intergovernamental de 1996*

Segons l'art. N del Tractat de Maastricht, s'ha previst la convocatòria d'una conferència intergovernamental el 1996, que contemplarà la modificació d'algunes de les seves disposicions. En el marc d'aquesta conferència i respecte a una eventual reconfiguració de l'actual Comitè de les Regions, aquest ha elaborat un *Dictamen sobre la revisió del Tractat de la Unió Europea*²³⁷ on es perfila el punt de partença que mantindrà l'esmentat Comitè i que pot englobar-se de la següent manera:²³⁸

a) Principi de subsidiarietat, segons el qual el Comitè entén que l'art. 3 B del Tractat de la CE hauria d'esmentar expressament les regions i els ens locals.²³⁹

b) Sistema de recursos davant el Tribunal de justícia contra els

237. Comité de las Regiones; *Dictamen sobre la Revisión del Tratado de la Unión Europea*, Brussel·les, 20-21 d'abril de 1995.

238. Aquest dictamen constitueix un informe provisional en el qual es defineixen les orientacions del Comitè fins a la data.

239. De manera que la redacció del segon paràgraf de l'art. 3 B hauria de ser la següent:

actes de les institucions; es demana una legitimació activa al Comitè i a les regions dotades de poders legislatius en el recurs de nul·litat i de carència.

c) Comitè de les Regions. Es demana autonomia administrativa i financera respecte al Consell Econòmic i Social, com també poder elaborar el reglament intern sense necessitat que sigui aprovat pel Consell de la Unió Europea. Pel que fa a la primera de les peticions presentades, l'ARE en les seves darreres resolucions també l'ha esmentada en línies semblants.²⁴⁰

Igualment, en el dictamen es demana que els representants dels ens locals i regionals siguin designats per les col·lectivitats a les quals representen.²⁴¹ En aquest punt, és important valorar el paper que tindria l'ARE, en el sentit que no s'allunya de les peticions que havien sol·licitat el 1992, però que, en canvi, no deixa cap iniciativa a l'ARE –tal com s'havia previst en l'anterior Consell Consultiu– pel que fa a la designació de representants. Si això suposa, en efecte, un minvament quant a la seva capacitat d'influir en el si del Comitè de les Regions, i més tenint en compte que en el Reglament in-

“La Comunidad intervendrá conforme al principio de subsidiaridad, sólo en la medida en que los objetivos de la acción pretendida no puedan ser alcanzados de manera suficiente por los estados miembros, las colectividades regionales y locales dotadas de competencia según el derecho interno de los estados miembros.” Dictamen sobre la revisión del Tratado de la Unión Europea, Brusel·les, 20-21 d'abril de 1995. Altrament, es pot consultar respecte a aquesta visió del principi de subsidiarietat: Fraga Iribarne i Gebauer (ponents); el *Dictamen complementario de la Comisión de Desarrollo Regional, Desarrollo Económico y Hacienda Local y Regional sobre “La aplicación del principio de subsidiaridad en la Unión Europea”*, inclòs en el *Dictamen sobre la revisión del Tratado de la Unión Europea*, Brusel·les, 20-21 d'abril de 1995.

240. *Déclaration finale de la XIème Assemblée Generale de l'Assemblée des Regions d'Europe*, Estrasburg, 1-2 de desembre de 1994, punt. 29.

241. Així, es demana que sigui modificat el primer paràgraf de l'art. 198 A del Tractat CE: *“Se crea un comité de carácter consultivo compuesto por representantes designados a propuesta de las regiones y entes locales, que tengan un mandato electivo o que respondan políticamente ante una asamblea elegida por sufragio universal directo, denominado en lo sucesivo «Comité de las Regiones»”*. Punt 5è de la Resolució inclosa en el *Dictamen sobre la revisión del Tratado de la Unión Europea*, Brusel·les, 20-21 d'abril de 1995.

tern tampoc no consta una eventual intervenció, sí que, en canvi, es continuen tenint presents les resolucions que elabora l'ARE en temes que recauen en la competència del Comitè i que són esmentades, tanmateix, en alguns dictàmens elaborats per aquest.²⁴² De fet, aquesta al·lusió a les resolucions de l'ARE pot ser simptomàtica de les diferències existents entre les col·lectivitats que precisen una resposta pròpiament –regional o local–, atès que el Comitè no sembla encara satisfer les demandes d'unes i altres.²⁴³ Mentre aquestes peticions no siguin correspostes, l'ARE pot servir d'òrgan de reflexió i d'estudi “paral·lel”, on es defineixin les necessitats *sui generis* de les regions.

Una altra de les peticions esmentades en el Dictamen del Comitè de les Regions és que la consulta s'ampliï també al Parlament europeu, i que també s'estengui l'obligatorietat d'aquestes consultes a aquelles polítiques comunitàries que en els estats membres siguin gestionades per les regions o pels ens locals. En aquest sentit, un dels punts interessants és la sol·licitud que s'obligui les institucions a motivar la seva decisió al Comitè de Regions, en cas de no seguir-se les recomanacions contingudes en el dictamen. De seguir-se aquest pas, suposaria, cosa que en aquests moments sembla insuficient, no només acceptar la realitat regional en el marc de la Unió Europea, sinó també comptar amb les regions, alhora que permetre un espai d'anàlisi i de maduració enfront de la negativa de les disposicions contingudes en els dictàmens del Comitè de les Regions.

D'altra banda, quant a les polítiques de la Unió, el Comitè entén que s'hauria d'inscriure en el tractat l'ordenació del territori i la promoció de la cooperació transfronterera i interterritorial entre les regions i els ens locals. De tota manera, no seria innecessari reiterar en aquest punt sobre la idea de definir els termes i els àmbits de la cooperació transfronterera i interterri-

242. A títol orientatiu, el Dictamen esmentat anomena tant les resolucions de l'Assemblea de Regions d'Europa de 6 de setembre de 1990 i de 22 de gener de 1993 com la del Consell de Municipis i Regions d'Europa de 3 de desembre de 1992.

243. A part de tenir en compte les incongruències derivades del mode de designació dels membres del Comitè de les Regions.

torial enfront d'altres demandes que recauen en àmbits que no són precisament clars i que afecten una eventual capacitat internacional de les regions.

Altrament, sobta que no hi hagi en l'esmentat Dictamen cap referència a la modificació del títol *Comitè de les Regions*, tipus «Comitè de les Regions i Ens Locals», que tot i que sembla purament una qüestió formal, ajudaria a comprendre la realitat de les col·lectivitats territorials i no a confondre si s'escau, encara més, els propis conceptes de regió, ens locals, a no ser que per regió s'entenguessin totes les col·lectivitats (independentment de les seves competències a nivell intern) la qual cosa no ha estat la noció que s'ha entès fins ara ni en l'àmbit comunitari,²⁴⁴ ni per la pròpia ARE.²⁴⁵

Davant d'aquestes peticions del Comitè de les Regions confrontades amb les mancances que encara resten sense resposta, l'ARE pot jugar un paper important conciliant les propostes de les regions en un fòrum propi; de fet, com ja s'ha fet palès, tot i que sembla existir la intenció d'enfortir el tàndem –ens locals i regionals– enfront d'altres demandes que necessiten aquest bon enteniment, no significa que no hi hagi una diversitat d'interessos i de naturalesa entre aquests dos tipus de col·lectivitats territorials. Això es manifesta amb el manteniment d'una ONG com l'ARE que aquest any ha fet deu anys de la seva existència; l'experiència assolida durant aquest temps i el seu paper promotor dels interessos regionals a Europa esdevenen prototipus d'una sèrie de nous protagonistes en l'escena internacional que bàsicament topen amb la manca d'ubicació jurídica d'aquesta pràctica que a poc a poc es va fent camí i que requereix una nova orientació que contempli cara a cara aquest fenomen.

244. Entorn d'aquesta idea, *vid.* Vaucher, M.; "Réalité juridique de la notion de région communautaire", *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, núm. 30(4), 1994, pàg. 525 i ss.

245. Sobta igualment que en les darreres resolucions de l'ARE no hi hagi cap sol·licitud de modificar el títol *Comitè de les Regions*, tenint en compte la defensa que s'ha fet des dels inicis del concepte de regió segons l'art. 3 dels estatuts de l'organització que propicia la diferenciació ens regionals-ens locals.

5.

Accions empreses per l'ARE en el procés d'obertura dels països de l'Est

5.1.

L'obertura de les regions de l'Est en el procés de construcció europea

En el decurs de les reunions celebrades per l'ARE des que es va crear, s'ha insistit en la necessitat de potenciar la idea de *consciència regional* com una idea forta a Europa vinculada, d'una banda, a l'obertura dels països de l'Est en vies de democratització i de l'altra a la creació d'un Senat que reunís totes les regions d'Europa. De fet, s'associava l'Acta final d'Hèlsinki de 1975, en la qual es reconeixia el dret dels pobles a elegir i desenvolupar lliurement el seu sistema polític, social, econòmic i cultural amb la possibilitat que tenien les regions per desenvolupar-se plenament sense haver d'estar subjectes a aquelles matèries que els governs centrals rebutjaven, per tal d'instituir una confederació que englobés totes les regions europees.²⁴⁶

En efecte, després dels esdeveniments ocorreguts a Europa Oriental a final de la dècada dels 80, es plantejava la incògnita relativa a la dimensió i l'abast d'aquests en el marc del procés de participació de les regions a la construcció europea.²⁴⁷ En altres termes, Lachat, president aleshores del cantó del Jura, al·ludia al fet que no importava quina fos la denominació, regió, república, província, comtat, land o cantó, sinó que el rellevant era que la regió representés l'esglaó descentralitzat de poder susceptible de

246. El dret dels pobles a determinar el seu estatut polític, sense ingerència exterior tal com es desprenia de l'Acta final d'Hèlsinki, servia de recolzament i fonament per incentivar la idea de "consciència regional a Europa". *Vid.* Anselme, B.; "L'autonomie régionale a l'échelle du continent européen", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 18-21.

247. En la Declaració de Viena de 1989 es contempen des d'una òptica regionalista els esdeveniments transcorreguts a l'Europa de l'Est i a l'Europa Central, incidint en la idea que aquesta evolució en cert sentit s'havia vist accelerada pels contactes bilaterals interregionals, i sobretot, per l'experiència de les organitzacions d'aquesta índole. Tanmateix, autors com Stumann consideraven que la decisió de convidar totes les regions de l'Est i de l'Oest als III Estats Generals podia considerar-se com una primera etapa encami-

respondre millor a les necessitats socials i, en conseqüència, calia plantejar-se quina tasca podia desenvolupar l'ARE com a institució que englobés el conjunt de les regions europees.²⁴⁸

Altrament, els membres de l'ARE consideraven que aquesta podia contribuir a la creació d'un Senat de regions europees pensat com la solució més ràpida per superar les dificultats que impediien l'apropament entre els estats Orientals i Occidentals i permetre, així, l'acceleració de la construcció de la també anomenada *maison européenne commune*.²⁴⁹

Posteriorment, totes aquestes iniciatives tendents a incloure les regions de l'Est en l'organització van desembocar en diverses resolucions i actuacions que directament o indirectament afectaven la seva integració a l'Europa occidental. En particular, les activitats realitzades per l'ARE han anat molt en paral·lel amb els esdeveniments històrics que s'han anat succeint al llarg dels últims cinc anys.²⁵⁰

Inicialment, com s'ha exposat *supra*, en el marc dels III Estats Generals es va aprovar, a fi de satisfer els objectius previstos en la Declaració de Viena, la modificació dels estatuts i així permetre l'entrada d'aquelles regions,²⁵¹ situades a l'Est d'Europa

nada al desenvolupament de noves estructures globals europees. *Vid.* "Les régions d'Europe: Entre Regionalisation et Regionalisme", a *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 214.

248. Lachat, F.; "La construction européenne repose dans les mains régionales", a *Regions d'Europe*, núm. 3, 1991, pàg. 42-43.

249. Terme difós per M. Gorgacov en un discurs pronunciat al Consell d'Europa el 6 de juliol de 1989, *vid.* Suinen, Ph.; *op. cit.*, pàg. 18. Jardim, A. J. "Un Senat des régions d'Europe", a *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 12.

250. La qual cosa és comprensible, atenint-nos a les circumstàncies històrico-polítiques que s'han estat suscitant de manera vertiginosa: per exemple, les repúbliques de l'extinta Iugoslàvia, Eslovènia i Croàcia, que inicialment van ser de les primeres a adherir-se a l'ARE i que, al poc temps de pertànyer-hi, van passar a tenir la consideració d'estats independents.

251. Regió definida conforme al marc previst en els estatuts, és a dir, col·lectivitats territorials que disposen d'una representació situada immediatament per sota del nivell del poder central (art. 3.2). Des d'aquesta òptica, podrien encaixar, per exemple, col·lectivitats territorials de Polònia, Hongria, Romania, Rússia o Ucraïna.

que volguessin pertànyer a l'ARE. En aquest vessant, la modificació va consistir a incorporar, a part de les dues categories de membres de l'ARE, les organitzacions interregionals fundadores i les regions membres de la Comunitat Europea i del Consell d'Europa, els anomenats membres associats.²⁵²

Tanmateix, quant a l'estructura de funcionament de l'organització, es van haver de modificar els plantejaments inicials dels grups de treball, que no preveïen originàriament la temàtica de les regions d'Europa central i oriental.²⁵³ En canvi, avui dia, en el si de la Comissió IV –CSCE, Europa Central i Oriental, regions no europees–, participen normalment en el Comitè de Seguiment Est–Oest, creat amb aquesta finalitat.²⁵⁴

Així, doncs, l'actuació de l'ARE en els últims temps s'ha vingut centrant en la conjuntura sorgida pels esdeveniments desencadenats a l'antiga ex–Iugoslàvia i en la problemàtica que suposa la multiplicitat cultural a Europa i la protecció de les minories. Diverses han estat les resolucions mantingudes per l'organització a fi d'exhortar les parts contendents a la finalització de la

252. La figura del membre associat era una categoria intermèdia que concedia dret a veu però no a vot, prevista pels estats que es trobaven en processos de democratització. Això no obstant, dels debats que es van promoure van destacar les intervencions d'alguns membres de l'ARE, com els representants de les regions de la República Federal d'Alemanya, les quals consideraven que directament havien de formar-ne part de ple dret, mentre algunes altres, com els representants regionals francesos, es van oposar a aquesta proposta per entendre que es tractava de països encara en procés democratitzador. Posteriorment, cal assenyalar que algunes d'aquestes regions han passat a ser membres de ple dret de l'ARE, per exemple algunes regions de l'antiga Alemanya de l'Est o, per contra, han deixat de ser membres per esdevenir estats, com el cas d'Eslovènia.

253. Prèviament, alguns dels grups de treball de l'ARE havien tractat esporàdicament aquesta temàtica, en particular el núm. 3 —L'Europa dels joves—, el núm. 4 —Regions i cultura— i el núm. 7 —Establiments rurals i agricultura de muntanya—, amb relació a l'Alps-Adriàtica.

254. Les *Segones Trobades Internacionals Europees*, celebrades el febrer de 1990 van donar peu a la creació el març de 1990 del Comitè de Seguiment Est-Oest format per Baden-Württemberg, Catalunya, Friül-Venècia Júlia, Poznan, Geòrgia, Jura, Madeira, Roine-Alps, Eslovàquia, Eslovènia, Vas i Valònia. *Vid.* Peterman, Y.; "Le Comité du suivi Est-Oest, point de rencontre européen", *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990, pàg. 73-76.

guerra; i el Comitè de Seguiment Est–Oest ha esdevingut l'encarregat de coordinar les mesures d'ajuda humanitària.²⁵⁵

En primer lloc, Macedònia, Eslovènia i Sèrbia pel gener de 1990 n'eren membres associats, mentre que Montenegro i Croàcia, observadors permanents. El novembre de 1990 passen a ser-ne membres de ple dret Croàcia, Eslovènia, Macedònia i Sèrbia. El 1991 s'incorporen en qualitat de membres Bòsnia–Herzegovina i Montenegro. Posteriorment, després del resultat dels esdeveniments a l'ex–Iugoslàvia, durant 1992, Croàcia i Eslovènia van passar a ser estats independents, per la qual cosa van abandonar definitivament l'ARE.²⁵⁶

Aquesta situació oberta a considerables modificacions encara avui dia pendent de resoldre, està marcant certes iniciatives regionals en el si de l'ARE. D'una banda, se n'ha expulsat Sèrbia i Montenegro per la incompatibilitat de la seva conducta amb els estatuts de l'organització, en considerar–les les principals responsables de les violacions dels drets humans contra les dones i els infants a l'ex–Iugoslàvia.²⁵⁷

Tanmateix, l'organització segueix de prop l'evolució socio–política que s'està suscitant en aquests nous estats, ja que en haver–se adherit a l'ARE anteriorment havien mostrat un cert interès pel regionalisme.²⁵⁸ No és menys cert que quan encara formaven part de l'estat iugoslau mantenien contactes amb al-

255. Així, s'exhorta les regions a donar ajut humanitaria través de "*padrinazgos para hospitales y otras instituciones sociales o fomentando colaboraciones en diferentes ámbitos de la industria y la tecnología*". ARE; *Resolución de los IV Estados Generales de las Regiones de Europa acerca de la situación de la antigua Yugoslavia*, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

256. Tot i que a títol orientatiu, cal assenyalar que actualment Croàcia té una regió a l'ARE: Ístria.

257. Si bé es permet la seva reincorporació en el moment que participin activament en el procés de pau i cessin les violacions als drets humans. *Vid.* ARE; *Resolución sobre las violaciones de los derechos del hombre en la ex Yugoslavia*, Bonn, 22 de gener de 1993.

258. "*Destacando la oportunidad que se abre a estos estados para la implantación de un verdadero nivel regional dotado de competencias y medios propios*". ARE; *Resolución del Grupo de Trabajo sobre los criterios de adhesión*, Bonn, 22 de gener de 1993.

tres regions,²⁵⁹ factors que denoten l'element regional abans fins i tot que s'iniciés el procés més gran d'obertura en els països del Centre i de l'Est d'Europa. A més, l'ARE actualment preveu la possibilitat que les reagrupacions de regions pertanyents a un mateix estat²⁶⁰ puguin ser membres actius de l'organització, i permetre així facilitats més grans per a la incorporació de noves regions en aquesta.²⁶¹

D'altra banda, l'actitud mostrada per alguns d'aquests estats per prosseguir les relacions amb l'ARE,²⁶² ajuda a reflexionar no solament entorn de l'aportació regional com un element estabilitzador entre les relacions Est-Oest, sinó també respecte al paper que pot desenvolupar l'ARE en un futur mediat com una estructura permeable que possibiliti la regionalització d'Europa sense grans convulsions com les actualment esdevingudes.²⁶³

Tanmateix, quant a la multiplicitat cultural i la protecció de les minories, l'organització entén que les regions haurien d'osten-

259. Per exemple, Eslovènia mantenia contactes de caràcter bilateral amb Baviera, Bielorússia, la província xinesa de Szechwan o Catalunya. En canvi, la cooperació multilateral es desenvolupava a través de l'Alps-Adriàtica; i va esdevenir, aquesta última, l'organització interregional que més oportunitats havia disposat per a aquella. *Vid.* ARE; *Les régions frontalières et l'intégration européenne...*, *op. cit.*, pàg. 37-38.

260. Possibilitat indicada, en certa manera, per aquelles regions instituïdes recentment que necessiten reagrupar-se per obtenir elevats resultats i oportunitats en el si de l'ARE integrada per altres regions amb molta més tradició.

261. Art. 3.2 dels estatuts.

262. Així, el Ministre d'Assumptes Exteriors d'Eslovènia assenyalava: "*Quel que soit son futur statut juridique international, la Slovénie continuera de participer activement aux institutions régionales européennes conformément à l'orientation pragmatique de sa politique extérieure et, à l'avenir également, le régionalisme restera une des composantes de son activité internationale. En Europe, le régionalisme s'est développé conformément au processus de démocratisation à l'intérieur de chaque état national et d'une plus large communauté internationale*". Rupel, D.; "La détermination pour coopérer", *Régions d'Europe*, núm. 3, 1991, pàg. 152.

263. "*Hacen una llamada a todas las partes de la antigua Yugoslavia, para que renuncien al uso de la fuerza y se declara dispuesta en esta parte de Europa, a participar en la reconstrucción y en el establecimiento de instituciones pluralistas y democráticas*", *Declaración final*, Sitges-Catalunya, 2 i 3 de desembre de 1993.

tar la competència primària per promoure la multiplicitat regional i per això consideren adients els sistemes federals que concedeixen una àmplia sobirania cultural a les regions;²⁶⁴ a més, per facilitar el diàleg amb altres cultures, es comprometen a intensificar la cooperació transfronterera de caràcter cultural.²⁶⁵ D'aquesta manera, s'ha creat una xarxa de *comunicació cultural interregional*, sota la responsabilitat de l'ARE, a fi de desenvolupar programes d'intercanvi intercultural entre els departaments de cultura de les regions.²⁶⁶

Igualment, el desaparegut CEDRE havia realitzat estudis en diverses ocasions al voltant del desenvolupament econòmic i les perspectives de cooperació amb les regions occidentals en un intent més d'incentivar la integració d'aquestes regions.²⁶⁷

5.2.

La cooperació transfronterera com a motor d'integració de les regions de l'Europa de l'Est

Inicialment, es partia de la idea que la cooperació transfronterera de caràcter regional podia desenvolupar una funció estabilitzadora respecte a la situació conflictiva de l'Europa Central i Oriental. No per casualitat l'exemple pres per algunes organitzacions interregionals, com l'Alps-Adriàtica, integrada

264. Raons per les quals es considera necessari afavorir el desenvolupament d'estructures federals. *Vid.* ARE (Grup de Treball IV).; *Resolución sobre el papel de las Regiones en lo que se refiere a la garantía de la multiplicidad cultural en Europa y a la protección de minorías*, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

265. Ja que entenen que els conceptes i les accions polítiques que tenen com a base la realització de la homogeneïtat cultural, i intenten així justificar l'exclusió o l'expulsió de minories, violen els drets humans generals i els drets de les minories. *Vid.* ARE. (Grup de treball); *Resolución sobre el papel de las regiones en lo que se refiere...*, op. cit.

266. *Ibidem.*

267. Per exemple, l'octubre de 1990, el CEDRE va participar a la ciutat de Budapest en un simposi organitzat per la Comunitat Europea relatiu a les qüestions transcrites. Pel novembre del mateix any, a Hongria es va tractar d'organitzar sistemes de cooperació Est-Oest, entre les empreses i les administracions descentralitzades. *Vid.* Robert, J.: "Les activités du Centre Européen du Développement Régional (CEDRE)", op. cit., pàg. 52.

per regions de l'Europa Central, suposaven el punt de partença per desenvolupar una cooperació interregional transfronterera entre països "socialistes" i països "capitalistes".²⁶⁸

Més enllà fins i tot d'aquesta idea, el Comitè de Seguiment Est-Oest proposava que les regions o les comunitats de treball transfrontereres²⁶⁹ fossin els estats federals de la futura Europa.²⁷⁰ En efecte, si bé sembla excessivament aventurada aquesta reflexió, en canvi no és rebutjable el valor que té la cooperació transfronterera portada a terme durant bastants anys amb les regions de l'Est. Fins i tot, els considerables obstacles que comporta el fet d'estar subjectes a àmbits competencials restringits a l'exterior, la cooperació entre aquestes s'ha desenvolupat sense massa dificultats que no fossin les limitacions assenyalades, situacions que, fins i tot, no poden extrapolar-se a les relacions interestatals mantingudes en general amb els països de l'Est.

Altrament, seria més fàcil cercar altres mitjans de solució a curt termini i més factibles que haver de projectar una Europa futura formada per comunitats de treball. En l'actualitat, el Consell d'Europa podria ser el canal idoni, a través de l'actual CPLRE, perquè aquestes regions poguessin participar en el si d'una organització internacional i, fins i tot, buscant-se els mecanismes adients, podrien integrar-se abans que els seus respectius estats s'hi adhereixin formalment.²⁷¹

Igualment, caldria adaptar els instruments internacionals de

268. Sobre això, *vid.* Devetak, S.: "Régionalisme de nouvelles perspectives dans la réalité politique actuelle en Europe Centrale", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990, pàg. 222.

269. Tals com la COTRAO, Alps-Adriàtica, o Arge-Alps.

270. "l'ensemble des régions européennes, réunis au sein de l'ARE, se doivent d'accroître leur participation à cette institution afin d'en faire l'outil de la création d'une nouvelle Europe, une Europe fédérale dont les régions ou les communautés de travail transfrontalières seront les états fédérés", Lachat, F.: "Structures institutionnelles et relations internationales", a *La mise en place d'une structure fédérale ou décentralisée*, document de treball del Comitè de Seguiment Est-Oest, Bratislava, 16 de gener de 1992.

271. Devetak, S.; *op. cit.*, pàg. 226.

què disposa el Consell d'Europa en matèria de cooperació transfronterera, per exemple la Convenció marc de 1980, per incentivar-ne la integració,²⁷² solucions que, tot i així, estarien raonablement a l'abast de previsions futures, sobretot pel que fa a la iniciativa del Consell d'Europa per regular la cooperació desenvolupada per les regions pertanyents als estats membres, més enllà de les fronteres, a través del Projecte de Convenció sobre cooperació interterritorial.²⁷³

Tanmateix, en virtut del concepte de *regió* establert a l'art. 3 dels estatuts de l'ARE, s'ha fet possible acollir un bon nombre de regions de l'Europa Central i Oriental,²⁷⁴ cosa que els ha permès, d'una banda, participar en una organització de caràcter global i, de l'altra, aprofundir en la idea d'una Europa emmarcada sota estructures federals o regionalistes,²⁷⁵ al marge de divisions exclusivament basades en criteris ètnics.

Tots aquests factors, juntament amb els exposats abans, permeten, almenys, augurar un futur esperançador encara que lent, per a la seva integració en l'Europa futura.

272. *Ibidem.*

273. Projecte que permetria d'emparar, a través d'un instrument internacional, la cooperació amb regions dels països de l'Est.

274. A títol orientatiu, les regions de l'Europa Central i Oriental membres de l'ARE, el 1994, eren les següents:

Bulgària: Bács-Kiskun, Baranya, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Vas, Veszprém, Zala; (19).

Polònia: Bielsko-Biala, Jelenia Góra, Katowice, Konin, Kraków, Łódź, Olsztyn, Opole, Plock, Poznan, Rzeszów, Warszawa, Włocławek; (13).

Romania: Alba, Arad, Bistrita-Nasaud, Brail, Harghita, Hunedoara, Satu Mare, Timis; (8).

Rússia: Karelia, Leningrad, Moskva; (3).

Ucraïna: Odessa; (1).

ARE; *Lista de las regiones miembros*, Estrasburg, 1 de desembre de 1994.

275. Per exemple, per a una visió regionalista d'Eslovènia, *vid.* Kukar, S.: "La Politique Régionale en Slovénie, *Régions d'Europe*, núm. 7, 1993, pàg. 8-11.

Conclusions

La personalitat jurídica de l'ARE és determinada per la seva naturalesa privada: es tracta d'una associació que pot ser catalogada dins de les anomenades ONG tant pel que fa a la seva composició com pel seu règim jurídic intern i objectiu no lucratiu. Tot i així, no es pot obviar que la creació d'associacions regionals –i l'ARE n'és un exemple– constitueix una de les modalitats que poden presentar les activitats exteriors de les regions.

En aquest sentit, les dificultats es presenten quan s'ha de valorar quina és la regulació aplicable en el moment en què decideixen col·laborar dues o més regions pertanyents a diferents països. L'heterogeneïtat de règims jurídics establerts en els ordenaments estatals pel que fa a la capacitat exterior de les regions impossibilita un tractament comú en la matèria. Això provoca incerteses, en la mesura en què s'haurà d'analitzar cas per cas el contingut i l'abast d'aquesta col·laboració per determinar si aquelles han actuat d'acord amb el previst en el seu ordenament intern o si, per contra, s'han excedit: no és difícil imaginar que quan una regió decideix cooperar amb una altra que té més capacitat per actuar en el pla exterior tracti de buscar fórmules, a vegades forçades i àdhuc estrambòtiques, que li permetin d'assolir el mateix nivell d'acció que la regió amb més capacitat reconeguda pel seu dret intern. O al revés, regions que veuen reduïdes les seves possibilitats de realitzar activitats exteriors (permeses per l'ordenament estatal corresponent) perquè s'han de constrènyer a les poques o nul·les possibilitats d'altres regions per actuar en aquest pla.

Les dificultats són evidents i, a més a més, no es poden ignorar atès que la pràctica portada a terme mostra el constant increment de tota mena de col·laboracions entre regions perta-

nyents a diferents estats. Aquest problema es magnifica encara més si cal amb l'ARE –que constituiria una de les modalitats d'aquesta classe de cooperació– en el sentit d'aglutinar una gran majoria de les regions europees.

Per pal·liar els efectes que provoca aquesta situació, seria adient que els estats, mitjançant la conclusió de tractats–marc, harmonitzessin la regulació de la capacitat exterior de les regions. Malauradament, la manca de voluntat estatal per celebrar–los i fins i tot en el cas que s'hagi conclòs algun acord internacional que reguli aspectes concrets d'aquesta problemàtica com la Convenció de 1986, sobre el reconeixement de la personalitat jurídica de les ONG, els pocs estats que en van formar part, fa preveure que una solució homogènia es retardi indefinidament.

Altrament, l'ARE podria servir de fòrum per contribuir des del punt de vista jurídic a l'estudi del concepte de regió, i també de les conseqüències que implica agrupar col·lectivitats que sota el terme regió presenten considerables diferències pel que fa al nivell de competències que detenen en els respectius ordenaments estatals. En aquest sentit, els estatuts de l'ARE preconitzen una noció àmplia: col·lectivitats territorials existents en el nivell immediatament inferior al de l'estat central, que no es correspon amb el que preveuen en una gran part de les ordres internes, i de fet aquesta diversitat és la que provoca més crítiques pel que fa a la pròpia existència de l'associació.

A més a més, la noció de regió establerta en els estatuts se subordina, d'una banda, a la idea d'estat central, per la qual cosa no es pot defensar en el si de l'ARE una identitat autòctona i independent de la regió perquè el seu propi concepte es comprèn d'acord amb l'existència prèvia de l'estat. D'altra banda, qualsevol reflexió entorn de la regió estarà igualment supeditada al respecte a les constitucions i a la legislació interna dels estats pel que fa a la consecució dels objectius de l'associació, cosa que dificulta trobar un espai propi d'actuació en el pla exterior segons aquesta noció àmplia de regió.

Igualment, la invocació sistèmica de l'aplicació del principi de

subsidiarietat a tots els nivells ha estat una de les principals reivindicacions de l'ARE que ha tingut, per ara, un limitat efecte en la Unió Europea: un problema encara no resolt és la paradoxal resistència de les regions a un enfocament generós d'aquest principi respecte als municipis, fet que continua provocant un punt de fricció entre aquells i les regions.

Malgrat aquestes dificultats conceptuals, sí que es pot considerar que les accions empreses per l'ARE han tingut un cert valor en la mesura en què aquesta ha servit com a fòrum de debat, estrictament regional, propiciant tant la creació d'una cambra regional en el si del Congrés de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa com la creació del Comitè de Regions de la Comunitat Europea. Respecte a les fortes veus que, a vegades, s'han alçat objectant o negant la continuïtat de l'ARE, un cop creat el Comitè de les Regions i la Cambra de les Regions, s'ha de tenir en compte que l'ARE va ser un dels impulsors de la creació d'aquests organismes i, a més a més, els problemes que pateixen tots dos constitueixen un mirall de les qüestions conflictives que s'han manifestat des del seu inici en el si de l'ARE. Aquestes qüestions giren bàsicament entorn del concepte de regió i de la inclusió d'entitats en aquesta noció que no es consideren d'igual forma en els ordenaments estatals. En aquest sentit, l'ARE pot continuar essent aquest marc de reflexió i d'estudi que afavoreixi una solució a llarg termini respecte a aquest problema i ajudi a consolidar tots dos organismes. De fet, l'ARE va sorgir per una mancança del paper de les regions a Europa i precisament la necessitat d'omplir-la és la resposta a l'interrogant de la continuïtat d'aquesta en l'escena d'Europa.

Això comporta el que en termes sociològics s'anomena aprenentatge per difusió: les regions comparteixen l'experiència de les altres i, sobretot, aprenen les tècniques jurídiques –i si cal les maniobres polítiques possibles– per incrementar les seves competències, especialment en el vessant exterior. De tota manera, encara que potser respecte a les regions dels estats de l'Europa occidental l'ARE ja no tingui la rellevància política dels anys 1985-92, la seva tasca és igualment important per tal d'aconseguir una progressiva harmonització del fet regional en l'Europa central i oriental.

No obstant això, els avantatges que presenta l'ARE pel que fa a globalitzar pràcticament el conjunt de les regions, i en conseqüència llurs interessos, pot tornar-se en un inconvenient si aquelles no responen a aquesta realitat. L'ARE pot esdevenir un dels tubs d'assaig on es plasmi si la idea del moviment regional europeu és només això, una idea embolicada d'interessos no sempre regionalistes, o si realment fructifica en quelcom més tangible; en tot cas, la resposta la tenen les pròpies regions.

Bibliografia

Consell d'Europa

Rapport explicatif de la Convention européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des organisations internationales non-gouvernementales, Strasbourg, 1986.

Convention européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des organisations internationales non gouvernementales, Strasbourg, 24 d'abril de 1986.

Pinto; *Rapport sur les Régions au Conseil de l'Europe et la mise en place du Congrès des Pouvoirs Locaux et Régionaux de l'Europe*, a Assemblée Parlementaire, CdE.; Documents, Sessió de 1995 (30 gener - 3 febrer 1995), Doc. 7220.

Unió Europea

Tractat de la Unió Europea.; art. 198 A, 198 B, 198 C.

Comissió Europea; *Decisión de la Comisión de 24 de junio de 1988 relativa a la creación de un Consejo consultivo de los entes regionales y locales*, DOCE 6.9.88 núm. L 247\23.

Parlament Europeu; *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, (Document de travail sur la Conférence des Régions de la Communauté Européenne et des pays candidats, Espagne et Portugal), Strasbourg, 1984.

Comitè de les Regions; *Règlement intérieur établi par le Comité des Régions lors de sa 3e session plénière, les 17 et 18 mai 1994; approuvé par le Conseil de l'Union européenne lors de sa 1759 réunion, le 25 mai 1994*, JOCE 27.5.94 N° L 132\49.

Dictamen sobre la revisión del Tratado de la Unión Europea, Brusel·les, 20–21 d'abril de 1995.

Asamblea de Regiones d'Europa (ARE)

Estatuts adoptats per l'Assemblea General Constitutiva del 14.06.1985 i modificats per les Assemblees Generals Extraordinàries del 21 de novembre de 1987, 28 de novembre de 1989 i 5 de desembre de 1990. La present versió fou adoptada per l'Assemblea General Extraordinària de 5 de febrer de 1992 i modificada per l'Assemblea General Extraordinària de 3 de juliol de 1992, 2 de desembre de 1993 i 1 i 2 de desembre de 1994.

Reglament intern adoptat per l'Assemblea General, Santiago de Compostel·la, 3 de juliol de 1992.

Declaración Final de los Primeros Estados Generales de las Regiones de Europa, Estrasburg, 1985.

Declaración Final de los Segundos Estados Generales de las Regiones de Europa, Brusel·les, 20 de novembre de 1987.

Resolución de la Asamblea de Regiones de Europa (ARE) sobre los resultados del Consejo Europeo del 9 y 10 de diciembre de 1991 en Maastricht.

Déclaration de Vienne, Viena, 27 i 28 de novembre de 1989.

Declaración Final de los IV Estados Generales de las Regiones de Europa, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

Memorándum sobre el papel de las Regiones y su participación en los procesos de decisión comunitarios, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

Resolución de los IV Estados Generales de las Regiones de Europa acerca de la situación en la antigua Yugoslavia, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

Resolución sobre el papel de las Regiones en lo que se refiere a la garantía de la multiplicidad cultural en Europa y a la protección de minorías, Mannheim, 4 de febrer de 1992.

Resolución sobre la aplicación del principio de subsidiariedad de la Comunidad Europea, Bonn, 22 de gener de 1993.

Resolución sobre la violación de los derechos del hombre en la ex Yugoslavia, Bonn, 22 de gener de 1993.

Resolución del Grupo de Trabajo sobre los criterios de adhesión, Bonn, 22 de gener de 1993.

Declaración Final, adoptada por unanimidad por la Asamblea General reunida en Sitges–Catalunya, 2 y 3 de diciembre de 1993.

Cartes de Visite, Brussel·les, 1994.

Lista de Regiones miembros, Estrasburg, 1 de desembre 1994.

Déclaration Finale de la XIème Assemblée Générale de l'Assemblée des Régions d'Europe, Estrasburg, 1 i 2 de desembre de 1994.

Décision prise par l'Assemblée Générale Extraordinaire, Estrasburg, 13 de desembre de 1994.

Décisions prises par l'Assemblée Générale Ordinaire, Estrasburg, 13 de desembre de 1994.

Rapport d'activité du Secrétaire General, Estrasburg, 1 i 2 de desembre de 1994.

Documentos de trabajo de la reunión de la Asamblea General del Are, Anvers, 19 i 20 d'octubre de 1995.

Estructura y numeración de las Comisiones –propuesta–, 25 de gener de 1995.

Doctrina

Anselme, B.; “L'autonomie régional à l'échelle du continent européen”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.

- Arday, L.; “Réflexions sur le régionalisme en Europe Centrale”, *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991.
- ARE; “Les groupes de travail de l'ARE”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.
- “Le group de travail n° 3”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.
- “Le rôle des Régions européennes dans l'essor économique des pays en développement”, *Régions d'Europe*, núm. 4, 1991.
- “Le group de travail n° 7 de l'ARE –monde rural et agriculture de montagne–”, *Régions d'Europe*, núm. 5, 1992.
- Aykak, A.; “Le Traité de Maastricht, le Comité des Régions: pour le meilleur ou pour le pire?”, *Régions d'Europe*, núm. 6, 1992.
- Aubert, J.F.; “El règim constitucional actual de la Confederació Helvètica”, *Seminari sobre el règim polític de la Confederació Helvètica*, Quaderns de Treball, núm. 40, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1992.
- Balibrea, S.; *L'Assemblée des Régions d'Europe*, Memòria inèdita, Louvain la Neuve, 1992.
- Baloup, G.; “El Senado de las Regiones” (Trad. Vizan Ferro), *Revista de Estudios Regionales*, núm. 14, 1984.
- BANDO (Revista del Ministerio para las Administraciones Públicas); “Municipios y regiones, una convivencia difícil”, BANDO (*Revista del Ministerio para las Administraciones Públicas*), núm. 25, 1994.
- Bastid, S.; “Rapport et projet de résolutions sur les conditions d'attribution d'un statut international à des associations d'initiative privée”, *Anuario del Instituto de Derecho Internacional*, t. 43, 1950.
- Bergeron, L.; “La souveraineté et les organisations internationales”, *La souveraineté au XXIe siècle*, Les Cahiers du CDRE Espace Bellecour, Lió, 1987.

Bernad, M.; "Evaluación de las posibilidades de intervención de las Regiones en las decisiones europeas", *La inserción de las Regiones en la Europa de mañana*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1987.

Bernini, C.; "Las Regiones en Europa", *Boletín de Información sobre las Comunidades Europeas*, núm. 25, 1990.

Bettati, M., Dupuy, P.M.; *Les ONG et le droit international*, Economica, París, 1986.

Blanc, J.; "Conseil consultatif: une étape importante dans la participation des Régions au processus de décision de la CCE", *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990.

Bullain, I.; *Las Regiones autónomas de la Comunidad Europea y su participación en el proceso de integración*, IVAP, Oñati, 1990.

Calduch, R.; *Relaciones internacionales*, Ed. Ciencias Sociales, Madrid, 1991.

Calzada, R.; "El Senado español ¿una auténtica cámara de representación territorial?", *Revista jurídica de Navarra*, núm. 5, 1988.

Carreau, D.; *Droit international*, Pedone, París, 1986.

Carrillo Salcedo; *Curso de derecho internacional público*, Tecnos, Madrid, 1991.

Casanovas, O.; "La proyección autonómica en la Comunidad Europea", a *Comunidades Autónomas y Comunidad Europea*, Cortes de Castilla y León, Valladolid, 1991.

CEDRE; *Informe sobre las actividades del CEDRE*, Estrasburg, 1987.

— "CEDRE (Centre Européen du Développement Regional)", *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990.

Clotet Miró, M.A.; *La cooperació internacional dels municipis en el marc del Consell d'Europa: l'obra de la Conferència de Poders Locals i Regionals d'Europa*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

Constantinesco, V.; "La subsidiarité comme principe constitutionnel de l'intégration européenne", *Working paper*, St. Gallen, 1991.

De Castro Ruano, J.L.; *La emergente participación política de las Regiones en el proceso de construcción europea*, IVAP, Vitoria-Gasteiz, 1994.

Del Arenal, C.; "El nuevo escenario mundial y la teoría de las relaciones internacionales", *Hacia un nuevo orden internacional y europeo (Homenaje al Profesor M. Díez de Velasco)*, Tecnos, Madrid, 1993.

Devetak, S.; "Régionalisme de nouvelles perspectives dans la réalité politique actuelle en Europe Centrale", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.

Du Granrut, C.; *Europe, le temps des Régions*, L.G.D.J, París, 1994.

Engel, Ch.; "Rapport général de synthèse", a Charpentier, J. et Engel, Ch. (dir.); *Les Régions dans l'espace communautaire*, Presses Universitaires de Nancy, Nancy, 1992.

Galinsoga, A., Blanc, A., Novell, A.; "La autonomía local en el marco jurídico-internacional europeo", *Revista de Estudios de la administración local y autonómica*, núm. 237, 1988.

Gordon, A.; "El Comité de las Regiones: una nueva creación del Tratado de Maastricht", *Noticias CCE*, núm. 99, 1993.

Jardim, A. J.; "Un Sénat des Régions d'Europe", *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.

Kukar, S.; "La politique régionale en Slovénie", *Régions d'Europe*, núm. 7, 1993.

Kyrkos.; "La démocratisation de la politique régionale au niveau des pays membres et au niveau de la Communauté Européenne", *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984.

Lachat, F.; “La construction européenne repose dans les mains régionales”, *Régions d’Europe*, núm. 3, 1991.

— “Structures institutionnelles et relations internationales”, *La mise en place d’une structure fédérale ou décentralisée*, (Document de treball del Comitè de Seguiment Est–Oest), Bratislava, 16 de gener de 1992.

Letschert.; “Les relations des communes et régions avec les Institutions de la Communauté Européenne”, *Le rôle des Régions dans la construction d’une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984.

Maillet, P.; “L’Europe des Régions? proche ou lointaine perspective”, *Revue du Marché commun et de l’Union européenne*, núm. 375, 1994.

Mazey, S., Richardson, J.; “La formación de políticas y los grupos de presión en la Comunidad Europea. El reto de Bruselas” (Trad. R. Gomà), *Documentación Administrativa*, núm. 224–225, 1991.

Medina, M.; *Las organizaciones internacionales*, Ed. Alianza Universidad, Madrid, 1979.

Merle, M.; *Sociología de las relaciones internacionales*, Ed. Alianza Universidad, Madrid, 1978.

Montserrat, T.; “L’Europa de les Regions”, *Funcionari de la CCE* 1989.

Muñoa Ganuza, J.M.; “L’Assemblée des Régions d’Europe et la solidarité avec le Tiers–monde”, *Régions d’Europe*.

Otaola, J.; “El Consejo de Europa y las Regiones”, *Revista Vasca de la Administración Pública*, núm. 21, 1988.

Paesa, M.; “Las Instituciones europeas y la problemática de las Regiones transfronterizas (II). El Parlamento Europeo. El Consejo de Europa. Las organizaciones interregionales”, *Revista de las Cortes Generales*, núm. 15, 1988.

Pancheri.; “L'autonomie régionale et la décentralisation: clés pour une intégration européenne?”, *Le rôle des Régions dans la construction d'une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984.

Pastor Ridruejo, J. A.; *Curso de derecho internacional público y organizaciones internacionales*, Tecnos, Madrid, 1994.

Pérez González, M.; “Las organizaciones no gubernamentales”, *Revista Española de Derecho Internacional*, núm. 2-3, 1976.

— “En torno al «status» de las asociaciones internacionales en derecho internacional privado y en derecho de gentes”, *Revista Española de Derecho Internacional*, núm. 2-3, 1977.

— “Algunas observaciones sobre el empleo de la técnica convencional en la cooperación transfronteriza entre colectividades territoriales”, *Hacia un nuevo orden internacional y europeo (Homenaje al Profesor M. Díez de Velasco)*, Tecnos, Madrid, 1993.

— “Algunas observaciones sobre el Comité de las Regiones y su función en el proceso de construcción de la Unión Europea”, *Revista de Instituciones Europeas*, vol. 21, núm. 3, 1994.

Peterman, Y.; “Le Comité du suivi Est-Oest, point de rencontre européen”, *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990.

Petschen, S.; “La Región como ámbito de identificación con el grupo básico y su exigencia de proyección internacional”, *Afers Internacionals*, núm. 22, 1991.

— *La Europa de las Regiones*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1992.

Pierret, G.; “Le group de travail n° 1, Stratégie globale”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.

— “La CRPM se décentralise”, *Régions d'Europe*, núm. 2, 1990.

Piñol, J.L.; Pi, M.; Cienfuegos, M.; “El principi de subsidiarietat i la seva aplicació a les entitats subestats: conseqüències en el

desenvolupament de les Comunitats Europees”, *Quaderns de Treball*, núm. 33, IEA, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

Pottering; “Les relations entre des Régions avec les Institutions de la Communauté Européenne”, *Le rôle des Régions dans la construction d’une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984.

Pourchon; “La démocratisation de la politique régionale au niveau des pays membres et au niveau de la Communauté Européenne”, *Le rôle des Régions dans la construction d’une Europe démocratique*, Estrasburg, 1984.

Randin, W.; “Technologies appropriées au Tiers-monde: une organisation suisse fait oeuvre de pionnier”, *Régions d’Europe*, núm. 4, 1991.

Ricq, Ch.; “Les Régions d’Europe et la construction européenne”, *Cadmos*, núm. 36, 1986.

— “Rapport introductif”, *Colloque sur les relations et l’action extérieures des Régions européennes*, Institut Universitaire d’Études Européennes (Section Études Régionales), Ginebra, 1986.

— Fago, F.; Looski, P.; *Les Régions frontalières et l’intégration européenne (Livre Blanc de l’Assemblée des Régions d’Europe)*, Diputació General d’Aragó, Saragossa, 1992.

Robert, J.; “Évaluation des possibilités d’intervention des Régions dans les décisions communautaires”, *La inserción de las Regiones en la Europa de mañana*, Generalitat de Catalunya, IEA, Barcelona, 1987.

— “CEDRE. A technical Organization at the Service of the European Regions”, *Regional Contact*, núm. 1, 1988.

— “Les activités du Centre Européen du Développement Régional. (CEDRE)”, *Régions d’Europe*, núm. 1, 1990.

Romus, P.; *L’Europe et les Régions*, Labor, Brussel·les, 1979.

— *L'Europe régionale*, Labor, Brussel·les, 1990.

Ruder, R.; “La cooperación transfronteriza intracomunitaria y en las fronteras entre la CCE y el AELE”, a ARE; *Segundos Estados Generales de las Regiones de Europa*, Brussel·les, 1987.

Rupel, D.; “La détermination pour coopérer”, *Régions d'Europe*, núm. 3, 1991.

Scheneider, B.; *La révolution aux pieds nus*, Rapport au Club de Rome, Fayard, París, 1985.

Serignan, M.; “L'évolution des relations entre la CCE et les collectivités territoriales”, *Problèmes économiques*, núm. 2151, 1989.

Smith, S.D.; “La personnalité juridique des organisations internationales non-gouvernementales”, *Associations transnationales*, núm. 3, 1986.

Sobrino Heredia.; “Participación de las Regiones en la política regional comunitaria”, *Noticias CCE*, núm. 38, 1988.

— “La determinación de la personalidad jurídica de las organizaciones internacionales no gubernamentales: contribución del Consejo de Europa”, *Revista Española de Derecho Internacional*, núm. 1, 1990.

Socini, S.; “Osservazione sulla rilevanza delle organizzazioni non governative nella Comunità Internazionale”, *Studi in onori di Giuseppe Sperduti*, Giuffrè, Milà, 1984.

Stumann; “Les Régions d'Europe: entre Régionalisation et Régionalisme”, *Régions d'Europe*, núm. 1, 1990.

Suinen, Ph.; “Les relations et l'action extérieures des Régions européennes”, *Colloque sur les relations et l'action extérieures des régions européennes*, Institut Universitaire d'Études Européennes, Ginebra, 1986.

— “Maison Commune Européenne et Régions”, *Regional Contact*, núm. 3, 1989.

Trujillo, R.; “Reflexiones sobre las oficinas de las comunidades autónomas en el seno de la Unión Europea y papel que han de jugar las CCAA en la Europa nacida en Maastricht”, *Revista de Estudios Europeos*, núm. 9, 1995.

Vallvé, J.; “La projecció de Catalunya al món”, *La Nació*, 1989.

— “La ARE: mayoría de edad”, *La Vanguardia*, 4.1.1989.

Vaucher, M.; “Réalité juridique de la notion de région communautaire”, *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, núm. 30(4), 1994.

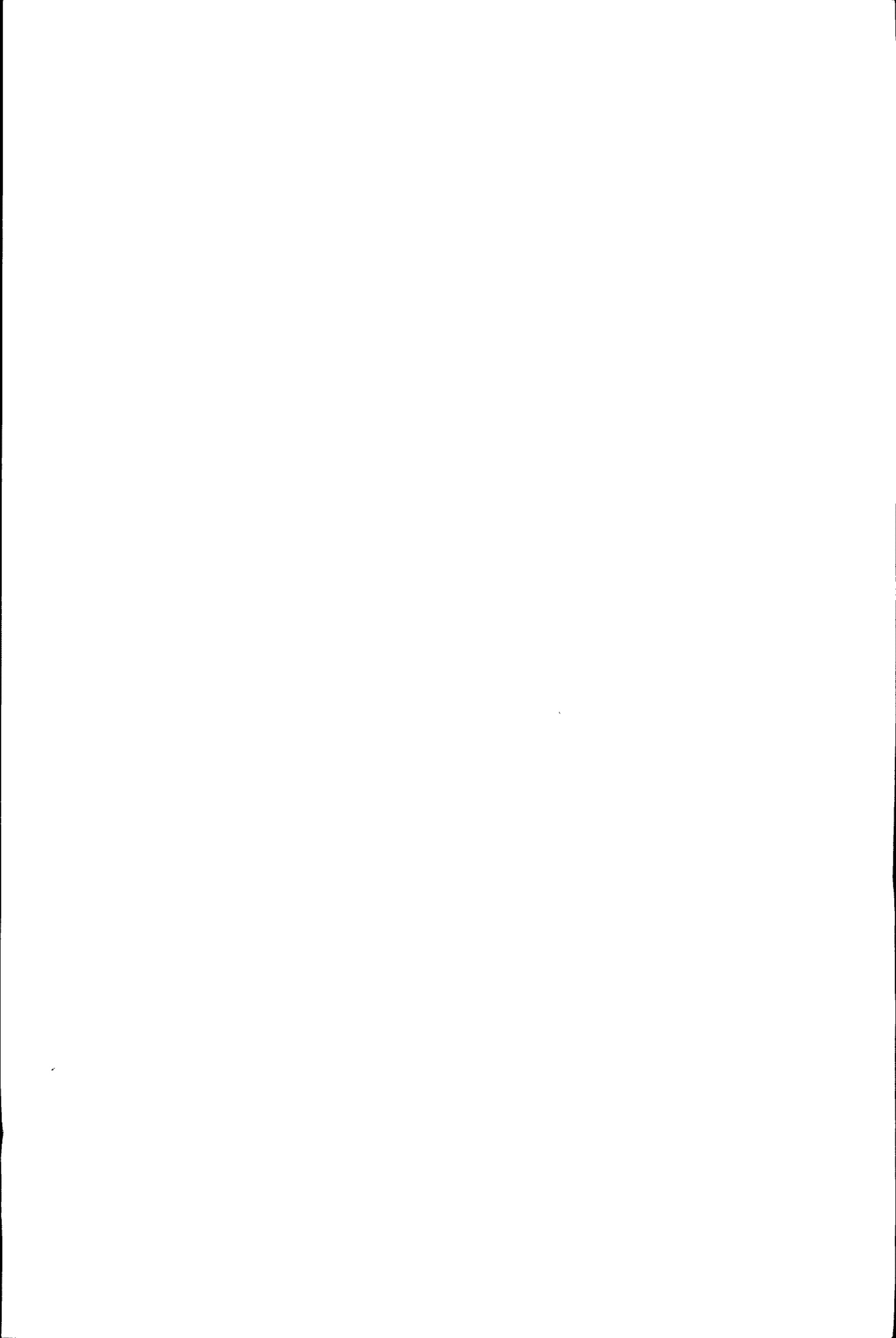
Wiederkehr, M.; “La Convention européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des organisations internationales non gouvernementales”, *Annuaire Français de Droit International*, 1987.

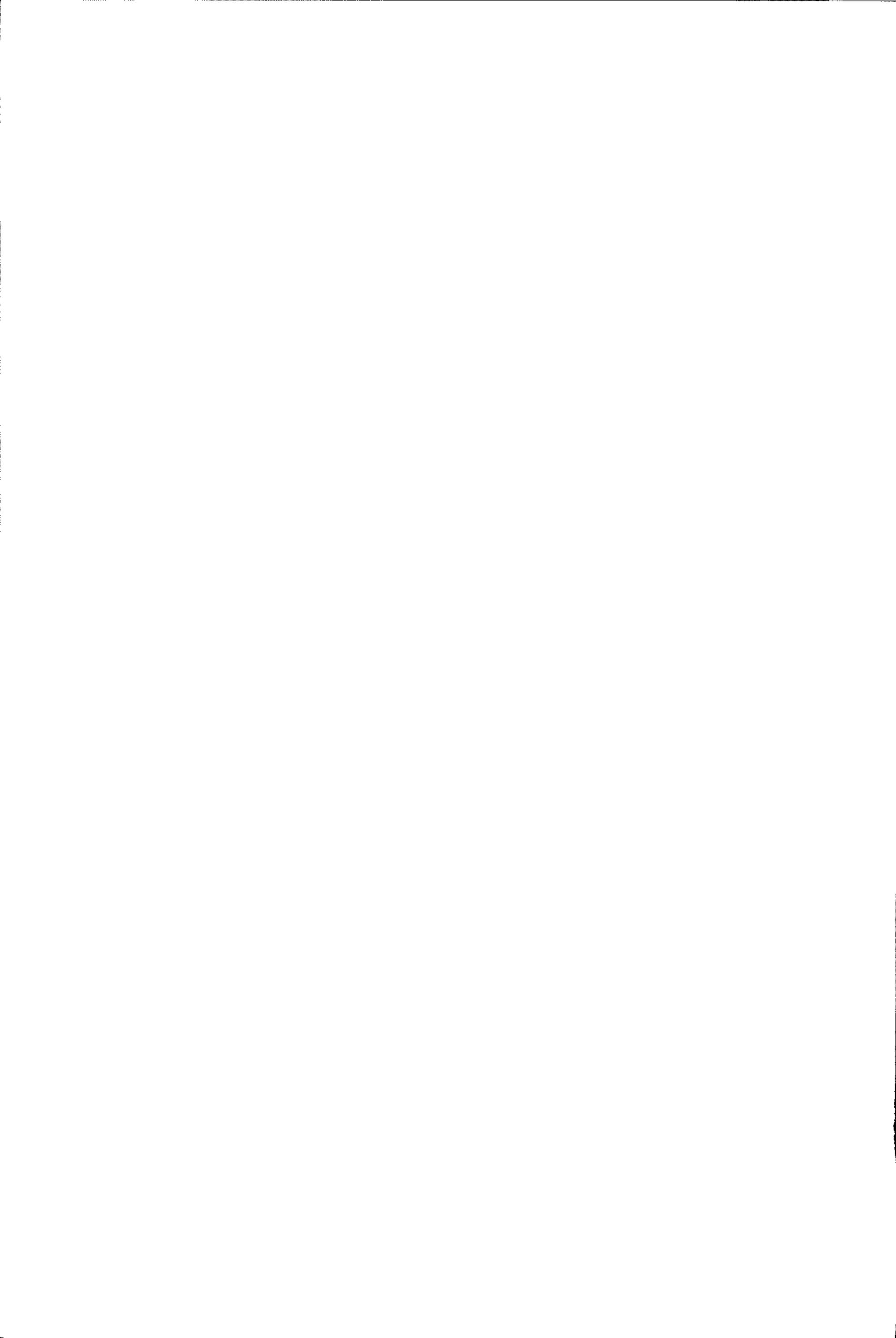
White, L.C.; *International non Governmental Organizations: Their Purposes, Methods and Accomplishments*, New Brunswick, 1951.

Col·lecció "Papers de Recerca"

1. Isidre R. Obregon i Josep M. Vilalta, *Direcció estratègica i gestió dels recursos humans a les administracions públiques catalanes*, Barcelona 1994, 100 pàg., ISBN 84-393-3117-7, 800 ptes.
2. M. José Feijóo Rey, *El personal al servei de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (1986-1993)*, Barcelona 1995, 104 pàg. ISBN 84-393-3215-7, 850 ptes.
3. Susana Beltran, *L'Assemblea de Regions d'Europa (ARE)*, Barcelona 1996, 120 pàg., ISBN 84-393-3754-X, 1.150 ptes.

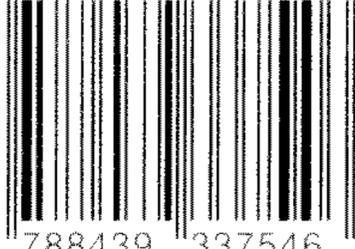

Generalitat de Catalunya
Departament d'Administració Pública

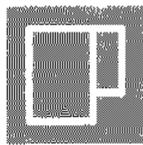
Reg. n.º 7464

Cl.

ISBN 84-393-3754-X

9 788439 337546

Col·lecció «PAPERS DE RECERCA», 3